

KÜRESEL EKONOMİYİ NELER BEKLIYOR?

Modern dünyada yaşanan en büyük salgın olan yeni tip koronavirüs (Covid-19) yüzünden onbinlerce insan yaşamını yitirirken, küresel karantina önlemleri nedeniyle üretim ve ticaret de durma noktasına geldi.

3.3 milyar kişi olan küresel istihdamda en az 25 milyon kişinin işini kaybetmesi ve gelir kayıplarının ise 860 milyar dolar ile 3.4 trilyon dolar arasında değişebileceği ifade ediliyor.

Çin, ABD ve Avrupa olmak üzere dünyada yaşanan talep şokunun yatırım harcamalarını olumsuz etkilediği belirtilerek toparlanmanın salgını sınırlama önlemlerine bağlı olarak yılın ikinci yarısında başlayabileceği vurgulanıyor.

Modern dünyada yaşanan en büyük salgın olan yeni tip koronavirüs (Covid-19) yüzünden onbinlerce insan yaşamını yitirirken, küresel karantina önlemleri nedeniyle de üretim ve ticaret durma noktasına geldi. 3.3 milyar kişi olan küresel istihdamda en az 25 milyon kişinin işini kaybetmesi ve gelir kayıplarının ise 860 milyar dolar ile 3.4 trilyon dolar arasında değişebileceği ifade ediliyor.

Uluslararası Para Fonu (IMF), 2019'da yüzde 2.9 büyüyen küresel ekonominin 2020'de salgın nedeniyle yüzde 3 küçüleceği tahminini paylaşırken, Dünya Ticaret Örgütü'nden yapılan açıklamada da "Küresel mal ticaretinin, Covid-19 nedeniyle 2020'de yüzde 13 ile yüzde 32 arasında düşmesini bekliyoruz" denildi. Gelişen ve gelişmekte olan ülkelerde 2020 yılının ilk yarısında Covid-19 salgını nedeniyle keskin bir resesyon yaşanacağı kaydedilirken, yılın tamamında dünya genelindeki iflasların yüzde 14 artmasından endişe duyuluyor.

Başta Çin, ABD ve Avrupa olmak üzere tüm dünyada yaşanan talep şokunun yatırım harcamalarını olumsuz etkilediği belirtilerek, dünya ekonomisinde toparlanmanın salgını sınırlama önlemlerine bağlı olarak yılın ikinci yarısında başlayabileceği vurgulanıyor.

DTÖ: KÜRESEL TİCARETTE DÜŞÜŞ YÜZDE 32'Yİ BULABİLİR

Dünya Ticaret Örgütü'nden (DTÖ) yapılan açıklamada, yıllık ticaret istatistikleri ile 2020 ve 2021 yıllarına yönelik ticaret görünümüne ilişkin değerlendirmelerde bulunuldu. Küresel ticarete bu yıl yaşanması beklenen düşüşün 2008-2009 Küresel Finansal Kriz döneminde yaşananlardan daha yüksek olacağı belirtilen açıklamada "Küresel mal ticaretinin, Covid-19 nedeniyle 2020'de yüzde 13 ile yüzde 32 arasında düşmesini bekliyoruz" ifadesi kullanıldı.

Açıklamada, bu düşüşün söz konusu sağlık krizinin daha önce benzeri görülmemiş yapısı ve ekonomik etkisine dair belirsizlikle açıklanabileceği aktarıldı.

Ticaret hacimlerinde, neredeyse tüm bölgelerde bu yıl çift haneli düşüşlerin yaşanacağı, Kuzey Amerika ve Asya'dan yapılan ihracatın ise bundan en çok etki-

leneceği vurgulanan açıklamada, "Ticaret, özellikle elektronik ve otomotiv ürünleri olmak üzere karmaşık değer zincirlerine sahip sektörlerde daha çok düşecektir" değerlendirilmesinde bulunuldu.

Açıklamada, hizmet ticaretinin ulaşım ve seyahat kısıtlamalarıyla Covid-19 salgınından doğrudan etkilenebileceğine işaret edildi.

Küresel ticaret salgından önce yavaşlamıştı

Gelecek yıl beklenen toparlanmaya ilişkin beklentilerin de belirsiz olduğuna dikkat çekilen açıklamada, "Ticarette 2021'de toparlanma bekleniyor ama bu, salgının süresi ve politika yanıtlarının etkisine bağlı" ifadesi kullanıldı.

Açıklamada, küresel mal ticaretinin gelecek yıl yüzde 21 ile yüzde 24 arasında yükselmesinin öngörüldüğü aktarıldı.

Ticaretin Covid-19 salgınından önce, ticaretteki gerilimler ve ekonomik büyümeden dolayı, 2019'da yavaşladığının belirtildiği açıklamada, şunlar kaydedildi:

"Küresel mal ticaret hacmi, bir önceki yıl yüzde 2.9 artmasının ardından, geçen yıl yüzde 0.1 oranında hafif bir düşüş gösterdi. Küresel mal ihracatının değeri de 2019'da yüzde 3 azalarak 18.89 trilyon dolar oldu. Buna karşı, küresel hizmet ticareti 2019'da artış kaydetti ve ihracat yüzde 2 artarak 6.03 trilyon dolara yükseldi."

Açıklamada görüşlerine yer verilen DTÖ Genel Sekreteri Roberto Azevedo, "Ticaret ve üretimdeki kaçınılmaz düşüşlerin hanehalkları ve işletmeler için acı sonuçları olacaktır" değerlendirmesinde bulundu.

Salgının kontrol altına alınması ve ekonomik zararın azaltılmasının en öncelikli hedef olduğunu vurgulayan Azevedo, politika yapıcıların salgın sonrasına yönelik planlama yapmaya başlaması gerektiğini ifade etti.

Azevedo, şu anda alınan kararların toparlanma ve küresel büyüme beklentisinin şeklini belirleyeceğini belirterek, "Güçlü, sürdürülebilir ve sosyal anlamda kapsayıcı bir toparlanmanın temelini atmalıyız. Ticaret, maliye ve para politikasıyla birlikte

burada önemli bir bileşen olacaktır" değerlendirmesinde bulundu.

IIF: HANEHALKI BORÇLARI EN YÜKSEK SEVİYEYE GELECEK

Uluslararası Finans Enstitüsü'nün (IIF) yayımladığı "Covid-19 Hanehalkı Borç Yükünü Ağırlştırıyor" başlıklı raporda, 2019'un üçüncü çeyrek sonu itibarıyla hanehalkı borcunun küresel GSYH'nin yüzde 60'ına denk geldiği belirtildi.

Raporda, 2007'den beri şirketlerin ve kamunun borçlarının sırasıyla 31 trilyon dolar ve 34 trilyon dolar arttığı, hanehalkı borcuna da 12 trilyon dolar eklendiği, böylece hanehalkı borcunun 2019'un üçüncü çeyreği sonu itibarıyla 47 trilyon dolara yükselerek rekor seviyeye ulaştığı kaydedildi.

IIF'in raporunda, koronavirüs krizinin hanehalkı borç yükünü ağırlştıracağı ve koronavirüsten dolayı öngörülen iş kayıplarının hanehalkı borcunda gelir ve varlıklara

göre büyük bir yükselme anlamına geleceği uyarısında bulunuldu.

Koronavirüs öncesi IIF'in örnekleme yaptığı 75 ülkenin dörtte üçünden fazlasında hanehalkı borcunun toplam GSYH'ye oranının 2008 finansal krizi öncesi oranları geçtiğine işaret edilen raporda, Çin, Tayland, Bahreyn, Kuveyt, Lübnan, Malezya ve Tunus'un hanehalkı borcunda 15 puanın üzerinde artış görüldüğü kaydedildi.

İrlanda, İspanya, ABD ve Portekiz'de hanehalkının toplam borcunun GSYH'ye oranının 20 puandan fazla azaldığı belirtilen raporda, Belçika, Kanada, Finlandiya, Fransa, Lüksemburg, Yeni Zelanda, Norveç, İsveç ve İsviçre'de ise hanehalkı borçlarının rekor veya rekora yakın seviyelerde bulunduğu aktarıldı.

"Tüketimde önemli bir düşüşe neden olabilir"

Koronavirüs salgını sırasında yüksek düzeyde kalan hanehalkı borcunun ekonomilerde tüketimin toparlanmasını tehdit ettiği vurgulanan raporda, şu değerlendirmelere yer verildi:

"Büyük iş kayıpları bağlamında hanehalkı harcanabilir gelirinde öngörülen düşüş, bu yıl borç oranlarını en yüksek seviyeye getirecektir. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün son raporunda, yaklaşık 25 milyon küresel iş kaybı tahmin ediliyor ve gelir kayıplarının 860 milyar dolar ila 3.4 trilyon dolar arasında değişebileceği ifade ediliyor. Bu iş kayıplarının çoğu muhtemelen geçici olsa da zaten yüksek olan hanehalkı borç seviyeleri, koronavirüsün olumsuz etkisini

artıracak, sosyoekonomik ve finansal durumun zayıf noktalarını daha da kötüleştirebilecektir. Özellikle hanehalkı borcunda gelir veya varlıklara göre büyük bir artış, dayanıklı tüketim malları dahil olmak üzere mevcut tüketimde önemli bir düşüşe neden olabilir."

Koronavirüs görünümüne dair belirsizliğin, birçok düşük borçlu hanehalkının daha ihtiyatlı davranmasına yol açarak masrafları azaltmaya yönlendireceğine işaret edilen raporda, bunun da özellikle özel tüketimin ekonomik faaliyetlerin yarısından fazlasını oluşturduğu ekonomilerin büyümesi üzerinde baskı oluşturacağı kaydedildi.

Raporda, konut kredilerinin birçok gelişmiş ülkede hanehalkının borçlarının büyük kısmını oluşturduğu belirtilerek, şöyle denildi: "Her ne kadar düşük borçlanma maliyetleri tüketici borç yükümlülüklerini geniş ölçüde istikrarlı tutmaya yardımcı olsa da konut kredilerinde erteleme veya geç ödeme, yaygın iş kayıpları nedeniyle sert bir artış gösterebilecektir. Bu da özel ve kamu finans kuruluşlarının bilançolarında baskı oluşturabilecektir. ABD'de bu tür endişeler, ülkede konut piyasasının düzenli işleyişini sağlamak için Fed'i, konut kredisine (mortgage) dayalı menkul kıymetin sınırsız alımı açıklamasına yol açtı."

Bu arada Uluslararası Finans Enstitüsü Covid-19 salgını nedeniyle bu yıl için küresel büyüme tahminini son 35 günde üçüncü kez aşağı yönlü revize ederek yüzde eksi 1.5'ten yüzde eksi 2.8'e çekti.

Enstitü olarak küresel ekonomik büyümenin geçen ekim ayında yapılan tahmine göre yüzde 2.6 seviyesinde olacağını ön-

görüldüğü hatırlatılan açıklamada, "2020 Küresel GSYH yüzde eksi 2.8'e düşürdük. Bu, Covid-19 şokunun küresel ekonominin yüzde 2.1 daraldığı 2009 küresel finansal krizinden daha kötü olduğu anlamına gelir" ifadelerine yer verildi.

Açıklamaya göre Euro Bölgesi ekonomisine ilişkin 2020 ekonomik büyüme tahminini yüzde eksi 4.7'den yüzde eksi 5.7'ye çeken Enstitü, Japon ekonomisindeki daralma tahminini yüzde eksi 2.6'dan yüzde eksi 4.2'ye revize etti.

ABD ekonomisindeki daralmaya ilişkin tahmini yüzde 2.8'den yüzde 3.8'e çeken IIF, Rusya ekonomisinin küçülme tahminini yüzde 1.3'ten yüzde 3.1'e çıkardı.

Asya Pasifik ülkeleriyle gelişmekte olan ülke ekonomilerinin büyüme tahminlerine de yer verilen açıklamaya göre Çin ekonomisinin bu yıla ilişkin büyüme tahmini yüzde 2.8'den yüzde 2.1'e revize edildi.

Gelişmekte olan ülkelere Arjantin ekonomisinin bu yıl yüzde 5.7, Brezilya'nın yüzde 4.1 ve Meksika'nın yüzde 5.8 daralacağı tahmin edildi.

Türkiye ekonomisinin bu yıla ilişkin büyüme tahmini ise yüzde 0.6'dan yüzde eksi 2.7'ye revize edildi.

IFO: AVRUPA'YA YÜZ MİLYARLARCA EURO'YA MAL OLABİLİR

Almanya'nın en önemli ekonomisi ve düşüncü kuruluşlarından Ekonomi Araştırma Enstitüsü (Ifo), yeni tip koronavirüs kriziyle mücadelenin üretim kesintisine yol açmasının Avrupa'da yüz milyarlarca Euro'ya mal olabileceğini duyurdu.

Ifo'nun hesaplamalarına göre Avusturya'da ekonomik faaliyetlerin iki ay kısmi durma noktasına gelmesi senaryosuna bağlı olarak maliyetler 34 ile 57 milyar Euro arasında değişecek. Bu da büyümeyi 8.5 ile 14.2 puan düşürecek. Kısmi kapanmanın üç ay olması halinde maliyetler 47 ile 83 milyar Euro'ya yükselecek ve büyüme 11.9 ile 20.9 puan düşüş kaydedecek.

Avusturya'da ekonomik faaliyetlerin kısmi kapanmasının bir hafta uzatılması 3 ile 7 milyar Euro'luk ek maliyete sebep oluyor. Bu da büyümede 0.8 ile 1.7 puanlık bir düşüşe neden olacak. Uzatmanın bir aydan iki aya çıkarılması halinde maliyetler 26 milyar Euro'ya yükselecek ve büyümede 6.6 puanlık kayıp yaşanacak.

İsviçre'de ekonomik faaliyetlerin iki ay kısmi durma noktasına gelmesi senaryosuna bağlı olarak maliyetler 49 ile 81 milyar Euro arasında değişecek. İtalya'da ise iki aylık duraklama 143 ile 234 milyar Euro'ya mal olacak.

İki ayın Fransa'ya maliyeti 176- 298 milyar Euro

Ifo'nun hesaplamasına göre ekonomik faaliyetlerin iki ay kısmi durma noktasına gelmesinin Fransa'ya maliyeti 176 ile 298 milyar Euro arasında değişirken, İspanya'ya maliyeti 101 ile 171 milyar Euro arasında olacak.

İngiltere'de ekonomik faaliyetlerin iki ay kısmi durması 193 ile 328 milyar Euro arasında bir maliyete sebep olurken, büyümeyi de 7.7 ile 13 puan arasında düşürecek.

Ifo'ya göre İngiltere'de ekonomik faaliyetlerin kısmi kapanmasının bir hafta uzatılması 19 ile 38 milyar Euro'luk ek maliyete neden olacak. Bu da büyüme üzerinde 0.8 ile 1.5 puanlık bir düşüşe yol açacak. Uzatmanın bir aydan iki aya çıkarılması maliyetleri 152 milyar Euro'ya yükseltecek ve büyümede 6 puanlık kayba yol açacak.

Ifo Başkanı Clemens Fuest, konuya ilişkin değerlendirmesinde, tıbbi nedenlere ek olarak, sağlığın korunmasına büyük yatırım yapmanın ekonomik nedenleri olduğunu belirterek, "Şirketler bir aydan fazla kapalı kalırsa üretim kaybı, AB tarihindeki resesyonlardan veya doğal afetlerden kaynaklı büyüme düşüşlerinin çok ötesinde boyutlara ulaşır" ifadesini kullandı.

ILO: 25 MİLYON KİŞİ İŞİNİ KAYBEDEBİLİR

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO); Covid-19 salgınının etkilerini analiz ettiği ILO Monitor çalışmasını güncelledi. İlk çalışma 18 Mart günü yayımlanmıştı. Yeni analizde salgın "II. Dünya Savaşı'ndan bu yana görülen en kötü küresel kriz" olarak tanımlandı. Güncellenmiş versiyon pandemiyin etkileri hakkında sektörel ve bölgesel bilgiler içeriyor.

ILO'nun analizinde söylemin ağır kelimelerle oluşturulması dikkat çekti. ILO yeni bir analizinde çalışma saati kaybını hesapladı. ILO tarafından yapılan analizde 2020 ikinci çeyreğinde (Nisan-Haziran) küresel çapta 195 milyon tam zamanlı işçiye eşdeğer çalışma saati kaybedileceğini, işçilerin olağanüstü gelir kaybına uğrayacağını hesapladı. Yapılan hesaplama, çalışılmayan sürelerin haftada 48 saat çalıştığı varsayılan kaç tam zamanlı işçinin işine karşılık geldiği biçiminde düzenlendi.

Hangi sektörlerde kayıp var?

ILO tarafından yapılan açıklamada, "Covid-19 salgınının küresel olarak çalışma saatleri ve (çalışanların) gelir üzerinde yıkıcı bir etkisi var. Arap ülkelerinde (Yüzde 8.1 oranında 5 milyon tam zamanlı işçiye eşdeğer), Avrupa'da (yüzde 7.8 oranında 12 milyon tam zamanlı işçi) ve Asya ve Pasifik'te (yüzde 7.2 oranında 125 milyon tam zamanlı işçiye eşdeğer) çalışma saatlerinde büyük düşüşler bekleniyor" denildi.

ILO çalışmasında en büyük kaybın üst-orta gelirli ülkelerde olacağı, çalışma sürelerinde yüzde 7 kayıpla 100 milyon tam zamanlı işçiye karşılık gelen iş saati kaybının yaşanacağı; bunun da 2008-2009 mali krizinin etkilerinden çok daha ileri boyutta olduğu vurgulandı.

ILO'nun analizinde, konaklama, gıda, imalat sanayi, perakende ve ticari-idari faaliyetlerin en büyük kayba uğrama riski altında bulunduğu vurgulandı. Çalışmada, sektörlerin çalışma saati kaybı açısından ne düzeyde risk altında olduğuna dair analiz de yapıldı. Yüksek riskli sayılan sektörlerin yanında, ulaştırma-lojistik, iletişim, sanat ve eğlence sektörleri de "orta yüksek riskli" sektörler olarak belirlendi. ILO ilk açıklamasında salgın nedeniyle 25 milyon kişinin işini kaybedebileceğini açıklamıştı. Yeni analizde, "2020 yılında küresel işsizlik oranındaki nihai artış, büyük ölçüde gelecekteki gelişmelere ve politika önlemlerine bağlı olacaktır. Yıl sonu rakamının 25 milyon olan ilk ILO projeksiyonundan önemli ölçüde yüksek olma riski yüksektir" denildi.

1 milyar 250 milyon işçi yıkıcı risk altında

Dünya istihdamının 3.3 milyar kişi olduğunun hatırlatıldığı ILO raporunda; toplam istihdamın yüzde 81'inin çalışma sürelerinin kısalması ya da işyerlerinin faaliyeti durdurması gibi sonuçlarla karşı karşıya kaldığını ve Covid-19 salgınından etkilendiği belirtildi. Analize yönelik değerlendirmesinde ILO Genel Direktörü Guy Ryder "İşçiler ve işletmeler hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde felaketle karşı karşıya.

İvedilikle, kararlı ve eşgüdümle harekete geçmeliyiz. Doğru ve hızla alınacak önlemler, hayatta kalma ve çökme arasındaki farkı yaratabilir" dedi.

ILO çalışmasında "ciddi ve yıkıcı" risk altında bulunan sektörlerde 1 milyar 250 milyon işçinin çalıştığı belirtilirken, bunların önemli bir kısmının ani gelir kaybından ağır şekilde etkilenecek düşük ücretli ve düşük vasıflı işçiler olduğu belirtildi.

Bölgesel olarak ağır risk altında bulunan sektörde çalışan dar gelirli kişilerin oranının Amerika bölgesinde yüzde 43, Afrika'da yüzde 26 düzeyinde olduğu, Afrika'daki sosyal korumanın düşük olması nedeniyle insanlarda daha yıkıcı etki görülebileceği vurgulandı. ILO kayıt dışı çalışanların da büyük risk altında bulunduğunu belirtti.

Dört alana birden müdahale edilmeli

ILO çalışmasında çözüm önerileri de yer aldı. Çalışmada, "entegre", "büyük ölçekli" ve "4 sütundan" oluşan acil müdahale önerisi şöyle sunuldu:

- ✓ İşletmeleri, istihdamı ve gelirleri destekleyecek politika oluşturulmalı.
- ✓ Ekonominin ve sektörlerin çökmesini önleyecek teşvikler verilmeli.
- ✓ İşyerinde çalışmanın sağlanması için işyerinde çalışanlar korunmalı.

✓ Karar süreçleri üçlü diyalogla işle-tilmeli.

ILO Direktörü Guy Ryder, analize yöne-lik yaptığı değerlendirmede, "Bu 75 yıldan uzun bir süredir uluslararası işbirliği için en büyük sınav. Bir ülke başarısız olursa, he-pimiz başarısız oluruz" değerlendirmesini yaptı. Ryder, "Küresel toplumumuzun tüm kesimlerine, özellikle de en savunmasız, kendi kendini koruyamayacak kişiler için çözümler bulmalıyız. Bugün yaptığımız seçimler bu krizin ortaya çıkış şeklini ve dolayısıyla milyarlarca insanın yaşamını doğrudan etkileyecek. Yeni oluşturacağımız düzenler, bu krizin gerçekleşmesine izin veren düzenden daha güvenli, daha adil ve daha sürdürülebilir olması için ça-lışmalıyız" dedi.

TURİZM VE EĞLENCE DURDU, GIDADA İŞLER ŞİMDİLİK İYİ

IHS Markit'in Küresel Sektörel PMI rapo-runa göre koronavirüs, tüm dünyada en çok hizmet sektörlerini vururken, gıda sektörü dışında tüm sektörlerde ekonomik faaliyet azaldı.

44 ülkede 28 binden fazla şirketin katılı-mıyla anket yapılarak hazırlanan IHS Markit raporuna göre içecek ve gıda imalat PMI tek yükselen oldu. İçeceklerde de sert bir düşüş görülmesine rağmen, endeksteki yükseliş gıda üretimindeki artıştan kaynaklandı.

IHS Markit'in raporunda Nisan ayında PMI verilerinin tüm dünyada muhtemelen daha da kötüleşeceği, ABD ve Avrupa'da üçüncü çeyrekte bir stabilizasyon görüle-bileceği belirtiliyor. Kuruluşun yayınladığı Mart ayı PMI verileri Şubat 2009'dan bu yana en düşük düzeylere gerileyerek küre-sel bir daralmaya işaret ediyor.

Hangi sektörlerde daralma daha yıkıcı?

Raporun önemli uyarılarından biri de Wuhan'da kalkan karantina ve ülkedeki çarkların dönmeye başlaması iyileşme sinyalleri verse de "Çin'deki iyileşmenin 'dikkatli' bir şekilde izlenmesi..."

Raporda "Çin'deki faaliyetlerde daralma-nın bir nebze yumuşadığına ilişkin sinyaller dikkatli yorumlanmalı" ifadeleri yer aldı.

Düşüşün lokomotifini veri tarihindeki en

sert düşüşlerini kaydeden hizmet sektörü; fakat hizmet sektörü dışında da birçok sektörde ekonomik faaliyetler azalıyor. IHS Markit'in izlediği sektörlerin 10'unda rekor daralma gözlemlendi. Turizm, eğlence, gayrimenkul, taşımacılık, medya, telekom, bankacılık, sigorta, otomotiv bu sektör-lerden bazıları. Salgının neredeyse durma noktasına getirdiği turizm ve eğlence sektörüne ilişkin endeks neredeyse 20'ye kadar geriledi. 50'nin altındaki her veri daralmaya işaret ediyor.

Fiyatlarda son on yılın en sert düşüşü yaşanıyor

IHS Markit'in izlediği alt endekslerde en çarpıcı değişimlerden biri de sevkiyat süre-lerinde. 2009 küresel finansal krizinde böyle bir sorun görülmemiştir, sevkiyat süreleri aksine ekonomik strese paralel kısalmıştır. Fakat koronavirüs salgınında durum fark-lı. Sağlık endişesi ve seyahat kısıtlamaları,

taşımacılık sektöründe yaşanan daralma gibi birçok etken, sevkiyat sürelerini tarihte görülmemiş şekilde artırıyor.

Ne kadar sürecek?

IHS Markit Başekonomisti Chris William-son, sevkiyat sürelerindeki uzamanın tarih-sel olarak fiyatlara artış olarak yansıdığını belirterek "Fakat bu sefer talepteki düşüş nedeniyle tam tersi bir durum yaşanıyor. Sevkiyat süreleri uzadığı halde fiyatlarda son on yılın en sert düşüşünün yaşandığını görüyoruz" diyor.

Williamson, deflasyonel baskıların geli-şmiş ülkelerde gelişmekte olan ülkelere göre daha da sert olduğunu, fiyatların gelişen dünyada çok hızlı düşmediğini de ekliyor. Bu-nun nedeni ise dolardaki yükseliş nedeniyle gelişmekte olan ülkelere ithalat maliyetle-rinin artıyor olması. Williamson "Bu nedenle deflasyon baskısı gelişmekte olan ülkelere çok fazla değil" değerlendirmesini yapıyor.

GIDADA KRİZ UYARISI

Birleşmiş Milletler'e bağlı Gıda ve Tarım Örgütü'nün (FAO), Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve Dünya Ticaret Örgütü (WTO) Genel Direktörleri QU Dongyu, Tedros Adhanom Ghebreyesus ve Roberto Azevedo, milyonlarca insanın gıda güvenliğini sağlamak için neler yapılması gerektiğine yönelik ortak bir açıklama yaptı.

Çok önemli çağrılar içeren açıklamada, hükümetlerin giderek yayılan salgınla mücadelede yasal tedbirler uygularken, gıda güvenliğini, küresel gıda ticaretini ve gıda güvenliği üzerindeki etkileri azaltmak için ayrıca özen göstermesi vurgulanıyor.

Ortak açıklamada öne çıkan bazı önemli uyarılar ise şöyle:

✓ **Tedbirler gıda tedarikliğini etkilememeli:** Dünyadaki milyonlarca insanın gıda güvenliği ve geçim kaynakları uluslararası ticarete bağlı. Ülkeler, artan salgını önlemek için yasal tedbirleri yürürlüğe koyarken, gıda tedarikli, küresel gıda ticareti ve gıda güvenliği üzerindeki olası etkileri azaltmak için de ayrıca özen göstermeli.

✓ **Gıda israfı artabilir:** Tarım ve gıda endüstrisi işçilerinin hareketlerini kısıtlayacak ve yiyecek konteynerlerinin sınırdan gecikme yaşamasına sebep olacak aksamalar kolay bozulan gıdaların çürümesi ve gıda israfının artmasıyla sonuçlanabilir.

✓ **Gıda ticaretinde sınırlama sert sonuçlar doğurur:** Gıda ticaretindeki sınırlamalar, gıda güvenilirliği üzerinde de gerekçesiz etkiler oluşturabilir. Şayet böyle bir senaryo gerçek olursa, bu durum, gıda talep zincirinde kesintiye yol açar ve başta en kırılgan ve gıda güvensizliği yaşayan toplumlar için sert sonuçlar doğurur.

✓ **Belirsizlik ihracatta yasak dalgası başlatılabilir:** Gıda mevcudiyetine ilişkin belirsizlik, küresel pazarda darlık yaratarak, bir ihracat kısıtlamaları dalgasını tetikleyebilir. Bu tür reaksiyonlar, gıda arzı ve talebi arasındaki dengeyi değiştirerek, fiyat artışlarına ve fiyat değişkenliğinin artmasına neden olabilir.

✓ **Gıda zincirindeki işçilerin sağlığı kritik öneme sahip:** Benzer şekilde, işleme ve satış bölümlerindeki gıda üreticileri ve gıda işçilerinin de korunmaları hastalığın yayılmasını önlemek ve gıda tedarik zincirlerinin devamı için kritik öneme sahiptir. Sıkı güvenlik gereklilikleri altında tüketiciler, başta yaşlılar ve çocuklar gibi en çok muhtaç olanlar olmak üzere, kendi toplumlarındaki yiyeceklere erişimleri olmaya devam etmelidir.

✓ **Üretim, tüketim, stok ve fiyat bilgileri gerçek zamanlı erişilebilir olmalı:** Ayrıca gıda ticareti tedbirleri, gıda üretimi, tüketimi ve stok seviyeleri ile gıda fiyatları hakkındaki bilgilerin gerçek zamanlı olarak erişilebilir olmasını da sağlamalıyız. Bu; belirsizliği azaltır,

IHS Markit Başekonomisti Williamson, herkesin kafasını sorgulayan "Ne kadar sürecektir?" sorusuna yanıt verirken, geçmiş krizlerle bir karşılaştırma yapıyor ve verilerin 50'nin üzerine çıkmadan ciddi bir iyileşme yaşanmayacağına işaret ediyor.

Çin'in karantinaları kaldırmasıyla birlikte PMI verilerinin nasıl değişeceğini analiz etmek açısından çok önemli olduğuna dikkat çeken Williamson şu değerlendirmeyi yapıyor: "Fabrikaları birden kapattığınızda, Çin'de olduğu gibi ciddi bir düşüş görünüyor; fakat bir sonraki ay tekrar aynı düzeye çıkıyor. Muhtemelen çok derin düşüşler birkaç ay sürecek. Fakat gerçek bir iyileşme için verilerin 50'nin üzerinde olması gerekiyor. Japonya'da tsunaminin olduğu ve ABD'de 11 Eylül saldırısının gerçekleştiği durumlarda ekonomik faaliyetin daha hızlı dönüş yaptığı görülüyor. Lehman Brothers'ın çöküşünde ise toparlanmanın daha uzun bir döneme yayıldığını görüyoruz."

üreticilerin, tüketicilerin ve ticaret ile uğraşanların daha bilinçli kararlar almasını sağlar. Hepsinden önemlisi, panik alışverişinin ve gıda ile diğer tüketim malzemelerin stoklanmasının kontrol altına alınmasına yardımcı olur.

EULER HERMES: TOPARLANMA İKİNCİ YARIDA BAŞLAYABİLİR

Allianz Grup'un iştiraki olan alacak sigortası şirketi Euler Hermes'in 2020 yılı Ekonomik Görünüm Raporu'na göre toparlanma ikinci yarıda başlayabilir.

Gelişen ve gelişmekte olan ülkelerde 2020 yılının ilk yarısında Covid-19 salgını nedeniyle keskin bir resesyon yaşanacağını belirttiği rapora göre yılın tamamında dünya genelinde iflaslar yüzde 14 artacak. Raporda ayrıca, salgın nedeniyle başta Çin, ABD ve Avrupa olmak üzere tüm dünyada yaşanan talep şokunun yatırım harcamala-

rını olumsuz etkilediği belirtilerek, dünya ekonomisinde toparlanmanın salgını sınırlama önlemlerine bağlı olarak yılın ikinci yarısında başlayabileceği vurgulanıyor.

Tek çeyrekte 1 trilyon doların üzerinde zarar

Yaşanan ciro kayıplarının telafisinin zor olacağı ve bunun kaldıraçlı şirketleri olumsuz etkileyebileceği belirtilen raporda, ülkelerin salgın nedeniyle aldığı geniş önlemler ile sıkı sınır kapama politikasından dolayı da küresel ticaretin bir çeyrekte uğrayacağı kaybın 1 trilyon 64 milyar dolar olacağı tahmin ediliyor. 200 binden fazla KOBİ ve orta ölçekli şirketin değerlendirildiği raporda, Fransa'daki şirketlerin yüzde 10'u Almanya'daki şirketlerin yüzde 9'u, İtalya'daki şirketlerin yüzde 5'i, İspanya'daki şirketlerin yüzde 6'sı, Belçika'daki şirketlerin yüzde 8'i, Hollanda'daki şirketlerin ise yüzde 3'ünün Covid-19 kaynaklı nakit akışı sıkışıklığı nedeni ile risk altında olduğu belirtiliyor. En fazla risk altındaki sektörler de inşaat, tarım-gıda

ve hizmet sektörü olarak gösteriliyor. Fransa ve Hollanda'da hizmet sektörü riskli olarak belirtilirken, Almanya, İtalya ve Belçika'da inşaat sektörünün risk taşıdığı vurgulanıyor.

İşsizlik ve iflaslara karşı alınan önlemler yeterli mi?

Sadece Avrupa'da ekonomik faaliyetlerin sekteye uğraması durumunda 65 milyon çalışanın yardıma muhtaç kalabileceğine de dikkat çekilen raporda şu bilgilere yer veriliyor:

"2020 yılının ikinci yarısında başlamasını öngördüğümüz toparlanma şokla orantılı olacak ama geçici bir ani aşırı enflasyonla birlikte gelecektir. Sermaye piyasaları için ise durum toparlanmaya başlamadan önce biraz daha kötüleşecek. Piyasalar henüz dünya GSYH'sinin dörtte üçünü etkileyen tecrit uygulamalarıyla gelen olumsuz haber akışını tamamen fiyatlandırmış değil. Kısa vadeli oynaklıkların hisse senedi piyasalarını yüzde 10 - yüzde 20 arası daha aşağıya çekmesini, uzun dönemli ulusal tahvil getirilerinde 30 ila 50 baz puan arası aşağı yönde düzeltme olmasını bekliyoruz. Ancak; politika yapıcıların güvenilirliğinin artması ve U şeklinde gerçekleşecek toparlanmanın başlamasıyla sene sonuna doğru sermaye piyasalarının kademeli bir şekilde zararlarını telafi etmeye başlamalarını öngörüyoruz. Şirketler tarafında ise politika yapıcılar işsizlik ve iflasların önüne geçmek için ellerindeki tüm enstrümanları devreye alsalar da iş yerlerinin yeniden açılmasını takiben büyük ihtimalle bir iflas dalgası yaşanacak ve 2020 yılında iflaslar üst üste dördüncü kez artacak."

Salgının etkileri 2020'nin tamamına yayılırsa ne olur?

Allianz Araştırmalar Departmanı'nın hazırladığı 2020 yılı Ekonomik Görünüm Raporu'nda Covid-19 salgınının 12-18 ay sürmesi ya da salgının tekrar ortaya çıkması ihtimaline de dikkat çekiliyor. Raporda bu senaryoda sağlık krizinin beraberinde getirebileceği daha uzun süreli bir ekonomik ve finansal kriz öngörülüyor. Bu senaryoda önemli risklerden biri ise mal ve hisse senedi piyasalarında aşağı yönlü keskin fiyat hareketlerinin likidite ve kredi sıkıntıları yaratarak 2008-2009 dönemindeki gibi küresel ekonomideki temel zayıflıkların ortaya çıkması olacak. Bu da resesyonun

2021 yılına da sarkabileceği ve borcun gelir kaynağına dönüştüğü, sistematik hisse senedi/kredi/likidite sorunlarının yaşandığı L şeklinde bir toparlanma yaşanabileceği anlamına geliyor.

Nakit akışını planlama ve önlem alma zamanı

Euler Hermes Türkiye CEO'su Özlem Özüner, 2020 yılı Ekonomik Görünüm Raporu ile ilgili şu değerlendirmelerde bulunuyor: "Dünya ve Türkiye olarak çok zor bir dönemden geçiyoruz. Ancak bu dönemden sonra dünyanın çok daha farklı bir yer olacağına hepimiz çok eminiz. Artık dünya sağlık politikalarına ve sağlık yatırımlarına farklı gözle bakacak. Tüm şirketler ticaret ve nakit akışı kaynaklı riskleri daha çok ölçmek isteyecek ve bu tür durumlara karşı varlıklarını ve alacaklarını güvence altına alma talebinde bulunacaklar. Şirketler bu tür olaylara hazırlıklı olmak adına tüm finansal tablolarını ve tasarruf anlayışlarını elden geçirecek. Bunun da uzun vadede olumlu etkileri olacak. Şimdi tüm şirketler için bu dönem nakit akışını planlama ve önlem alma zamanı."

IMF: AVRUPA VE ABD'DE DEV KÜÇÜLME YAŞANACAK

Uluslararası Para Fonu (IMF), "küresel ekonomik görünüm" raporunu açıkladı. Krizin adını "Büyük Karantina" olarak koyan IMF, 2019'da yüzde 2.9 büyüyen küresel ekonominin 2020'de salgın nedeniyle yüzde 3 küçüleceği tahminini paylaştı.

Rapordan satır başları şöyle:

✓ 2020'de yüzde 0.9 büyüyen Türkiye ekonomisinin 2020'de yüzde 5 küçülmesi bekleniyor. 2019'da ortalama yüzde 13.7 olan işsizlik oranının da 2020'de yüzde 17.2'ye sıçrayacağı tahmin ediliyor. Tüketici enflasyonu tahmini ise yıl ortalaması olarak yüzde 12 düzeyinde. 2021 için tahmin ise ekonominin yüzde 5 büyüyeceği yönünde.

✓ 2019'da yüzde 1.7 büyüyen gelişmiş ekonomilerin 2020'de yüzde 6.1 küçülmesi bekleniyor. 2021'de ise yüzde 4.5 büyüme tahminine yer veriliyor.

✓ 2019'da yüzde 3.7 büyüyen gelişen ekonomilerin, 2020'de yüzde 1 küçülmesi, 2021'de yüzde 6.6 büyümesi öngörülüyor.

✓ 2020'de büyümenin ABD'de yüzde -5.9, Almanya'da yüzde -7, Fransa'da yüzde -7.2, İtalya'da yüzde -9.1, İspanya'da yüzde -8, Japonya'da yüzde -5.2, İngiltere'de yüzde -6.5 olması bekleniyor.

✓ Salgının ortaya çıktığı Çin'de ise geçen yıl yüzde 6.1 olan büyümenin, bu yıl yüzde 1.2'ye düşeceği tahmin ediliyor.

✓ Rusya için tahmin ise yüzde 5 küçülme yönünde.

✓ Avrupa'da Yunanistan için yüzde 10, San Marino için yüzde 12 küçülme öngörülüyor.

IMF Baş Ekonomisti Gita Gopinath, "Büyük Karantina" adını verdikleri 2020 krizinde Büyük Buhran sonrası en yüksek küçülmeyi beklediklerini dile getirdi.

IMF, corona virüsü salgını nedeniyle 1 trilyon dolarlık kredi kapasitesini seferber edeceğini açıklamıştı. Kuruma, 90'ı aşkın ülke finansal destek başvurusunda bulundu.

25 ülkeye borç yardımı

Bu arada Uluslararası Para Fonu (IMF) Başkanı Kristalina Georgieva, yeni tip koronavirüs salgınının etkileriyle mücadeleye yardımcı olmak amacıyla, Afet Etkilerinin Sınırlandırılması ve Borcun Hafifletilmesi Fonu (CCRT) kapsamında 25 üye ülkeye acil borç yardımı sağlanacağını bildirdi.

Konuya ilişkin açıklama yapan Georgieva, söz konusu kararın Yönetim Kurulu tarafından onaylandığını bildirdi.

Georgieva, Fon'un Covid-19 salgınının etkileriyle mücadeleye yardımcı olma çalışmalarının bir parçası olarak, CCRT kapsamında IMF'nin 25 üye ülkesine acil borç hizmet yardımı sağlanacağını ifade etti.

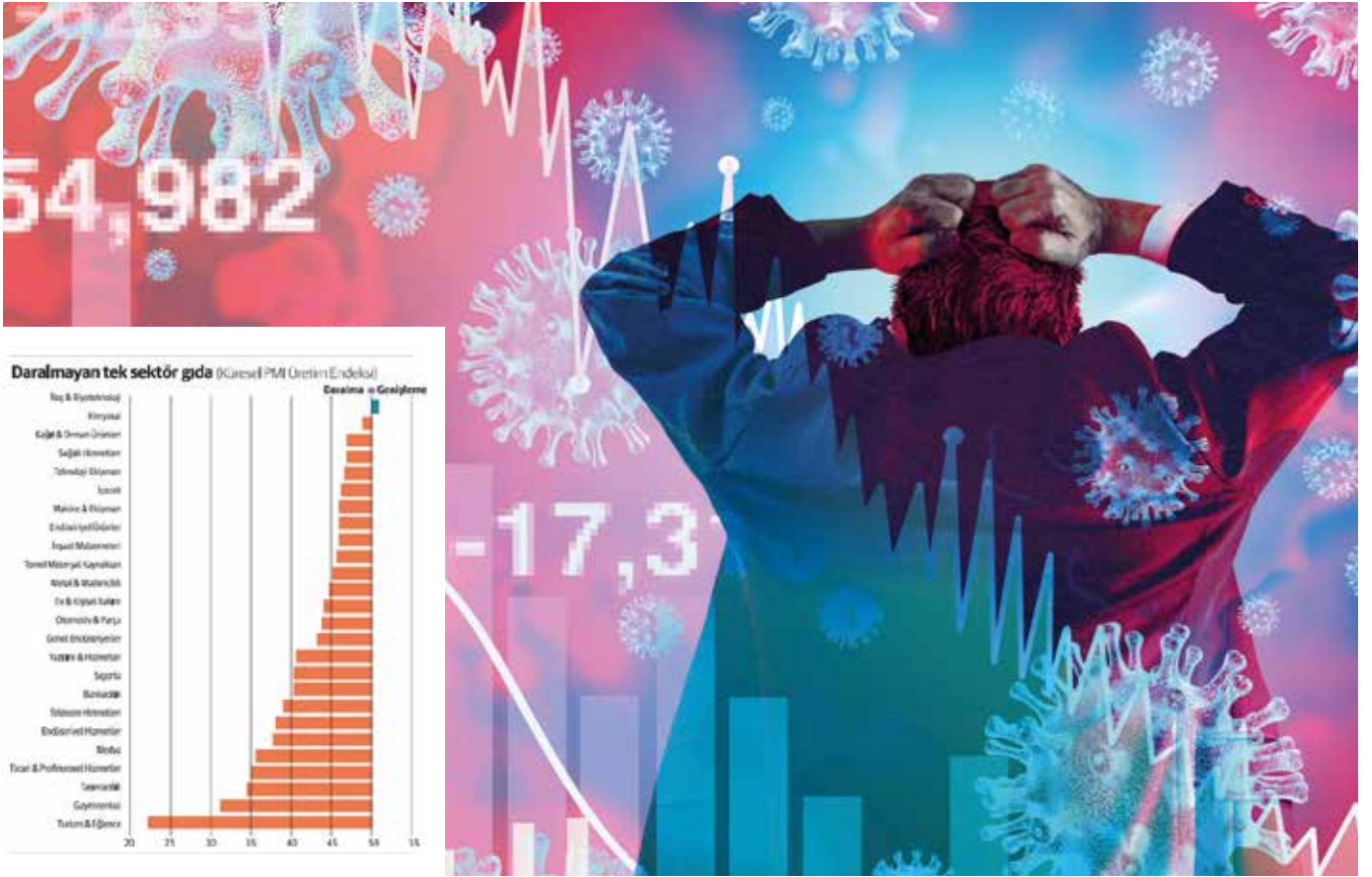
En yoksul ve kırılgan ülkelerin IMF borç yükümlülüklerini gelecek altı ayda karşılaması için hibe sağlanacağını bildiren Georgieva, bunun ülkelere finansal kaynaklarını acil tıbbi ve diğer yardım çalışmalarına yönlendirilmesine yardımcı olacağını aktardı.

Georgieva, CCRT kapsamında halihazırda 500 milyon dolarlık hibe bazlı borç yardımı sağlanabileceğini kaydetti.

Söz konusu fona İngiltere'nin yakın zamanda 185 milyon dolar, Japonya'nın ise 100 milyon dolarlık katkı sunduğunu hatırlatan Georgieva, Çin ve Hollanda'nın da önemli katkılarda bulunacağını bildirdi.

Georgieva, en yoksul üye ülkelere iki yıl boyunca ilave borç yardımı sağlanabilmesi

amacıyla fonun kaynaklarının artırılmasına yardımcı olmak için diğer bağışçılara da çağrıda bulundu.

Açıklamada, acil borç hizmeti yardımı alacak ülkelerin Afganistan, Benin, Burkina Faso, Orta Afrika Cumhuriyeti, Çad, Komor Adaları, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Gambia, Gine, Gine-Bissau, Haiti, Liberya, Madagaskar, Malavi, Mali, Mozambik, Nepal, Nijer, Ruanda, Sao Tome ve Principe, Sierra Leone, Solomon Adaları, Tacikistan, Togo ve Yemen olduğu bildirildi.

Bankacılık sistemlerinin yardıma ihtiyacı olabilir

Diğer yandan IMF'in para ve sermaye piyasaları departmanı müdürü Tobias Adrian, temel senaryonun 2009 benzeri büyüme patikasının tekrar edilmesi ve bankaların negatif etkiye dayanabilmesi yönünde olduğunu belirtti, ancak şartların kötüleşebileceği uyarısında da bulundu.

Adrian, "Beklentilerin ötesinde ağır şekilde negatif bir senaryoda, politika yapıcılarının bazı bankacılık sistemlerinde yeniden

sermayelendirilmeleri veya yeniden yapılandırma yönünde daha fazla adım atmaları gerekebilir" diye konuştu.

MOODY'S: GELİŞMEKTE OLAN PİYASALAR DİKKATLİ OLMALI

Moody's, düşük kredi notlu ve kısa vadede büyük dış borç ödemeleri olan gelişmekte olan piyasaların kırılgan olabilecekleri uyarısında bulundu.

Moody's, yayınladığı raporda, düşük kredi notu, büyük kısa vadeli uluslararası tahvil geri ödemeleri, döviz ciddi bağımlılığı olan gelişmekte olan ekonomilerin sermaye piyasalarında kötüleşen ekonomik şartların etkisine karşı özellikle kırılgan oldukları uyarısında bulundu.

Mood's Başkan Yardımcısı Christian Fang yaptığı değerlendirmede, "Koronavirüs salgını ve emtia fiyatlarında keskin düşüş ciddi finansal piyasa oynaklığını ve riskten kaçınmayı tetikliyor. Sadece birkaç

gelişmekte olan piyasanın buna karşı bağışıklığı var" ifadelerini kullandı.

"Döviz cinsinden borçlarını yeniden finanse etmek için uluslararası tahvil piyasalarına erişime ihtiyaç duyan veya özel sektörden döviz cinsinden ağır şekilde borçlanmak zorunda kalan gelişmekte olan ekonomilerin hali nazırda sınırlayıcı, fahiş şartlarla karşıya kalıyorlar" değerlendirmesini yapan Fang, politika yapıcılarının sermaye çıkışlarını azaltmakta sınırlı kapasite ve/veya dövizde kredi risk primlerinin keskin şekilde artışla karşı karşıya olduklarını da vurguladı.

S&P: KÜRESEL BÜYÜME EN DÜŞÜK SEVİYEYE İNECEK

Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu S&P Global, global ekonomide büyümenin 1982'deki çöküşten bu yana görülmemiş bir seviyeye ineceğini öngördüklerini duyurdu.

1982'de global ekonomide büyüme-

nin 1929-1933 dönemindeki Büyük Bu-
nalm'dan bu yana görülen en düşük seviye
olan yüzde 0.43'e gerilediğini hatırlatan
S&P, bu yıl da global büyümenin yüzde 0.4
seviyesine ineceğini tahmin etti.

S&P, koronavirüs salgını başlamadan
önce 2020 yılında global ekonominin yüz-
de 3.3 büyüyeceğini öngörüyordu.

S&P Global Baş Ekonomisti Paul Gu-
enwald yayınladığı raporda, "Bizim temel
tahminlerimize yönelik riskler güçlü şekilde
aşağı olmaya devam ediyor. Koronavirüs
salgınının ekonomik aktiviteye ve finansal
piyasalara devam eden olağanüstü etkisine
verilen yanıt ile bu yıl global büyümenin
yüzde 0.4'e düşeceğini, 2021 yılında ise
yüzde 4.9'a toparlanacağını öngörüyor"
ifadelerini kullandı.

S&P Küresel Araştırma Başkanı Alexand-
ra Dimitrijevic, "Pandemi, arzdaki aksamalar
ve talebin düşmesine ilişkin zorluklarla bazı
sektörlerin kazançlarının düşeceği bir za-
manda finansman ortamında baskı yaratı-
yor yapıyor" değerlendirmesinde bulundu.

Dimitrijevic, "Bu durum, petrol fiyatla-
rındaki tarihi düşüş ve piyasalardaki rekor

oyunlukla birleştiğinde, dünya genelinde
kredibilite üzerinde önemli bir baskı oluşu-
yor" ifadesini kullandı.

FITCH: DERİN KÜRESEL RESESYON YAŞANACAK

Uluslararası kredi derecelendirme ku-
ruluşu Fitch Ratings, temel senaryosunda
2020 yılında derin bir küresel resesyon ya-
şanmasının beklendiğini bildirdi.

Kredi derecelendirme kuruluşunun ko-
ronavirüs nedeniyle yayınladığı Küresel
Ekonomik Görünüm güncelleme rapo-
runda, bu yıl küresel ekonominin yüzde
1.9 daralmasının, 2021 yılında ise yüzde
4.3 seviyesinde büyüme göstermesinin
beklendiği kaydedildi.

Raporda ABD ekonomisinin bu yıl yüz-
de 3.3 daralmasının, gelecek yıl ise yüzde
3.8 seviyesinde büyüme kaydetmesinin
beklendiği belirtildi.

Güncelleme raporunda Euro Bölge-
si'nin 2020 için yüzde 4.2 daralma, 2021 için

ise 2.9 büyüme göstereceğine yer verildi.

Fitch Ratings raporunda Çin ekonomi-
sinin bu yılki büyümesinin yüzde 1.6, gele-
cek yıl 7.6 büyüme olarak öngörüldüğünü
kaydederken Japonya'nın 2020'de yüzde
2.7 daraldıktan sonra gelecek yıl 2.2 büyü-
yeceğinin altını çizdi.

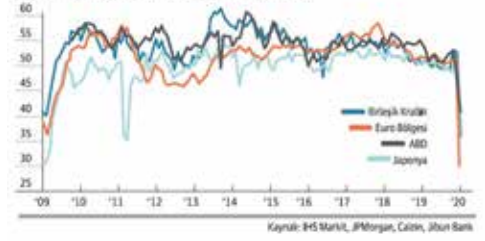
Rapordaki tahminlerde şunlara vurgu
yapıldı: "İngiltere bu yıl yüzde 3.9 darala-
cak, ülke ekonomisi gelecek yıl yüzde 3.0
büyüme gösterecek. Alman ekonomisi bu
yıl yüzde 3.8 seviyesinde daralacak ve ge-
lecek yıl yüzde 3.1 seviyesinde büyüyecek.
Fransa 2020 yılında yüzde 4.1 seviyesinde
daraldıktan sonra gelecek yıl yüzde 2.8 bü-
yüyecek. İtalyan ekonomisi bu yıl yüzde 4.7
daraldıktan sonra, 2021 yılında yüzde 2.3
seviyesinde büyüme kaydedecek. İspanyol
ekonomisi bu yıl 3.9 daraldıktan sonra 2021
yılında yüzde 3.4 seviyesinde büyüyecek.
Hindistan bu yıl yüzde 2, gelecek yıl yüzde
7 büyüme gösterecek."

Raporda Türkiye ekonomisi ile ilgili de-
ğerlendirme de yapıldı. Buna göre Türk eko-
nomisinin bu yıl yüzde 0.8, gelecek yıl ise
yüzde 4.5 büyüme kaydetmesi bekleniyor.

Euro Bölgesi en çok etkilenen gelişmiş ekonomi (Bleşik PMI endeksleri)

Gelişmiş ülkelerin bu yıl ortalama yüzde 34 daraldıktan sonra gelecek yıl yüzde 3.3 büyüme göstermesinin beklendiğine yer verilen raporda gelişen piyasaların 2020'de yüzde 0.7, gelecek yıl ise yüzde 6 seviyesinde büyüme göstermesinin öngörüldüğü kaydedildi.

Raporda görüşlerine yer verilen Fitch Başekonomisti Brian Coulton ise "Küresel ekonomide bu yıla ilişkin düşüş beklentisi toplamda küresel finans krizindekine eşit düzeyde. Fakat ekonomik aktivite ve istihdamdaki anlık 'darbenin' bu yılın ilk yarısında, kıyasla, daha kötü olmasını bekliyoruz" değerlendirmesinde bulundu.

GOLDMAN SACHS: ABD EKONOMİSİ YÜZDE 34 DARALACAK

ABD merkezli yatırım bankası Goldman Sachs Group, ABD ekonomisinin koronavi-

rüs salgınının yayılmasının önlenmesi için alınan tedbirlerin etkisi ile ikinci çeyrekte ilk tahminlerden çok daha fazla daralacağını öngördü. Ekonomistler tarafından hazırlanan raporda, daha önce yüzde 24 olan ikinci çeyrek daralma beklentisi yıllık yüzde 34'e çıkarıldı.

Ekonomistler, daha önce yüzde 9 olarak ortaya koydukları yıl ortası işsizlik oranı beklentisini de yüzde 15'e yükseltti. Goldman Sachs ekonomistleri, ABD ekonomisinin üçüncü çeyrekte ise yüzde 19 büyümesini bekliyorlar.

ADB: 4.1 TRİLYON DOLAR MALİYETE NEDEN OLABİLİR

Asya Kalkma Bankası (ADB), "Asya Kalkma Görünümü 2020" raporunu yayınladı. Raporda, Covid-19 salgınının ekonomik etkisine yönelik güncelleme yapılarak,

daha uzun ekonomik faaliyetlerin durması, daha büyük talep şokları ve Avrupa, ABD ve diğer büyük ekonomilere yayılmasına bağlı senaryosunda virüsün dünya ekonomisine maliyetinin 4.1 trilyon dolara çıkabileceği belirtildi.

Bunun, küresel düzeyde gayrisafi yurtiçi hasılanın (GSYH) yüzde 4.8 daralması anlamına geldiğinin ifade edildiği raporda, Çin dahil olmak üzere gelişmekte olan Asya ülkelerine pandemiyin toplam maliyetinin 891.6 milyar dolar olacağı öngörüldü. Raporda, ekonomik faaliyetlerin daha kısa süreli durması ve talep şoklarının daha küçük kalması senaryosunda pandemiyin küresel ekonomiye maliyeti 2 trilyon dolar ile sınırlanırken, küresel GSYH'nin yüzde 2.3 küçüleceğine işaret edildi. ADB, Kalkınma Görünüm Raporu'nda, Asya'ya yönelik bu yıl için ortalama büyüme tahminini yüzde 5.5'ten 2.2'ye çekerken, gelecek yıl bölgenin büyümesinin yeniden hızlanarak yüzde 6.2 yükselmesini öngördü.

Emtia ve turizmde sert düşüşler yaşanabilir

Raporda görüşlerine yer verilen ADB Başekonomisti Yasuyuki Sawadai, ekonomik görünüme yönelik risklerin özellikle Covid-19 salgınından dolayı aşağı yönlü yüksek kaldığını belirterek, "Kimse Covid-19 salgınının ne kadar yayılacağı hakkında değerlendirme yapamaz ve ekonomik faaliyetlerin sınırlanması halihazırda tahmin edilenden daha uzun sürebilir.

Ağır finansal çalkantı ve kriz olasılığı hiçe sayılmaz. Emtia fiyatlarında ve turizmde sert ve uzun süreli düşüşler bölge genelinde bağımlı ekonomilere zorluklar oluşturabilir" değerlendirmesinde bulundu.

DÜNYA BANKASI'NDAN 1.9 MİLYAR DOLARLIK ACİL FON

Dünya Bankası, Yönetim Kurulu'nun koronavirüs salgını ile mücadele çerçevesinde ilk acil fon desteği olarak 25 ülkeye 1.9 milyar dolar verilmesini onayladığını bildirdi.

Dünya Bankası'nın acil fon sağlayacağı ülkeler arasında Pakistan, Hindistan, Afganistan ve Etiyopya var.

Banka açıklamasında, koronavirüs salgınının etkilerine yanıt için 40 ülkenin sunduğu projelerin incelenmesinde hızla ilerlediklerini de belirtti.

BM: 2.5 TRİLYON DOLAR YARDIMA İHTİYAÇ VAR

Birleşmiş Milletler (BM), gelişmekte olan ülkelerin koronavirüs salgınının neden olduğu ekonomik krizle mücadele edebilmek için 2.5 trilyon dolarlık destek paketine ihtiyaç duyacaklarını bildirdi.

BM'nin kalkınma organı olan UNCTAD'ın yayımladığı raporda, bu ülkelere 1 trilyon dolarlık likidite sağlanması, 1 trilyon dolarlık borçların silinmesi ve sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi için 500 milyon dolar başıyla bir Marshall Planı hazırlanması gerektiği vurgulandı. UNCTAD Direktörü Richard Kozul-Wright, gelişmiş ekonomilerin firmalarının ve hane halklarının ağır bir gelir kaybı yaşamasını engellemek için "Ne

gerekliyse yap" sözü verdiğini hatırlatarak, "Ancak G20 liderleri küresel dayanışma kararlılıklarına bağlı kalacaklarsa, çekirdek G20 ekonomilerinin dışında yaşayan 6 milyar insan için orantılı eylem yapılmalıdır" dedi.

Raporda, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu gelişen ülkelerden Şubat ve Mart aylarında 59 milyar dolar portföy çıkışı yaşandığına dikkat çekilerek, bu tutarın küresel mali krizdeki 26.7 milyar dolarlık çıkışın iki katından fazla olduğu vurgulandı.

"Afrika kıtası üzerindeki etkilerinden endişe duyuluyor"

Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreteri Antonio Guterres de Covid-19 salgınının sosyo-ekonomik etkilerine ilişkin bir rapor açıkladı. Salgının tüm dünyayı tehdit ettiğini ve daha öncekilere benzemeyen bir ekonomik krize neden olacağını belirten Guterres, "Bu, 2. Dünya Savaşı'ndan sonra karşı karşıya kaldığımız en zorlu kriz" dedi.

Guterres, bu krizin ancak "siyasi oyunların" bir kenara bırakılıp dayanışma içinde üstesinden gelinebileceğine dikkat çekerek "Birleşmiş Milletler, düşük ve orta gelirli ülkelerin salgınla ve neden olduğu sosyo-ekonomik şoklarla mücadelesine destek için çok ortaklı yeni bir fon kuruyor" ifadesini kullandı. Genel Sekreter Guterres, salgının

özellikle Afrika kıtası üzerindeki etkilerinden endişe duyduğunu belirterek G20 ülkelerine Afrika'ya yönelik bir girişimde bulunmaları çağrısı yaptı.

OXFAM: YARIM MİLYARDAN FAZLA İNSAN YOKSULLUĞA İTİLEBİLİR

Uluslararası yardım kuruluşu Oxfam, koronavirüsün ekonomik etkileri nedeniyle dünyada yarım milyardan fazla insanın yoksulluğa sürüklenebileceğini bildirdi.

Açıklamada koronavirüsle mücadele kapsamında ekonomilerin tamamen şalter indirmesinin küresel yoksullukla olan mücadeleyi sekteye uğratabileceği, yaşananlardan Sahra Altı Afrikası'nın, Kuzey Afrika'nın ve Ortadoğu'nun olumsuz yönde etkileneceği belirtildi. Londra'daki Kings College ve Avusturalian National University ortaklığı ile gerçekleştirilen araştırmaya göre koronavirüs nedeniyle gelir seviyesinde yaşanabilecek yüzde 20 seviyesindeki bir düşüş, dünyada yaklaşık 548 milyon insanın yoksullaşması anlamına geliyor. Oxfam açıklamasında yoksul ülkelerin acil kurtarma paketleri ile desteklenmesi, küçük işletmelerin hibe programları ile kurtarılması çağrısında da bulunuldu.

Covid-19 salgınının yaratacağı ekonomik olumsuzluklara karşı açıklanan finansal paketler yanında iş hayatını da ilgilendiren birçok düzenleme hayata geçirildi. Biz de işten çıkarmaların üç ay yasaklanmasından kamu ihalelerine getirilen düzenlemeye kadar bir çok yeni ekonomik önlemi derledik...

Koronavirüs salgını ile mücadele çerçevesinde yeni düzenlemeler hayata geçiriliyor. Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın mücbir sebep kararı aldığı sektörler ile sokağa çıkmaları yasaklanan kişilerin vergilerinin ardından primler ertelenirken, araç muayene süreleri de uzatıldı. Tarımda bazı illerde tohum desteği başlatılırken, kamu ihalelerinde de yeni düzenleme yapıldı.

Bu arada içinde bir çok ekonomik düzenleme barındıran Yeni Koronavirüs Salgınının Ekonomik ve Sosyal Hayata Etkilerinin Azaltılması Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi de TBMM Genel Kurulu'nda kabul edildi.

Kanuna göre yeni tip koronavirüs salgını kaynaklı zorlayıcı sebep gerekçesiyle, hazine taşınmazlarına ilişkin olarak sözleşmeye istinaden ödenmesi gereken bedeller ile ecrimisil bedellerinden 1 Nisan 2020'den itibaren üç aylık döneme ilişkin tahsil edilmesi gerekenleri, başvuru şartı aranmaksızın üç ay süreyle ertelemeye Çevre ve Şehircilik Bakanı yetkili olacak.

Bu sürelerin bitiminden itibaren Çevre ve Şehircilik Bakanı tarafından üç aya kadar uzatılabilecek. Bu alacaklar, ertelenen süre sonunda ertelenen süre kadar aylık eşit taksitler halinde, herhangi bir gecikme zammı ve faiz uygulanmadan tahsil edilecek.

Turizm tesisi maksadıyla verilen izinler

hariç Orman Kanunu gereğince devlet ormanlarında gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri adına verilen izinler ile Orman Genel Müdürlüğü tarafından Devlet İhale Kanunu gereğince kiraya verilen mesire yerleri ve taşınmazlardan 1 Nisan 2020'den itibaren üç aylık döneme ilişkin tahsil edilmesi gereken bedeller başvuru şartı aranmaksızın üç ay süreyle ertelenecek.

Bu süreleri bitiminden itibaren üç aya kadar uzatmaya Tarım ve Orman Bakanı yetkili olacak. Bu alacaklar ertelenen süre sonunda, ertelenen süre kadar aylık eşit taksitler halinde, herhangi bir gecikme zammı ve faiz uygulanmadan tahsil edilecek. Ayrıca verilen izinlerin erteleme dönemi içinde tahakkuk eden ilk yıl bedellerine karşılık banka teminat mektubu alınarak yer teslimi yapılabilecek.

Milli Parklar Kanunu'na tabi yerlerde yapılan kiralamalar

Milli Parklar Kanunu'na tabi yerlerde yapılan kiralamalardan 1 Nisan 2020'den itibaren üç aylık döneme ilişkin tahsil edilmesi

gereken bedeller başvuru şartı aranmaksızın üç ay süreyle ertelenecek. Bu süreleri bitiminden itibaren üç aya kadar uzatmaya Tarım ve Orman Bakanı yetkili olacak. Bu alacaklar da ertelenen süre sonunda, ertelenen süre kadar aylık eşit taksitler halinde, herhangi bir gecikme zammı ve faiz uygulanmadan tahsil edilecek.

Büyükşehir belediyeleri, belediyeler, il özel idareleri, bağlı kuruluşları ile bunların üyesi olduğu mahalli idare birliklerinin mülkiyetinde veya tasarrufundaki taşınmazlara ilişkin olarak ilgili mevzuatınca yapılan satış, ecrimisil ve kiralamadan kaynaklanan bedellerin veya tutarların 19 Mart 2020'den itibaren üç aylık döneme ilişkin tahsil edilmesi gereken kısımlarının üç ay ertelenmesine büyükşehir belediyeleri, belediyeler, il özel idareleri ve birliklerde meclis; bağlı kuruluşlarda ise yetkili karar organı yetkili olacak. Bu süreler, bitiminden itibaren Çevre ve Şehircilik Bakanı veya İçişleri Bakanı tarafından üç aya kadar uzatılabilecek.

Bu alacaklar, ertelenen süre sonunda, ertelenen süre kadar aylık eşit taksitler halinde, herhangi bir gecikme zammı ve faiz uygulanmadan tahsil edilecek. Faaliyetleri durdurulan veya faaliyette bulunamayan işletmelerin faaliyette bulunmadığı döneme

me ilişkin olarak kira bedelleri tahsil edilmeyecek.

Büyükşehir belediyeleri, belediyeler ve bağlı kuruluşlarının gelir vergisi tevkifatı beyan ve ödeme süreleri, tüm sosyal sigorta prim ödemeleri ile Belediye Teşkilatı Olan Yerleşim Yerlerine İçme, Kullanma ve Endüstri Suyu Temini Hakkında Kanun'un 4. maddesi uyarınca Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğüne yaptığı yıllık taksit ödemelerinden, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç aylık döneme ilişkin tahsil edilmesi gerekenler üç ay ertelenecek. Bu süreler, bitiminden itibaren üç aya kadar Cumhurbaşkanı tarafından uzatılabilecek.

Seyahat acentelerinden yıllık aidat alınmayacak

Yasayla, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurt Hizmetleri Kanunu'nun kapsamındaki kredi borçları, düzenlemenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç aylık döneme ilişkin tahsil edilmesi gerekenlerle sınırlı olmak üzere, başvuru şartı aranmaksızın üç ay süreyle ertelenecek. Bu süreler, bitiminden itibaren Gençlik ve Spor Bakanı tarafından üç aya kadar uzatılabilecek. Söz konusu borçlar, ertelenen süre sonunda, ertelenen süre kadar aylık taksitler halinde, herhangi

Türkiye Varlık Fonu'na yönelik değişiklikler

Türkiye Varlık Fonu ve fon bünyesinde kurulacak alt fonlarının denetim raporlarının Cumhurbaşkanına sunum tarihi, haziran ayından ağustosa alınacak.

Türkiye Varlık Fonu'nun, şirketin, alt fonların ve şirketin kurduğu şirketlerin, diğer şirketler üzerinde üçüncü kişilerle birlikte veya tek başlarına kontrolünü sağlayacak işlemlerinde, işlemlerin tarafları, onların doğrudan ve dolaylı ortakları, iştirakleri, bağlı ortaklıkları ile kontrol sağlanan şirketlere de bu işlemlerle sınırlı olmak üzere, Sermaye Piyasası Kanunu'nun "Ortaklıkların önemli nitelikteki işlemleri" ve "Ortaklıktan çıkarma hakkı ve satma hakkı" başlıklı madde hükümleri ile bu kapsamda yürürlüğe konulan ikincil mevzuat uygulanmayacak.

Türkiye Varlık Fonu, şirket ile alt fonlar ve şirketin kurduğu diğer şirketler, tek başlarına veya üçüncü kişilerle birlikte doğrudan/dolaylı olarak bunlar lehine üzerinde hakimiyet tesis edilen şirketlere ve bu hakimiyetin tesisine ilişkin işlemlerle sınırlı olmak üzere bu işlemlerin taraflarına, onların doğrudan, dolaylı ortaklarına, iştirakleri ve bağlı ortaklıklarına, Türk Ticaret Kanunu'nun "Hakimiyetin hukuka aykırı kullanılması" başlıklı maddesi uygulanmayacak.

bir gecikme zammı, faiz veya Yİ-ÜFE uygulanmadan tahsil edilecek.

Tarım satış kooperatifleri birliklerinin, Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanunu uyarınca yeniden yapılandırılan ve yılda bir taksit olmak üzere ödenen Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu (DFİF) kaynaklı kredi borçlarının 2020 yılına ait borç taksit ödemesi, faizsiz olarak 2021'e ertelenecek. 2021 yılı dahil daha sonraki yıllarda ödenecek taksit tutarları da faizsiz olarak birer yıl ertelenecek.

Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanunu'na göre düzenlenen yıllık aidat 2020 yılında alınmayacak.

Süre uzatımı, toplantı erteleme ve uzaktan çalışma

Covid-19 salgını kaynaklı zorlayıcı sebep gerekçesiyle, Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu kapsamında verilmiş olup 2020 yılı içinde geçerlilik süresi dolacak lisansların geçerlilik süresi bir yıl uzatılacak.

Denizde Can ve Mal Koruma Hakkında Kanun kapsamında ticaret gemilerine

Şirketlerin dağıtılacakları kâr oranında düzenleme

Sermaye şirketlerinin 30 Eylül 2020'ye kadar dağıtılacakları 2019 yılı net dönem kâr oranı verilen önergelerle, yüzde 25 yerine "yüzde 25'ine kadar" şeklinde değiştirildi.

Söz konusu önergelerle ayrıca, sermaye şirketlerine ilişkin istisnalarla uygulamaya dair usul ve esasları belirleme yetkisi Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın görüşünü almak suretiyle Ticaret Bakanlığı'na verildi.

Kanuna göre Türk Ticaret Kanunu'na eklenen geçici maddeyle sermaye şirketlerinde, 30 Eylül 2020'ye kadar 2019 yılı net dönem karının yalnızca yüzde 25'ine kadarının dağıtımına karar verilebilecek.

Geçmiş yıl karları ve serbest yedek akçeler, dağıtımına konu edilemeyecek, genel kurulca yönetim kuruluna kar payı avansı dağıtım yetkisi verilemeyecek. Devlet, il özel idaresi, belediye, köy ile diğer kamu tüzel kişilerinin ve sermayesinin yüzde 50'sinden fazlası kamuya ait fonların, doğrudan veya dolaylı olarak sermayesinin çoğunluğuna sahip olduğu şirketler hakkında bu hüküm uygulanmayacak. Bu süreleri kısaltmaya ya da uzatmaya Cumhurbaşkanı yetkili olacak.

Genel kurulca 2019 yılı hesap dönemine ilişkin kar payı dağıtım kararı alınmış ancak henüz pay sahiplerine ödeme yapılmamışsa veya kısmi ödemede bulunulmuş ise 2019 yılı net dönem karının yüzde 25'ini aşan kısma ilişkin ödemeler de 30 Eylül 2020'ye kadar ertelenecek.

düzenlenen ve 11 Mart-31 Temmuz 2020 aralığında süresi dolan veya dolacak denize elverişlilik belgelerinin süresi 1 Ağustos 2020'e kadar uzatılacak. Bu süreyi, bitiminden itibaren üç aya kadar uzatmaya Ulaştırma ve Altyapı Bakanı yetkili olacak. Aynı kanun kapsamında yapılacak denetimler 1 Ağustos 2020'ye kadar ertelenecek. Bu süreyi üç aya kadar uzatmaya Ulaştırma ve Altyapı Bakanı yetkili olacak.

Dernekler Kanunu ve Türk Medeni Kanunu'na göre dernekler tarafından verilecek bildirim ve beyannameler ile dernek genel kurul toplantıları 31 Temmuz 2020 tarihine kadar ertelenecek. Bu süre, üç aya kadar İçişleri Bakanınca uzatılabilir. Ertelenen genel kurul toplantıları, ertelenen sona erdiği tarihten itibaren 30 gün içinde yapılacak. Mevcut organların görev, yetki ve sorumlulukları erteleme süresi sonrasında yapılacak ilk genel kurula

kadar devam edecek. Kooperatifler Kanunu kapsamındaki genel kurul toplantıları 31 Temmuz 2020'ye kadar ertelenecek. Bu süre, ilgili bakan tarafından üç aya kadar uzatılabilir. Ertelenen genel kurul toplantıları, ertelenen sona erdiği tarihten itibaren üç ay içinde yapılacak. Mevcut organların görev, yetki ve sorumlulukları erteleme süresi sonrasında yapılacak ilk genel kurula kadar devam edecek.

Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu ile Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu kapsamındaki genel kurul toplantıları 31 Temmuz 2020'e kadar ertelenecek. Bu süre, Tarım ve Orman Bakanınca üç aya kadar uzatılabilir. Ertelenen genel kurul toplantıları, ertelenen sona erdiği tarihten itibaren üç ay içinde yapılacak. Mevcut organların görev, yetki ve sorumlulukları erteleme süresi sonrasında yapılacak ilk genel kurula kadar devam edecek.

TOBB Genel Kurulu ertelendi

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu uyarınca 2020 yılı Mayıs ayı içinde yapılması gereken Birlik Genel Kurulu, bir sonraki yıl Genel Kurulu ile birlikte yapılacak.

Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun'a göre yapılması gereken seçimler 2020'de gerçekleştirilmeyecek.

Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun kapsamında Ar-Ge ve tasarım merkezlerinde yürütülen faaliyetlerin Ar-Ge ve tasarım merkezleri dışında da yapılmasına; Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu kapsamında bölge sınırları içinde yürütülen faaliyetlerin bölge dışında da yürütülmesine 11 Mart 2020'den itibaren dört ay süreyle sınırlı olmak üzere, Sanayi ve Teknoloji Bakanı tara-

findan izin verilebilecek. Bu süre, bitiminden itibaren Sanayi ve Teknoloji Bakanınca üç aya kadar uzatılabilecek. İzin verilmesi durumunda, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının bilgilendirilmesi kaydıyla, indirim, istisna, destek ve teşviklerden yararlanmaya devam edilecek.

Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'nda yer alan üye sayılarının tespiti, 2020 yılı için 15 Temmuz 2020 tarihi esas alınarak gerçekleştirilecek ve en geç 31 Temmuz 2020'ye kadar Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına gönderilecek.

Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu kapsamındaki yetki tespitlerinin verilmesi, toplu iş sözleşmelerinin yapılması, toplu iş uyuşmazlıklarının çözümü ile grev ve lokavta ilişkin süreler, düzenlemenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay süreyle uzatılacak. Cumhurbaşkanı, üç aylık süreyi bitiminden itibaren üç aya kadar uzatmaya yetkili olacak.

Hazinenin özel mülkiyetindeki taşınmazların satışı, kiraya verilmesi, trampası, arsa veya kat karşılığı inşaat yaptırılması ve sınırlı aynı hak tesisi işlemleri ile devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin kiraya verilmesi ve kullanma izni verilmesi ihaleleri 31 Temmuz 2020'ye kadar hizmet bedeli karşılığında Çevre ve Şehircilik Bakanlığının bağlı ve ilgili kuruluşları ile bunların iştirak-

lerine ait teknik altyapı kullanılmak suretiyle elektronik ortamda yapılabilecek. Bu süre Çevre ve Şehircilik Bakanınca üç aya kadar uzatılabilecek.

İşletme belgesi devredilebilecek

Kanunla, Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanunu'nda yapılan değişiklikle, işletme belgesi bir işletmeye mahsus olmak üzere tüzel kişilere verilecek. Bakanlıktan izin almak kaydıyla işletme belgesi acente unvanından bağımsız olarak başka bir tüzel kişiliğe devredilebilecek ve devir Bakanlık siciline işlendiği tarihte hüküm ifade edecek. Devredilen işletme belgesinde yer alan acente unvanı veya iltibasa yol açacak unvan 10 yıl içinde hiçbir seyahat acentesine kullanılmayacak. İşletme belgesini devreden tüzel kişiliğe üç yıl içinde yeniden işletme belgesi verilmeyecek. Devlete ait üniversitelerin tıp fakülteleri ve dış hekimliği fakülteleri ile bunlara bağlı sağlık uygulama ve araştırma merkezi birimleri ile rektörlüklerine bağlı sağlık hizmeti sunan enstitülerin döner sermaye işletmesi birimlerinden, borç karşılama yüzdeleri Hazine ve Maliye Bakanlığınca tespit edilecek oranın altında kalanlara Hazine ve Maliye Bakanlığı bütçesinden kaynak aktarılabilir.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Ba-

kanlığı bünyesindeki engelli bakım merkezlerinde ve huzurevlerinde, Sosyal Hizmetler Kanunu'nun ilgili hükümleri uyarınca aranan gelir ölçütleri ile ağır engellilik şartının üç ay süreyle dikkate alınmaksızın yaşlılara ve engellilere hizmet verilecek.

'Kısa çalışma'da değişikliğe gidildi

Kısa çalışma uygulamasından yararlanabilmek için, iş yerinde kısa çalışma uygulanan dönemde yapılan başvurular, uygunluk tespitleri hariç, başvuru tarihinden itibaren 60 gün içinde sonuçlandırılacak.

Düzenlemenin yürürlüğe girdiği tarihte iş sözleşmesi bulunmakla birlikte işveren tarafından ücretsiz izne ayrılan ve kısa çalışma ödeneğinden yararlanamayan işçiler ile 15 Mart 2020'den sonra iş sözleşmesi feshedilen ve işsizlik ödeneğinden yararlanamayan işçilere, herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşundan yaşlılık aylığı almamak kaydıyla ve fesih yapılamayacak süreyi geçmemek üzere, bu süre içinde ücretsiz izinde buldukları veya işsiz kaldıkları süre kadar günlük 39,24 TL nakdi ücret desteği verilecek. Yapılan ödemelerden damga vergisi hariç herhangi bir kesinti yapılamayacak.

Birinci fıkra kapsamında ücretsiz izne ayrılarak nakdi ücret desteğinden yararlanan işçinin fiilen çalıştırıldığına tespiti halinde işverene, bu şekilde çalıştırılan her işçi ve

İş sözleşmesi üç ay feshedilemeyecek

İş Kanunu'na eklenen geçici maddeyle bu kanun kapsamında olup olmadığına bakılmaksızın her türlü iş veya hizmet sözleşmesi, bu düzenlemenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay süreyle ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller dışında, işverence feshedilemeyecek.

İşveren, düzenlemenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç aylık süreyi geçmemek üzere işçiyi tamamen veya kısmen ücretsiz izne ayarabilecek. Bu kapsamda ücretsiz izne ayrılmak, işçiyi haklı nedene dayanarak sözleşmeyi fesih hakkı vermeyecek. İş sözleşmesini fesheden işveren veya işveren vekiline, sözleşmesi feshedilen her işçi için fiilin işlendiği tarihteki aylık brüt asgari ücret tutarında idari para cezası verilecek. Cumhurbaşkanı, söz konusu üç aylık süreleri altı aya kadar uzatabilecek. Mücbir sebeple oluşan gecikmelerde yaptırım uygulanmayacak.

çalıştırıldığı her ay için ayrı ayrı olmak üzere fiilin işlendiği tarihteki aylık brüt asgari ücret tutarında çalışma ve iş kurumu il müdürlüklerince, idari para cezası uygulanacak ve ödenen nakdi ücret desteği ödeme tarihinden itibaren işleyecek kanuni faizi ile birlikte işverenden tahsil edilecek.

Nakdi ücret desteğinden yararlananlardan genel sağlık sigortalısı veya genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi kapsamına girmeyenler, genel sağlık sigortalısı sayılacak ve genel sağlık sigortasına ilişkin primler İşsizlik Sigortası Fonu'ndan karşılanacak.

Covid-19 nedeniyle işverenlerin yaptıkları zorlayıcı sebep gerekçeli kısa çalışma başvuruları için, uygunluk tespitinin tamamlanması beklenmeksizin, işverenlerin beyanı doğrultusunda kısa çalışma ödemesi gerçekleştirilecek. İşverenin hatalı bilgi ve belge vermesi nedeniyle yapılan fazla ve yersiz ödemeler, yasal faizi ile birlikte işverenden tahsil edilecek.

Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu

Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanu-

nu'nda madde eklenerek deprem, yangın, sel gibi doğal afetler, salgın hastalık, Hazine ve Maliye Bakanlığı bilişim sistemlerinin herhangi bir nedenle çalışmaması gibi mücbir hallerde veri, bilgi ve belgelerin oluşturulması, kaydedilmesi, iletilmesi, muhafazası ve ibrazına ilişkin yöntemler, Hazine ve Maliye Bakanlığına belirlenecek.

Bakanlık, mücbir sebep hallerinde bilişim sistemleri üzerinden yürütülen işlemlerde yaşanabilecek gecikme nedeniyle ilgililere, gecikme faizi, gecikme zammı ve ceza gibi yaptırımlar uygulamayacak.

Düzenlemeyle, Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'na geçici madde eklenerek, 30 Eylül 2020'ye kadar el konulan ancak henüz tasfiyelik hale gelmeyen, bulaşıcı salgın hastalıkla mücadeleyle doğrudan ilgili tıbbi cihaz ve malzemeler, test materyali, plazma, etil alkol, izopropil alkol, gliserol, maske, eldiven, tulum, galoş, kolonya, dezenfektan, dezenfeksiyon cihazları, solunum cihazı, yoğun bakım malzemesi, ilaç, aşı, ilk yardım araç-gereçleri ve bunların üretiminde kullanılan cihaz ve malzemelerin, el koyan idare veya ilgili kamu kurumu tarafından soruşturma evresinde hakim veya kovuş-

turma evresinde mahkemeden tahsisi talep edilebilecek. Bu süre Cumhurbaşkanınca 3 aya kadar uzatılabilecek.

Hakim veya mahkemece tahsisi uygun bulunan eşyanın, soruşturma veya kovuşturma sonunda iadesine karar verildiği takdirde eşyanın rayiç değerinden varsa gümrük vergileri ve para cezaları ayrıldıktan sonra kalan tutar, tahsis yapılan kurumca eşya sahibine ödenecek.

Düzenlemelere uymayanlara 500 bin liraya kadar ceza

Perakende Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'un ceza hükümlerini belirleyen maddesi yeniden düzenlenecek.

Bu kapsamda, diğer kanunlara göre daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde, üretici, tedarikçi ve perakende işletmeler tarafından bir mal veya hizmetin satış fiyatında fahiş artış yapanlara 10 bin liradan 100 bin liraya kadar; üretici, tedarikçi ve perakende işletmeler tarafından piyasada darlık yaratıcı, piyasa dengesini ve serbest rekabeti bozucu faaliyetler ile tüketicinin mallara ulaşmasını engelleyici faaliyetlerde bulunanlara ise 50 bin liradan 500 bin liraya

kadar idari para cezası verilecek.

Öngörülen idari para cezalarını uygulama yetkisi Haksız Fiyat Değerlendirme Kuruluna, öngörülen diğer idari para cezalarını uygulama yetkisi ise Ticaret Bakanlığı'na ait olacak. Bakanlığa ait olan idari para cezası uygulama yetkisi taşra birimlerine devredilebilecek.

Haksız Fiyat Değerlendirme Kurulu oluşturulacak

Perakende Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'a, "Fahiş fiyat artışı, stokçuluk ve Haksız Fiyat Değerlendirme Kurulu" başlıklı madde eklenecek.

Üretici, tedarikçi ve perakende işletmeler tarafından bir mal veya hizmetin satış fiyatında fahiş artış yapılamayacak.

Üretici, tedarikçi ve perakende işletmeler tarafından piyasada darlık yaratıcı, piyasa dengesini ve serbest rekabeti bozucu faaliyetler ile tüketicinin mallara ulaşmasını engelleyici faaliyetlerde bulunulamayacak.

Üretici, tedarikçi ve perakende işletmelerin fahiş fiyat artışı ve stokçuluk uygulamalarına yönelik düzenlemeler yapmak, gerektiğinde denetim ve incelemelerde bulunarak idari para cezası uygulamak ve her türlü tedbiri almak amacıyla Haksız Fiyat Değerlendirme Kurulu oluşturulacak.

Başkanlığı, Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürü tarafından yürütülen Kurul, Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetimi Genel Müdürü, Esnaf, Sanatkarlar ve Kooperatifçilik Genel Müdürü, Adalet Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından görevlendirilen birer Genel Müdür, ilgili İç Ticaret Genel Müdür Yardımcısı, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu tarafından görevlendirilen birer üye, üretici ve tüketici örgütleri ile perakende sektörünü temsilen birer üye olmak üzere 13 üyeden oluşacak.

Kurul, ihtiyaç halinde başkanın çağrısı üzerine, başkan dahil en az 7 üye ile toplanacak ve toplantıya katılanların salt çoğunluğuyla karar alınacak. Oyların eşit olması halinde başkanın oy kullandığı tarafın çoğunluğu sağladığı kabul edilecek. Kurulun kararları Ticaret Bakanlığınca uygulanacak.

Kurulun, sekreteryaya hizmetleri İç Ticaret Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirilecek.

KONAKLAMA VERGİSİ YILBAŞINA ERTELENDİ

Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy, konaklama vergisine ilişkin, "1 Nisan'da hayata geçecek olan konaklama vergisi yılbaşına ertelendi. Sektördeki sıkıntılardan dolayı 1 Ocak 2021'e ertelenmiş oldu. Seyahat acenteleriyle ilgili TÜRSAB aidatları 2020 yılı için alınmayacak" diye konuştu.

Bakanlığa bağlı müze ve ören yerlerinde bilet satışlarının yapıldığını ifade eden Bakan Ersoy, "Buradan alınan bir komisyon geliri var, yüzde 20. Müze ve ören yerlerindeki komisyon oranını yüzde 20'den yüzde 30'a çıkardık" açıklamasında bulundu.

BDDK'DAN BANKACILIK OPERASYONLARINA KOLAYLIK

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu, Covid-19 ile mücadele sürecinde bankalara operasyonel kolaylık sağlayacak kararlar aldı. Kurul kararına göre salgına karşı alınan önlemler çerçevesinde operasyonel süreçlerde görevlendirilen personel sa-

yasının sınırlandırılması nedeniyle bankalar, banka dışı mali kuruluşlar (finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketleri), bağımsız denetim kuruluşları, derecelendirme kuruluşları ve varlık yönetim şirketlerinin 2019 yıl sonu ve 2020 ilk çeyreğe ilişkin finansal raporlamalar, bağımsız denetim raporları, faaliyet raporları için belirlenmiş süreler 60'ar gün uzatıldı. 31 Aralık 2020'ye kadar geçerli olmak üzere ilgili yönetmeliklerde düzenlenmiş muhtelif bildirimler için belirlenmiş olan sürelere de 60 gün ilave edildi.

Bankaların kredi tahsislerinde meydana gelebilecek olan aksaklıkların giderilebilmesini teminen, 100 milyon lira ve üzeri kredisi bulunan müşterilerinden mevzuat gereği talep edilen ilave belgelerin temininde kolaylık sağlandı.

KAMU İHALELERİNE YENİ DÜZENLEME

Covid-19 salgınının Kamu İhale Sözleşmelerine etkisine ilişkin Cumhurbaşkanlığı Genelgesi, Resmi Gazete'de yayımlandı.

Genelgeye göre koronavirüs salgını sebebiyle sözleşme konusu işin yerine getiril-

mesinin geçici veya sürekli olarak, kısmen veya tamamen imkânsız hale geldiğine ilişkin başvurular, ihaleye yapan idareye yapılacak.

İdareler, yaptıkları değerlendirmede ortada yükleniciden kaynaklanan bir kusur bulunmaması, yüklenicilerin yükümlülüklerini yerine getirmesinde engel bulunması ve bu engeli ortadan kaldırmaya yüklenicinin gücünün yetmemesi halinde süre uzatımı sağlanabilecek veya sözleşme feshedilebilecek.

KONUT HESAPLARINDA ÖDEME KOLAYLIĞI

Konut hesabında para biriktirenlere tanınan bir dönem içinde üç aya kadar ödeme yapmama hakkı koronavirüs dolayısıyla artırıldı.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan imzasıyla yayımlanan yönetmelik değişikliği uyarınca 30 Eylül 2020 tarihine kadar geçerli olmak üzere, aylık ödeme yapmakta olanlar isterlerse altı defaya kadar ödeme yapmayabilecekler. Ödemelerini üç ayda

“Biz Bize Yeteriz Türkiyem”

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Cumhurbaşkanlığı Kabine Toplantısı'nın ardından "Millete Sesleniş" konuşmasında Milli Dayanışma Kampanyası başlattı. Cumhurbaşkanı Erdoğan, "Amacımız alınan tedbirlerden dolayı mağdur olan dar gelirli vatandaşlarımıza ilave destek sağlamaktır.

Muhtarlıklarımızı da devreye alarak, kampanyada toplanan paraların en doğru şekilde yerine ulaşmasını temin edeceğiz. Meclis'teki tüm milletvekillerimizi, AK Parti başta olmak üzere tüm partilerimizin teşkilatlarını, tüm belediye başkanlarımızı, bürokratlarımızı kampanyaya katılmaya davet ediyoruz" dedi.

'Biz Bize Yeteriz Türkiyem' sloganıyla başlatılan kampanyaya bağlı için Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından, yardım hesapları açıldı. Kampanyaya kısa mesajla da bağlı yapılabilir. Bunun için cep telefonundan "KORONA" yazıp 8119'a kısa mesaj atmak yeterli.

bir yapanların da bir yıl içinde bir defa taksit ödememe hakkı bulunuyor. Bu hak da bir yıl içinde iki defaya çıkartıldı.

MEVSİMLİK İŞÇİLER İÇİN YENİ ÖNLEMLER ALINDI

Koronavirüse karşı önlemler kapsamında tarımsal üretimin devamlılığının sağlanması için mevsimlik tarım işçilerinin ulaşımı, barınma ve sağlık koşulları ile ilgili yeni önlemler alındı. İçişleri Bakanı Süleyman Soylu imzası ile 81 il valiliğine gönderilen genelgede işçilere yönelik önemli düzenlemeler getirildi. Önlemler şöyle: "Mevsimlik tarım işçilerinin ulaşımı valilikler tarafından organize edilecek. Yola çıkmadan sağlık kontrolleri yapılacak.

Çıkış noktasından ulaşacakları yere kadar transit yolculuk yapacaklar. Mevsimlik tarım işçilerinin konaklayacakları tesis/konteynır/çadırlarda yatak araları en az 1,5 (bir buçuk) metre olacak.

Çadırlar arasında en az 3 metre mesafe korunacak. Kış aylarında konakladıkları illerden hayvanlarını otlatmak üzere başka illere yaya ya da motorlu ulaşım araçlarıyla gidecek olan "göçerler"e 1 Mayıs 2020 tarihinden sonra izin verilecek. Arıcılar için bir kısıtlama olmayacak."

EGZOS GAZI EMİSYON ÖLÇÜM SÜRESİ ERTELENDİ

Çevre ve Şehircilik Bakanı Murat Kurum, tüm araçlar için egzoz gazı emisyon ölçüm süresinin ertelendiğini açıkladı. Bakan Kurum, Twitter hesabından yaptığı paylaşımda, "Koronavirüs tedbirleri kapsamında, egzoz gazı emisyon ölçüm süresi dolan vatandaşlarımız üç ay içerisinde ölçüm yaptırılmaları halinde, bu süre sonundan itibaren 45 gün içerisinde emisyon ölçümlerini yaptırabilecek" ifadelerini kullandı.

ARAÇ MUAYENE SÜRELERİ UZATILDI

Koronavirüs salgını nedeniyle araç muayene süreleri uzatıldı. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'nın konu ile ilgili Yönetmeliği de Resmi Gazete'de yayımlandı. Covid-19 salgını nedeniyle bu Yönetmeliğin 14 üncü maddesi gereğince muayene süresi gelen araçlarının muayenesini bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içerisinde gerçekleştirilemeyen motorlu taşıt sahipleri, araç muayene işlemlerini bu sürenin bitiminden itibaren 45 gün içerisinde gerçekleştirebilecekler. Bu süreler gerektiğinde Bakanlıkça uzatılabilir.

PRİMLER DE ERTELENDİ

Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın mücbir sebep kararı aldığı sektörler ile sokağa çıkmaları yasaklanan kişilerin vergilerinin ardından primleri de ertelendi. Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) Yönetim Kurulu kararı ile prim erteleme kararının ayrıntıları belirlendi. Mücbir sebep kapsamındaki sektörlerde mart, nisan, mayıs ayı primleri 6'şar ay ertelendi. Sokağa çıkması yasaklanan kişilerin prim borçları ise yasağın sona ereceği tarihi izleyen 15. güne kadar ödenebilecek.

Karar uyarınca, prim erteleme kararından yararlanacak olan mükellefler ve sektörler şöyle: "Alışveriş merkezleri dahil perakende, sağlık hizmetleri, mobilya imalatı, demir çelik ve metal sanayii, madencilik ve taş ocakçılığı, bina inşaat hizmetleri, endüstriyel mutfak imalatı, otomotiv imalatı ve ticareti ile otomotiv sanayii için parça ve aksesuar imalatı, araç kiralama, depolama faaliyetleri dahil lojistik ve ulaşım, sinema ve tiyatro

gibi sanatsal hizmetler, matbaacılık dahil kitap, gazete, dergi ve benzeri basılı ürünlerin yayıncılık faaliyetleri, tur operatörleri ve seyahat acenteleri dahil konaklama faaliyetleri, lokanta, kıraathane dahil yiyecek ve içecek hizmetleri, tekstil ve konfeksiyon imalatı ve ticareti, halkla ilişkiler dahil etkinlik ve organizasyon hizmetleri sektörlerinde faaliyette bulunan mükellefler, ana faaliyet alanı itibarıyla İçişleri Bakanlığınca alınan tedbirler kapsamında geçici süreliğine faaliyetlerine ara verilmesine karar verilen işyerlerinin bulunduğu sektörlerde faaliyette bulunan mükellefler."

TARIMDAKİ TEDBİRLER

Tarım ve Orman Bakanlığı, ekilebilir tüm arazileri üretime kazandırmak için harekete geçti. Konuya ilişkin açıklama yapan Tarım ve Orman Bakanı Bekir Pakdemirli, "Yazlık ekim yapılabilecek alanlarda ekimlerin kesintiye uğramaması ve tüm ekilebilir arazilerin üretime katılması için, bu proje kapsamında belirlenen 21 ilde üreticilerimize tohumların yüzde 75'ini hibe ediyoruz" dedi.

Salgın dolayısıyla, bitkisel üretimin devamlılığı ve gıda arz güvencesini sağlamanın önümüzdeki dönem için büyük önem taşıdığına altını çizen Bakan Pakdemirli, "Bu doğrultuda gerek bakanlığımızın tüm birimleri gerekse diğer kamu kurum ve

kuruluşları nezdinde girişimlerde bulunmak suretiyle tedbirler almaya devam ediyoruz" ifadelerini kullandı.

SGK'YA TIBBİ MALZEME SAĞLAYAN FİRMALARA AİDAT ÖTELEMESİ

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca, Sosyal Güvenlik Kurumu'na tıbbi malzeme sağlayan firmaların yıllık aidat ödemelerini yapamamaları durumunda barkodlarının pasife alınması uygulamasının 1 Temmuz'a kadar durdurulduğunu açıkladı.

Bakanlık, bu kapsamdaki firmaların tıbbi malzeme listesinde yer almak için SGK'ya yıllık olarak ödemek durumunda oldukları aidat ücretleri hakkında açıklama yaptı.

Bakanlık açıklamasında, "Yıllık aidat ücretini 1 Mart'a kadar ödemeyen firmaların tüm barkodları normal şartlarda 1 Nisan itibarıyla pasife alınıyordu. Koronavirüsle mücadele tedbirlerimiz kapsamında, firmaların herhangi bir mağduriyet yaşamamaları için yeni bir düzenleme daha yapıldı. 2020 yılı için SGK'ya yatırılması gereken 'Tıbbi Malzeme Listelerinde Yer Alma Yıllık Aidat Ücreti'ni ödeyemeyen firmaların tüm barkodlarının pasife alınması işlemi 1 Temmuz'a ertelendi" ifadeleri yer aldı.

Aidatını yatıracak olan veya yatırmış olup da belgelerini teslim etmeyen firmaların, ödeme dekontunun bir nüshasını, dilekçe ve

eklerini taratarak en geç 15 Haziran'a kadar gssgm_tcdb@sgk.gov.tr e-posta adresine iletmesi ve muhafaza etmesi gerektiği Bakanlıkça hatırlatıldı.

BAZI GÜMRÜK İŞLEMLERİ KOLAYLAŞTIRILDI

Ticaret Bakanlığı'nın "Gümrük Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik"i Resmi Gazete'de yayımlandı.

Buna göre ticareti kolaylaştırarak hızlandırmak, işlemlerin elektronik ortamda yürütülmesini temin etmek için bazı değişiklikler hayata geçiriliyor.

Eşyanın birden fazla ticaret politikası önlemine, ilave gümrük vergisi veya ek mali yükümlülük gibi sorumluluklara tabi olması halinde verilecek menşe belgesi ibrazına açıklık getirildi.

Menşe esaslı ticaret politikası önlemleri, ilave gümrük vergisi veya ek mali yü-

kümlülük gibi diğer mali yükümlülüklerin gümrük beyannamesinde beyan edilerek ödenmesi halinde, yükümlüsü tarafından beyannamenin tescil tarihinden itibaren 6 aylık sürede menşe şahadetnamesi ile gümrük idaresine başvurulması halinde, tahsil edilen tutarın geri verilmesi sağlanacak. Son dönemlerde Avrupa Birliği'nden (AB) gelen eşyanın menşe tespitinde gümrüklerde yaşanan karışıklıktan dolayı maruz kalınan mağduriyetlerin giderilmesi amacıyla yükümlülere 6 aylık süre tanınarak usulüne uygun geçerli bir menşe belgesi getirilmesi imkanı verildi. Sektörden gelen talepler doğrultusunda, antrepo ve geçici depolama yerlerinde bulunan ve gümrük işlemleri tamamlanan eşyanın, gümrük idarelerinde yetkisiz iş takibine sebebiyet verilmemesi kaydıyla, eşya sahiplerine, temsilcilerine ve gümrük müşavir yardımcılarının yanı sıra müşavir yardımcısı niteliğinde olmaksızın usulüne uygun olarak

yetkilendirilen üçüncü kişilere de teslim edilebilmesi yönünde düzenleme yapıldı.

Fuarcılara beyanda kolaylık

Ticari hayatta firmaların rekabet gücünün korunması açısından yolcu beraberinde getirilerek serbest dolaşıma girecek olan veya yolcu beraberinde geçici çıkışı yapılarak geri getirilecek numune, sergi ve fuar eşyasının beyanının daha hızlı ve daha az bürokratik süreçle yapılmasını temin için, söz konusu eşyanın beyanname yerine geçen "Yolcu Beraberli Sergi ve Fuar Eşyası Beyan Formu" ile beyanı sağlandı. 3 Mart'ta Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar'da yapılan değişiklikle, en fazla 5 kilogram ağırlığında standart işlenmemiş altının yolcu beraberinde yurda getirilmesi mümkün kılınmıştı. Bu çerçevede, Gümrük Yönetmeliği'nde söz konusu altının ne şekilde gümrük idaresine beyan edileceği yönünde düzenleme yapıldı.

Eşyanın tahlil işlemlerinin gümrük laboratuvarı dışındaki akredite laboratuvarlarda yaptırılması halinde bu laboratuvarlar tarafından düzenlenmiş tahlil raporlarına da beyanname tescil tarihinden itibaren 1 yıl süreyle itibar edileceği ve eşyanın yeniden laboratuvar tahliline gönderilmeyeceği yönünde düzenleme yapılarak bu eşyaların laboratuvar tahliline tabi tutulmalarından kaynaklanan zaman kaybı ve maliyetlerinin önüne geçildi.

Depolamada düzenleme

Yetkilendirilmiş yükümlü sertifikası (YYS) sahibi firmaların depolama ve girdi maliyetlerinin düşürülmesi ve firmaların rekabet gücünün artırılması amacıyla YYS firmalarının işlettiği antrepolarda, farklı beyannameler kapsamı eşyanın herhangi bir izin prosedürüne bağlı kalmaksızın istiflenerek depolanabilmesi yönünde düzenleme yapıldı.

YYS sahibi olan veya bir önceki takvim

yılı içinde 5 milyon dolarının üzerinde ihracat yapmış yükümlüler tarafından kısmi muafiyet suretiyle geçici ithal edilen eşyanın, 24 aydan daha uzun kullanımının söz konusu olduğu durumda, izin süresinin 9 ay uzatılabileceği ancak süre uzatımı sonunda, eşyanın kullanımının devam ettiği durumlarda da gümrük idaresine yeni bir izin başvurusunda bulunulacağı yönünde değişikliğe gidildi.

Bazı gümrük işlemleri elektronik ortama alındı

Bir gümrük beyannamesine dayanılarak ödenmiş gümrük vergilerinin, beyannamenin iptali üzerine ilgilinin talebiyle geri verileceği durumlarda, söz konusu talebin süresine ilişkin düzenleme yapılarak konuya açıklık getirildi ve mevcut durumda ortaya çıkan mağduriyetlerin önüne geçildi.

Gümrük işlemlerinin dijitalleşmesi hedefi doğrultusunda, Gümrük Yönetmeliği'nin ekinde yer alan "Geri Verme ve Kal-

dırma Başvuru Formu" elektronik ortama taşındı. Halihazırda kağıt ortamında yapılan gümrük vergilerinin ve para cezasının geri verilmesi veya kaldırılması başvurusu elektronik ortama taşınarak işlem süreçleri basitleştirildi. Gümrük idaresi tarafından yükümlüye yazıyla yanlız izahat verilmiş olması durumunda hangi hallerde idari para cezası ve faiz uygulanmayacağı hususlarına ilişkin düzenleme yapıldı. Bu kapsamda, gümrük laboratuvarlarında bilimsel yöntemlerle usulüne uygun gerçekleştirilen tahlillerin sonuçları izahat kapsamında değerlendirildi ve düzenlenen tahlil raporları sonrasında yeniden tahlil yapıldığında eşyanın farklı bir GTİP'te sınıflandırılması gerektiğinin anlaşılması durumunda, herhangi bir ceza ve faiz uygulanmaması yönünde hüküm konuldu.

Transit rejiminde uygulanan cezalar gözden geçirilerek kademelendirildi. Bu doğrultuda Gümrük Yönetmeliği'nde yapılan değişiklikle ulusal ve ortak transit kapsamında uygulanacak cezalara açıklık getirildi.

FİRMALARIN YARARLANABİLECEĞİ FİNANSAL DESTEKLER

Koronavirüs salgınının ekonomik etkilerini azaltmak için devreye alınan 100 milyar liralık Ekonomik İstikrar Kalkanı adı verilen paketten sonra birçok yeni finansal destek paketi de açıklandı.

Covid-19 salgınının Türkiye ekonomisi üzerindeki etkisini azaltmak için hayata geçirilen 100 milyar liralık paketin ardından birçok yeni paket açıklandı.

KOSGEB'in faiz desteklerinden yararlananların sanayi şirketi olma şartı kaldırılırken, geri ödemesiz faiz desteğinin miktarı da 3 milyon liraya çıkarıldı.

Kredi Garanti Fonu'nun limiti 25 milyar TL'den 50 milyar TL'ye yükseltilirken, Eximbank'ın ihracata yönelik kaynakları da artırıldı.

Danışmanlık şirketi BESFİN de Covid-19 salgınının Türkiye ekonomisi üzerindeki etkisini azaltmak için hazırlanan tüm finansal destek paketlerini inceledi. Dünya Gazetesi için hazırlanan desteklerin detayları şöyle:

EKONOMİK İSTİKRAR KALKANI

Krediler

✓ Faaliyetleri etkilendiği için nakit akışı bozulan firmaların bankalara olan kredi borç-

larının anapara ve faiz ödemelerini asgari 3 ay ötelenmesi ve gerektiğinde ilave finansman desteği sağlanıyor.

✓ İhracattaki geçici yavaşlama sürecinde kapasite kullanım oranlarının korunması amacıyla ihracatçı firmalara stok finansmanı desteği veriliyor.

✓ Kredi Garanti Fonu limiti 25 milyar TL'den 50 milyar TL'ye çıkartılıyor. Likidite ihtiyacı oluşan ve teminat açığı bulunan firmalara öncelik verilerek kredi temin ediliyor.

✓ Virüsün yayılmasına karşı alınan tedbirlerin etkisiyle nisan, mayıs ve haziran aylarında temerrüde düşen firmaların kredi siciline "mücbir sebep" notu düşülüyor.

✓ 500 bin liranın altındaki konutlarda kredilendirme miktarı yüzde 80'den yüzde 90'a çıkartılıyor, asgari peşinatın yüzde 10'a düşürülmesi sağlanıyor.

✓ Nisan, Mayıs ve Haziran ayı vadeli açık reeskont kredi anapara ve faiz ödemeleri ekim, kasım ve aralık aylarına ertelenerek, azami vade 1 yıl uzatıldı. Ayrıca bu aylarda vadesi dolan reeskont kredilerinin taahhüt kapama

süresi bir yıl uzatıldı.

Turizm

✓ Konaklama vergisi Kasım ayına kadar uygulanmayacak.

✓ Otel kiralamarına ilişkin irtifak hakkı bedelleri ve hasılat payı ödemeleri Nisan, Mayıs ve Haziran ayları için 6 ay süreyle ertelendi.

Halk Bankası'nın KOBİ ve Esnaflara Yönelik Paket Örneği

İşletme Finansman Desteği	
	6 ay ödemesiz
	36 ay vadeli
	25.000 TL limitli
Esnaf Destek Paketi	
	3 ay ödemesiz
	36 ay vadeli
	25.000 TL limitli

✓ İç havayolu taşımacılığında KDV oranı 3 ay süreyle yüzde 18'den yüzde 1'e indirildi.

İstihdam

✓ Stopaj gibi kaynağında yapılan kesintilerin ödemelerini içeren muhtasar beyannamelerin süreleri 3 ay ertelenecek.

✓ Asgari ücret desteği devam ettirilecek.

✓ Mevzuattaki esnek ve uzaktan çalışma modellerinin daha etkin hale getirilmesi temin edilecek.

✓ Kısa Çalışma Ödeneği devreye alınacak.

✓ İstihdamdaki sürekliliği temin etmek amacıyla 2 aylık telafi çalışma süresi 4 aya çıkarılacak.

✓ Küresel tedarik zincirlerindeki aksama ihtimaline karşı hem üretimde, hem de perakendede belirlenen önceliklere göre alternatif kanallar geliştirilecek.

✓ Tedbirlerden etkilenen çeşitli sektörler için muhtasar ve KDV tevkifatı ile

SGK primlerinin nisan, mayıs ve haziran ödemeleri 6'şar ay erteleniyor.

TCMB'NİN ÖNLEM PAKETİ

17 Mart 2020 tarihinde kamuoyuna duyurulan 'Ekonomik İstikrar Kalkanı' paketine ek olarak Merkez Bankası 31 Mart'ta aynı amaç doğrultusunda aşağıdaki tedbirleri açıkladı:

✓ Açık Piyasa İşlemleri (API) portföyü doğrudan alım işlemleri önden yüklemeli olarak gerçekleştirilebilecek ve gerektiğinde söz konusu limitler piyasa koşullarına göre güncellenebilecek.

✓ Piyasa yapıcı bankalara, İşsizlik Sigortası Fonu'ndan satın aldıkları DİBS'leri TCMB tarafından belirlenen koşullar ve tutarlar dâhilinde TCMB'ye satma veya Piyasa Yapıcılığı sistemi kapsamında, API çerçevesinde tanınan likidite imkânını belirli oranlar dâhilinde artırma olanakları sağlanacak. DİBS alımları, API portföyü için belirlenmiş olan limitlerin dışında değerlendirilecek.

✓ TCMB bünyesinde gerçekleştirilen Türk lirası ve döviz işlemleri çerçevesinde Varlığa Dayalı Menkul Kıymet ile İpotek Teminatlı Menkul Kıymetlerin teminat havuzuna dâhil edilmesine karar verildi.

✓ 91 güne kadar vadeli repo ve 1 yıl vadeli döviz karşılığı Türk lirası swap hedefli likidite imkânlarına ek olarak 6 ay vadeli döviz karşılığı Türk lirası swap ihaleleri düzenlenecek. Bu vadedeki ihalelerle ilgili bankalara TCMB politika faiz oranı olan bir hafta vadeli repo ihale faiz oranının 125 baz puan altında faiz oranı üzerinden ABD doları, euro veya altın karşılığı Türk lirası likidite sağlanacak.

REESKONT KREDİLERİ

✓ Mal ve hizmet ihracatçısı firmaların finansmana erişimlerini kolaylaştırmak ve istihdam sürekliliğini desteklemek amacıyla Türk lirası cinsi ihracat ve döviz kazandırıcı hizmetlere reeskont kredisi kullanılacak.

✓ Bu kredilerin toplam limiti 60 milyar TL olacak.

✓ Eximbank dışındaki bankalar aracılığıyla kullanılacak kredilerin asgari yüzde 70'i KOBİ'lere tahsis edilecek.

✓ Firma bazında azami kredi tutarları, KOBİ'ler için 25 milyon TL, diğer firmalar için

KOSGEB de devrede

KOSGEB'in faiz desteklerinden yararlananların sanayi şirketi olma şartı kaldırılırken, geri ödemesiz faiz desteğinin miktarı da 3 milyon liraya çıkarıldı.

Resmi Gazete'de yayınlanan Cumhurbaşkanlığı kararı ile Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmelerinin Geliştirilmesi ve Desteklenmesi Amacıyla Uygun Koşullarda Finansal Destek Sağlanması Hakkında Karar'ın başlığındaki "sanayi" ifadesi çıkarıldı. Böylece KOSGEB'in faiz desteklerinden sanayi işletmeleri yerine bütün işletmelerin yararlanabilmesinin önü açılmış oldu. Bu konuda daha önce yapılan düzenlemede, KOSGEB'in diğer programlarında sanayi işletmelerini destekleme şartı kaldırılarak, desteklenecek işletmelerin kapsamı genişletildi.

Kararın, "kapsam" başlıklı 5'inci maddesinde de "sanayi" ifadesi çıkarıldı. Maddenin yeni haline göre, küçük ve orta ölçekli işletmelerin sektörel veya ölçek nitelikleri KOSGEB tarafından belirlenmek kaydıyla finansman sorunlarının çözümüne yönelik olarak, yatırım, işletme sermayesi ve ihracata yönelik TL veya döviz cinsinden kullanılacak kredi faiz giderleri KOSGEB tarafından karşılanacak.

Sanayi ifadesi değiştirildi

Kararın 'tanımlar' başlıklı 4'üncü maddesinde, KOSGEB ve KOBİ tanımları değiştirildi. KOSGEB'in Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı şeklindeki tanımı, "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı" şeklinde değiştirildi.

Daha önce Küçük ve orta ölçekli sanayi işletmeleri olarak tanımlanan KOBİ'ler için, "2005/9617 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelikte tanımlanan küçük ve orta boy işletmeler" ifadesi getirildi.

Kararın desteklerin işleyişi başlıklı 5'inci maddesinde yapılan değişiklikle, banka tarafından kullanılacak kredinin faizinin tamamının KOSGEB tarafından desteklenmesi hükme bağlandı. Maddenin önceki halinde, KOSGEB'in faizin protokolle belirlenecek kısmını karşılaması öngörülüyordu. Kullanılan faiz desteğinin geri ödemesiz olacağı hükmü korundu.

Yıllık faiz desteği 3 milyon TL'ye çıkarıldı

Daha önce 300 bin lira olan kredi faiz desteğinin üst limiti, yeni kararla birlikte yıllık 3 milyon liraya çıkarıldı. Yatırım, işletme sermayesi ve ihracat kredilerinin faizi için KOSGEB tarafından sağlanacak kredi faiz desteğinin üst limiti her bir destek programı için yıllık 3 milyon lirayı geçemeyecek. KOSGEB destekli kredilerde vade üst sınırı ise 48 aydan 60 aya çıkarıldı.

ise 50 milyon TL olarak belirlendi.

✓ Yabancı para reeskont kredisi kullanabilen firmalar ile yurt dışına yönelik müteahhitlik hizmeti sunan firmalar ve uluslararası fuarlara katılım sağlayan firmalar kredi imkanından yararlanabilecek.

✓ Kredilere TCMB politika faiz oranı olan bir hafta vadeli repo ihale faiz oranının 150 baz puan altında faiz oranı uygulanacak.

✓ Aracı bankaların komisyon oranı 150 baz puanı geçemeyecek.

✓ Krediler, azami 360 gün vadeli olacak ve ihracat veya döviz kazandırıcı hizmet taahhüdü ile 1 Mart 2020 tarihindeki istihdam düzeyinin kredi vadesi süresince muhafaza edilmesi koşulu karşılığında kullanılacak.

KAMU BANKALARININ ORTAK DESTEK PAKETİ

✓ 31 Mart 2020 tarihinde ödenmesi gereken dönem sonu taksit, faiz ve anaparasını ödeyemeyen firmaların talepleri

üzerine söz konusu ödemeler ötelenecek.

✓ Personel maaşlarını söz konusu banka aracılığıyla ödeyen firmalara 2020 Şubat ayı sonu itibarıyla mevcut istihdamlarını azaltılmamaları kaydıyla; önümüzdeki 3 aylık maaş ödemeleri kadar ilave limit tesis edilebilecek.

✓ İşletmelere, mevcut kredilerini kendi nakit akışlarına göre 6 aya kadar ödemesiz dönemle ve uygun vadeli yapılandırma imkânı sunulacak. Ödemesiz dönem, turizm gibi dönemsel faaliyeti olan sektörlerde 12 aya kadar uzatılabilir.

✓ Kredili müşterileri tarafından, banka üzerine keşide edilmiş çeklerinin ödenmesi amacıyla kullanılmak üzere; genel kredi limitlerinin artırılarak ilave nakit kredi limiti tahsis edilecek.

✓ İşletme sermayesi ihtiyaçlarını karşılamak üzere; kurumsal kredi kartı ve DBS limiti bulunan firmaların limit artışı yapılacak.

✓ İşe devam desteği kredisi; 6 ay anapara ve faiz ödemesiz, toplam 36 ay vadeli ve yıllık % 7.5 faiz oranlı olacak. Teminat açığı

bulunan firmalara KGF desteği sağlanabilecek. Azami kredi tutarları firma cirosuna göre belirlenecek.

KAMU BANKALARI DESTEK PAKETİ TÜRK EXİMBANK

✓ Kredilerin vadesi talebe göre ana para ve faiz ödemeleri 3 ila 6 ay arasında uzatılabilir.

✓ Kısa vadeli kredilerde taahhüt kapaama süresi henüz kapatılmamış olan ve taahhüt süresi dolmasına karşın ceza uygulanmamış krediler ile Haziran sonuna kadar kullanılacak tüm krediler için 2 yıldan 3 yıla çıkarıldı.

✓ Reeskont kredilerinin azami vadesi 1 yıldan 2 yıla çıkarılmıştır.

✓ Sigorta işlemlerinde; Haziran sonuna kadar alıcı firmaların sigortalı firmalardan talep edeceği 3 aya kadarki vade uzatımında sigortalı firmalardan herhangi bir ek sigorta primi alınmayacak.

Milli gelire oranla en yüksek 'mali teşvik paketi' hangi ülkeler açıkladı?

Covid-19 salgını küresel ekonomiye ağır darbe vururken, hükümetler de salgının ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak için teşvik paketleri açıklıyor.

IMF kayıtlarına göre, G20 ülkeleri arasında milli gelire oranla en yüksek "mali teşvik paketi" ilk önce ABD açıkladı. 2 trilyon dolarlık teşvik paketini onaylayan ABD'nin teşvik paketinin büyüklüğü, milli gelirin yüzde 10'u seviyesinde oldu. G20'de ikinci sırayı, milli gelirin yüzde 9.7'si büyüklüğünde mali teşvik paketi açıklayan Avustralya aldı. Üçüncü sırada ise yüzde 4.5'lik paketle Almanya yer aldı. Almanya'nın milli gelirin yüzde 4.5'i 156 milyar Euro ediyor.

Türkiye'de hükümet, 75 milyar TL'lik (11,6 milyar dolar) mali teşvik paketi (25 milyar TL'lik Kredi Garanti Fonu düzenlemesi hariç) açıklamıştı. Milli gelirin yüzde 1.5'i seviyesindeki bu rakamla Türkiye, G20 ülkeleri arasında sekizinci sırada yer alıyor.

Bu arada ilerleyen günlerde ise Japonya gayri safi milli hasılaya göre en büyük kurtarma paketini açıkladı. Japonya milli gelirin yüzde 20'sini virüsün ekonomik etkilerini azaltmak için harcayacak. Hane halkına doğrudan para verilecek. Paketin büyüklüğü 989 milyar dolar (6.67 trilyon TL) olarak açıklandı.

✓ Sigortalı firmalar tarafından ödenmekte olan sigorta primleri ile alıcı analiz ücretlerinin vadeleri 30 gün uzatılacak.

KATILIM BANKALARININ ORTAK TEŞVİK MADDELERİ

✓ Müşterilerin talep etmeleri halinde 31 Mart 2020 tarihine kadar ödenmesi gereken taksit, kar payı ve anapara ödemeleri ötelenecek.

✓ Personel maaşlarını, banka üzerinden ödeyen firmalara, 2020 Şubat ayı sonundaki istihdamlarını korumaları kaydıyla; ihtiyaç duymaları halinde 3 aylık personel maaş gideri kadar ilave limit imkanı verilecek.

✓ Nakit akışı bozulduğu için ödeme sorunu yaşayan firmalar için 6 aya kadar ödemesiz dönem olmak üzere, turizm gibi dönemsel faaliyeti olan sektörlerde ise 12 aya kadar ilave süre tanınmak suretiyle, uygun vadeli yapılandırma yapılabilecek.

✓ İşe devam desteği kredisi (Kamu Katılım Bankaları): 6 ay anapara ve faiz ödemesiz, toplam 36 ay vadeli ve yıllık % 7,5 faiz oranlı olacak. Teminat açığı bulunan firmalara KGF desteği sağlanabilecek. Azami kredi tutarları firma cirosuna göre belirlenmekle birlikte işe devam desteğinin ön koşulu istihdam sayısının azaltılmaması.

VİRÜSÜN ETKİLERİNE KARŞI DESTEK PAKETİ - KGF

✓ Kredi garanti kurumu tarafından verilen kefaletlerin toplam bakiye tutarı 250 milyar TL'den 500 milyar TL'ye yükseltildi.

✓ Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kredi garanti kurumlarına aktarılacak kaynak sınırı 25 milyar TL'den 50 milyar TL'ye yükseltildi.

✓ Gerçek kişilerin kredilerine de kefalet sağlanması imkanı getirildi. Her bir yararlanıcı için azami limit tutarı 100 bin TL olarak belirlendi.

✓ KOBİ tanımına uyan yararlanıcılarda azami kefalet limiti 25 milyon TL'den 35 milyon TL'ye, KOBİ tanımı dışında kalan tüzel kişi yararlanıcılar için ise azami 200 milyon TL'den 250 milyon TL'ye çıkarıldı. Ayrıca karara eklenen bir geçici maddeyle, kefalet limitlerinin 31 Aralık 2020 tarihine kadar KOBİ tanımına uyan yararlanıcılar için 50 milyon TL, KOBİ tanımı dışında kalan tüzel kişi yararlanıcılar için ise azami 350 milyon TL olarak uygulanması hüküm altına alındı.

✓ Kararda kredi veren kuruluşların kapsamı genişletilerek Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası A.Ş. de dahil edildi.

✓ Koronavirüs (COVID-19) salgınının ekonomik etkilerinin azaltılmasına yönelik tedbirler kapsamında eklenen geçici maddelele 31 Aralık 2020 tarihine kadar, yararlanıcıların kullanabilecekleri kefalet limitleri artırıldı. Yararlanıcılarda aranacak koşullar da esnetildi.

VERGİ DENETİMLERİ DURDURULDU, YENİ DESTEKLER AÇIKLANDI

Ülkeler, yeni nesil koronavirüs salgınının yarattığı olumsuzlukları en aza indirebilmek için yeni destek paketleri açıklarken, vergi işlemlerinde de çeşitli kolaylıklar getirdi. Ülkelerin çoğu vergi incelemelerini ileri tarihlere ertelerken, internet üzerinden işlemler de ağırlık kazanmaya başladı.

Covid-19 salgını nedeniyle iş hayatı karantinaya girerken, mükelleflerin vergi idarelerine daha kolay erişimi için de ülkeler farklı farklı önlemleri devreye alıyor.

Bazı ülkelerdeki vergi idareleri ise dijital iletişim yollarını artırıyor. Bunlar arasında internet sayfası üzerinden çevrimiçi iletişim, dijital mesaj gönderme, mobil telefon uygulamaları gösterilebilir. Bu hizmetler, mükelleflerin vergi idareleri ile daha az fiziksel iletişim kurlmaları sonucunu doğuruyor. Covid-19

pandemisi dolayısıyla vergi idareleri, sadece bu duruma özel internet sayfaları açıyorlar, sosyal medya stratejileri geliştiriyorlar, mobil telefon uygulamalarını değiştiriyorlar, bu konuya ilişkin özel telefon hattı açıyorlar.

Türkiye'de de önlemler alındı

OECD Raporu'nda Türkiye'de alınan önlemlere ilişkin bilgi bulunmuyor. Ancak Türkiye'de de Gelir İdaresi çeşitli önlemler aldı. Bazı vergi beyannamelerinin verilme ve ödeme

süreleri uzatıldı. Bunlar arasında Covid-19 dolayısıyla alınan önlemleri açıklayıcı ve mükellefleri yönlendirici daha fazla bilgilendirme yapılması, bunun için gerekirse özel bir internet sayfası açılması, mükelleflere yardımcı olmak amacıyla uzman personelden oluşan etkin bir çağrı merkezinin devreye girmesi, KDV iadeleri başta olmak üzere vergi iadelerinin kısa sürede yapılabileceği bir alt yapının sağlanması, halen 7143 sayılı Kanunla ödeme planının uygulanmasında mükelleflerin krizden etkilenme koşullarının dikkate alınması ve ödemelerinin ertelenmesi, krizden etkilenen mükelleflere haciz ve e-haciz işlemlerinin uygulanmaması, öncelikli olmayan haciz işlemlerinin durdurulması, vergi incelemelerinin durdurulması ve bu kapsamda altı ayda ya da bir yıl içerisinde tamamlanması gereken vergi inceleme sürelerinin uzatılması gibi önlemler sayılabilir.

OECD'de yer alan bilgilere göre ülkelerin aldığı önlemler şöyle:

- Belçika'da önemli ya da acil olmayan vergi incelemeleri ertelendi. Vergi incelemelerinin gerekliyse sadece uzaktan yapılabileceği belirtildi.
- Kanada'da KOBİ'ler için vergi incelemeleri dört ay ertelendi.
- Çin'de, sadece kontak gerektirmeyen incelemeler sürdürülüyor.
- Finlandiya'da vergi incelemeleri sürdürülüyor ancak mükelleflerin Covid -19'dan etkilenmeleri gibi özel durumları dikkate alınıyor.
- Fransa'da bütün vergi incelemeleri durduruldu ve yeni vergi incelemesine başlanmıyor
- İrlanda'da mükelleflerin işyerlerinde sürdürülebilecek her türlü faaliyet durduruldu.
- İtalya'da zamanaşımına uğramayacak bütün vergi incelemeleri durduruldu.
- Rusya'da bütün denetimler ve mükellefle yüz yüze yapılabilecek bütün faaliyetler durduruldu.

İTALYA'DA İŞLETMELERE 400 MİLYAR EURO CAN SUYU

Başbakanlık Sarayı Chigi'de Ekonomi Bakanı Roberto Gualtieri, Ekonomik Kalkınma Bakanı Stefano Patuanelli ile beraber bir basın toplantısı düzenleyen İtalya Başbakanı

Giuseppe Conte, salgının özellikle de İtalyan işletmeler üzerindeki etkisini hafifletmeye yönelik yeni mali destek paketinin detaylarını paylaştı.

İtalya Başbakanı Giuseppe Conte, "Küçük, orta ve büyük İtalyan işletmeler için 400 milyar Euroluk acil likidite kaynak veriyoruz. Bunun 200'ü iç piyasaya yönelik, 200'ü ise ihracata yönelik olacak. Bu önemli bir atışleyici güç. Ben daha öncesinde böyle bir müdahale hatırlamıyorum" dedi.

"Bazuka etkisi yaratacak bir destek sağladık"

Conte, kabul ettikleri paket ve daha önce kabul ettikleri 350 milyar Euro etkiye sahip paketle ekonomiye toplamda 750 milyar Euroluk "bazuka" etkisi yaratacak bir destek sağladıklarını ifade etti. Gayri safi yurt içi hasılların yarısına denk bir paket açıkladıklarının altını çizen Başbakan, "Stratejik olarak önemli faaliyetler yürüten tüm şirketleri korumak için çok etkili bir araç benimsedik" diye konuştu.

Başbakan Conte, ayrıca bazı vergi ödemelerinin Nisan ve Mayıs aylarında da askıya alınacağını söyledi.

Birlik içindeki diğer üye devletlerden gelen salgının ekonomik etkisine karşı Avrupa İstikrar Mekanizması'nın (ESM) etkinleştirilmesi önerisine karşı çıkan Conte, "ESM'ye hayır, Eurobond'a (Korona tahvil) tabii ki evet. ESM, bu durum için en uygun olmayan araç. Eurobond ise gerçek çözümdür. İçinden geçtiğimiz acil duruma en ciddi ve en etkili cevaptır" dedi.

Conte, kendisine bu mücadeleyi vermesinin de tavsiye edildiğini ancak ülkesi için küçük hesaplar yapmayacağını kaydetti.

EURO GRUBU 540 MİLYAR EUROLUK PAKETTE ANLAŞTI

Avrupa Birliği (AB) maliye bakanları, üye ülkeleri, AB içindeki şirketler ve çalışanlarını Covid-19 krizine karşı korumak için kullanılmak üzere 540 milyar Euro büyüklüğünde bir yardım paketinde anlaştı.

Anlaşmanın ardından önümüzdeki günlerde, AB ülkelerinin liderleri, yardım paketinin kullanılması ve bu kapsamda ayrıca "coronatahvil" adı verilen tahvillerin çıkarılması konularını da görüşecek.

Paket üzerindeki anlaşma, Covid-19 salgınından en çok etkilenen İtalya ve İspanya'nın karşı çıkması ve Hollanda'nın da "kaynakların çok düşük maliyetlerle" kullanılmasına karşı durması nedeniyle iki gün süren tartışmaların sonunda sağlanabildi. Telekonferans yöntemiyle toplam 16 saat süren tartışmalar sırasında, paketin çıkarılması konusunda, Euro Grubu Başkanı Mario Centeno'ya en büyük desteği ise Almanya ve Fransa verdi.

SUUDİ ARABİSTAN'DA MAAŞLARIN YÜZDE 60'İ KARŞILANIYOR

Suudi Arabistan Kralı Selman bin Abdulaziz, Covid-19 salgınının mevcut yansımalarından etkilenen özel sektörde çalışan Suudi vatandaşları hakkında bir kararname yayınladı.

Şarkul Avsat'ın haberine göre yayınlanan kararname kapsamında işveren, Suudi işçinin sözleşmesini feshetmek yerine, üç ay süreyle sosyal sigortaya kayıtlı ücretin yüzde 60'ından çalışanlarına aylık tazminat ödemesi talebiyle sosyal sigortaya başvurma hakkına sahip oldu. Bu rakamın aylık en fazla 9 bin riyal olduğu bildirilirken, şirketler

bu yolla devlet adıyla sigorta üzerinden çalışanların işsiz kalmasını önlemek için maaş ödemesine devam edecek.

Suudi Arabistan Maliye Bakanı Muhammed bin Abdullah el-Cudan, destek mekanizmasının, karar kapsamındaki özel sektör için işsizlik sigortası sisteminde (SANAD) öngörülen şartlara uygun olacağını söyledi.

Bu karar, beş Suudi çalışanı veya daha az çalışanı olan iş yerlerinde çalışan Suudilerin tamamını, Suudi işçilerinin sayısının beşi aştığı iş yerlerinde ise Suudilerin yüzde 70'ini kapsayacak. Ayrıca işveren, aylık maaşları siparişe göre ödeme yükümlülüğünden muaf tutacak.

JAPONYA'DA OLAĞAÜSTÜ HAL İLAN EDİLDİ

Japonya Başbakanı Shinzo Abe, ülkedeki toplam nüfusun yüzde 44'ünü oluşturan başkent Tokyo ve diğer altı bölgede 6 Mayıs'a kadar olağanüstü hal ilan ederek insanları evde kalmaya zorlamaları ve işletmelerini kapalı tutabilmeleri için yetkililere daha fazla güç vermiş oldu.

Abe, televizyondaki açıklamasında "Şu anda her bir vatandaşımız için en önemli şey davranışlarımızı değiştirmektir. Eğer her birimiz diğer insanlarla olan temasımızı en az yüzde 70 ve tercihen yüzde 80 azaltabilirsek, iki hafta içinde enfeksiyon sayılarının gelebileceği en üst noktayı görebiliriz" dedi.

Abe, ayrıca ekonomik şoku hafifletmek için dünyadaki en büyük paketlerden biri olarak nitelediği bir destek paketi açıkladı.

1 trilyon dolarlık paket onaylandı

Abe kabinesi pandeminin ve acil durum kısıtlamalarının dünyanın üçüncü en büyük ekonomisi olan Japonya ekonomisi üzerindeki ağır etkisini hafifletmek için ülkenin üretiminin yüzde 20'sine denk gelen 108 trilyon yen (990 milyar dolar) değerinde büyük destek paketini onayladı.

Japonya'nın yaptığı doğrudan mali harcamalar toplam 39.5 trilyon yen tutarken bu ülke ekonomisinin yaklaşık yüzde 7'sine karşılık geliyor. Bu miktar, 2008 yılında Lehman Brothers'ın iflasından sonra Japonya'nın yaptığı harcamaların iki katına denk düşüyor.

FİRMALAR SALGINA KARŞI NELER YAPIYOR?

Mercer Türkiye, tüm dünyayı etkisi altına alan koronavirüs salgınıyla ilgili Türkiye'deki firmaların aldığı önlemleri inceledi. 138'i global ve 61'i yerel olmak üzere 199 firmanın katıldığı ankete göre firmaların yüzde 99'u virüs salgını nedeniyle endişeli.

insan kaynakları ve yönetim danışmanlığı firması Mercer Türkiye, tüm dünyayı etkisi altına alan koronavirüs salgınıyla ilgili Türkiye'deki firmaların aldığı önlemleri inceledi.

Covid-19 salgınının Türkiye'de çalışma hayatı üzerine etkileri anketi araştırmasına göre firmaların yüzde 45.4'ünün salgın hastalık durumu için daha önceden hazırlanmış iş sürekliliği planı yok. Firmaların yüzde 54.6'sı ise önceden bir plana sahip veya planlarını uygulamaya başlamış durumda.

Evden çalışma öne çıkıyor

Anket Mart ayında 138'i global ve 61'i yerel olmak üzere 199 firmanın katılımıyla gerçekleşti. Çalışanlarını belli lokasyonlarda ya da ülke genelinde evden çalışma konusunda destekleyen firmaların oranı yüzde 76.4. Üretimleri devam ettiği için, üretim olan tesislerinde çalışmaya devam eden

firmaların oranı ise yüzde 6. Firmaların yüzde 77'si ofis veya üretim tesislerini geçici süreyle kapadığını açıklarken, yüzde 23'ünün henüz bir kapatma planı yok ve durumu gözlemliyor. Tesis ya da ofisin kapanması durumunda, firmaların yüzde 98.8'i koşullar uygunsa elemanını evden çalıştırıyor.

Burada istisna olan çalışan grupları ve sektörler ise ağırlıklı olarak hızlı tüketim ürünlerinde (FMCG) sahada çalışanlar ile medikal cihaz sektöründe teknik destek ve mühendislik rolleri. Otomotiv sektörünün büyük bir bölümü ise Mart ayı ortalarından itibaren üretimlerini durdurdu.

Ankete göre firmalar önlem olarak bazı uygulamaları hızla devreye soktu. Firmaların yüzde 94.5'u Covid-19 vakalarının görüldüğü bölgelere yapılacak zorunlu olmayan seyahatleri iptal etti. Yüzde 93.5'u çalışanlarıyla düzenli iletişim sağladı ve onları bilgilendirdi. Yüzde 87.9'u iş yerinde el dezenfek-

tanı dağıtırken, yüzde 85.9'u evden çalışma esnekliği sağladı. Yüzde 84.4'ü salgından etkilenen bölgelere seyahat etmiş çalışanların evde karantinede kalmalarını talep ederken, yüzde 55.3'ü çalışanlarına maske dağıttı.

Ücretsiz izin de önerildi

Düzenli ateş ölçümü gerçekleştiren firmaların oranı yüzde 42.4 iken, yüzde 39.7'si ise çalışanları bilgilendirmek adına kurum içi ağ sayfası oluşturdu. Özel esnek çalışma saatleri uygulamasına geçen firmaların oranı ise yüzde 26.6.

Firmaların aldığı diğer önlemler arasında; çalışanlar için düzenlenmiş vardiyalı çalışma saatleri uygulama, çalışanlar için destek planlarını teşvik etmek, evde bakım sorumluluğu olan bireylere yardım amaçlı destek/yan haklar sağlamak dikkat çekiyor. Dijital sağlık gibi seçenekler ile çalışanların salgın harici hastanelerde bulunmalarını

maaş ödemesi ve ödünç para alma kolaylığı en çok tercih edilenler arasında bulunuyor.

Malzeme tedariki sağlama sıkıntısı yaşanabilecek saha çalışanlarına, koruyucu malzeme ve dezenfektan alımı için ödenek verilmesi, 30 günlük ücretli izin hakkı, toplu taşıma kullanmaması için çalışanların kendi araçlarıyla gelmesini teşvik etmek adına; otopark ve benzin masrafını karşılamak, ayrıca aracı olmayanlara transfer sağlamak, öğlen yemekleri firmada verilemediği için, evden çalışma yapan çalışanlara belirli bir miktar yemek ücret ödeneği de sağlanan yan haklar arasında yer alıyor.

Yaşanan salgının ardından firmaların yüzde 29'u expatlarını ve ailelerini etkilenmiş lokasyonlardan tahliye etme kararı almışken, yüzde 71'inin ise böyle bir kararı yok ve süreci yakından izliyor. Firmaların yüzde 97'sinde tüm seyahatler askıya alınmış durumda ve yüzde 72.6'sı ise kısa süreli iş seyahatine çıkan çalışanlarını geri çağırmış.

Firmaların yüzde 93'ü Covid-19 vakala-

rının görüldüğü bölgelere seyahatlerin akabinde 14 gün süreyle karantina uyguluyor. Sadece yüzde 8'lik bir oranda herhangi bir karantina uygulaması gerçekleştirilmemiş.

“Muhtemelen asla aynı olmayacağız”

Mercer Türkiye CEO'su Dinçer Güleyin, “Yaşanan pandeminin birçok firmayı hazırlıksız yakaladığı aşikar. İş Sürekliliği Planı, deprem ve diğer afet hazırlıkları kapsamında çalışanların evde kalmasından ziyade evlerinin dışında kalması durumuna göre hazırlıklar içeriyor.

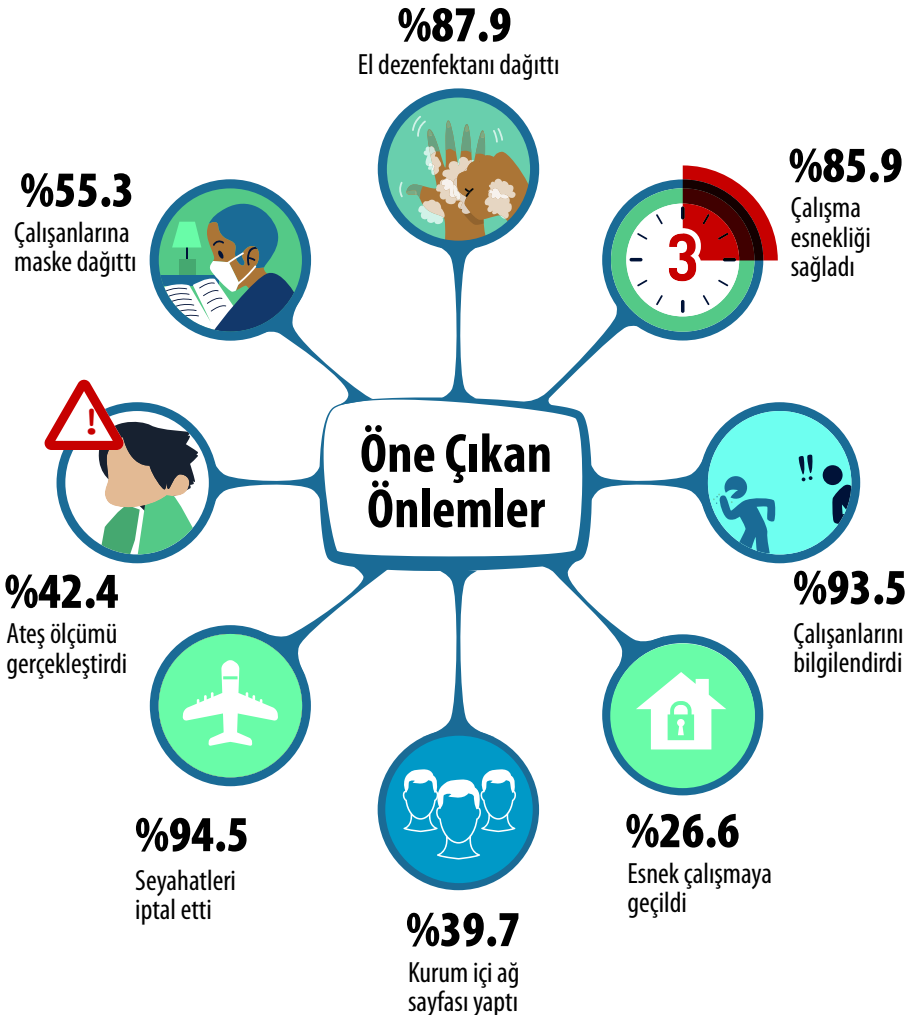
Önümüzdeki yıllarda pandemi ve salgın hastalıklarla ilgili hazırlıkların da ağırlık olarak bu planlarda yer alacağını öngörüyoruz. Hepimiz bu yeni senaryoda yaşamayı öğreniyoruz ve muhtemelen asla aynı olmayacağız. Uzaktan çalışmaya istekli olanlar gerçekten geliştiklerini görecekler. Buna uyum sağlamada zorlananlar ise yeni bir perspektif geliştirmek zorunda kalacaklar” dedi.

önlemek, çalışanların durumunu için firma içinde anketler hazırlamak ve geri bildirim toplamak, çalışmanın askıya alınması için çalışanlara ücretsiz izin önermek, alternatif eczanelerin yer aldığı bilgilendirme mailleri iletmek ve hastanede yatanlar için nakit ödenekler sağlamak da alınan diğer önlemler olarak gözlemleniyor.

Yan haklar değişti

Araştırmanın sonuçlarına göre; yüzde 95.5'i ücret artışlarında bir durdurma kararı almazken, yüzde 4.5 oranında firma bu kararı almış durumda. Bonus ödemelerde ise firmaların sadece yüzde 2.5'ü ödemeleri durdurdu.

Salgınla beraber firmaların çalışanlarına sağladığı ödenek ve yan haklar arasında ise toplu taşıma kullanmaması için, çalışanların taksi ücretinin karşılanması, avans ödemesi uygulaması, mobil sağlık hizmeti, erken

ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Virüs hakkındaki gelişmeler ve alınacak tedbirler için şirketinizde bir yönetici tayin edildiğinden emin olun ve "Korona Önleme Ekibi" adında bir ekip oluşturun.

Virüse karşı alınabilecek önlemler konusunda personelin yetkili bir uzman tarafından sözlü bilgilendirilmesini sağlayın.

Cuma namazı ile ilgili Diyanet İşleri Başkanlığı'ndan yapılan duyurunun çalışanlarınızla paylaşılmasını sağlayın. (<https://www.diyamet.gov.tr/tr-TR/Kurumsal/Detay/29390/din-isleri-yuksek-kurulundan-cuma-namaziyla-ilgili-aciklama>).

Tüm personelin virüsle ilgili sağlık taramasından (burun akıntısı, öksürük, boğaz ağrısı ateş) geçirilmesini sağlayın.

Uyulması gereken hijyen kuralları ilgili Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan afişlerin personelin sık görebileceği alanlara asılmasını ve dağıtılmasını sağlayın (<https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/covid19-afis>).

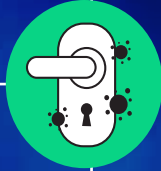
Risk taşıyan bir durumla karşılaşan personelin toplum sağlığını tehlikeye atacak şekilde şirket yönetimi (İK) ya da yetkili kamu kurumlarına bildirimde bulunmamış olmasının, kişisel sorumluluk dahilinde olduğu duyuru ile hatırlatılmalıdır.

Virüsle ilişkili olabilecek sağlık şikayetleri yaşayan ve belirtiler gösteren çalışan olması durumunda ALO 184 Korona Danışma Hattı ile iletişime geçin.

Fuaye alanları, yemekhane gibi alanlarda bulunan TV'lerden Sağlık Bakanlığı'nın hijyen tedbirleri konulu videolarını yayınlatın (<https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/covid19-videolar>).

Tüm ekipman ve iş mekanlarını (ofis, üretim alanı, yemekhane soyunma odaları vs.) virüse karşı sık ve etkili şekilde dezenfekte ettirin.

Tüm personel/ziyaretçi giriş çıkışlarının, termal kamera ile kontrol edilmesi konusunu şirket yönetimi olarak değerlendirin.

Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan posterlerin personel servislerinde de bulunmasını sağlayın.

Tüm personel servis araçları ve şirket araçlarını uygun görülen sıklıkla dezenfekte ettirin.

Personel ve ziyaretçiler için iş mekanlarına girişlerde hijyenlerini sağlayabilecekleri dezenfektanları bulundurun.

Müşterilerle / tedarikçilerle yüz yüze iletişimi azaltmak toplantıları online yapmak için önlemler planlayın.

Yemek dağıtım görevlilerinin daha sık sağlık kontrollerinin yapılmasını sağlayın.

Mecbur kalınmadıkça yurt içi ve yurt dışına seyahat edilmemesi gerektiği konusunda personeli bilgilendirin. (Tüm zorunlu ziyaretler ve eğitimler 'Korona Önleme Ekibi' onayına tabi olmalıdır).

Kongre, konferans, seminer vs. gibi kalabalık etkinliklere katılım yapılmaması gerektiği konusunda personelin bilgilendirilmesini sağlayın.

Açık şekilde sunulan salata vs gibi yiyeceklerin koruma altına alınmasını ve yemeklerde bağışıklık sistemini güçlendirecek besinlere daha çok yer verilmesini sağlayın.

Yapılmasına onay verilen tüm iç eğitimler için geçerli olacak kurallar İK tarafından yayınlanmalı ve uygulama kontrol edilmelidir.

Şirket içinde ve dışında yapılan geniş katımlı spor ve sosyal faaliyetlerine ara verilmesini sağlayın.

Tüm yemek molaları ve ara molaların mümkün olduğunca farklı zamanlarda yapılmasını sağlayın.

Yüz yüze yapılacak toplantıların 30 dk / 5 kişi ile sınırlandırılması ve toplantı yerinin sıklıkla havalandırılması gerektiği konusunda bilgilendirme yapın (Toplantılar hava durumuna bağlı olarak açık alanda düzenlenebilir).

Yemekhanelerde masalara 1 dolu 1 boş olarak oturulması için personelin bilgilendirilmesini ve uygulamanın İK tarafından kontrol edilmesini sağlayın.

Çalışanlarınızın motivasyonunu arttırmak için iş doktoru tarafından psikolojik destek verilebilir.

COVID-19 SALGINI BİR DEĞİL, BİR KAÇ ÇEYREK SÜRERSE NE OLUR?

Güven Sak, Dr.

TEPAV Bölge Çalışmaları Program Direktörü
TEPAV İcra Direktörü
TOBB ETÜ Rektörü

Fatih Özatay, Dr.

Program Danışmanı

Koronavirüs (COVID-19) küresel salgınının daha ciddi bir halk sağlığı problemi haline gelmemesi, kontrollü bir biçimde yaygınlaşması için elimizdeki tek tedbir sosyal mesafe koyma. Bu ara dünyanın her yerinde olduğu gibi Türkiye’de de gönüllü sosyal mesafe koymadan zorunlu sosyal mesafe koymaya doğru aşama aşama geçiyoruz. Belli şartlar altında yirmi yaşından küçükler ve altmış beş yaşından büyükler için sokağa çıkma yasağı geldi, şehirlerarası seyahatler kısıtlandı, üniversiteler dahil okullarda uzaktan eğitime geçildi. Herkes gibi Türkiye de tedbir alıyor.

Sosyal mesafe koyma tedbiri nedeniyle, hayat biçimimizi, alışkanlıklarımızı geçici olarak değiştirdiğimiz için hizmetler sektöründen imalat sanayiine pek çok sektörde ekonomik aktivite, düşen talep ve arz yönlü sıkıntılar nedeniyle, büyük bir hızla daralıyor. Mesela, yurt dışından gelişlerde, TIR şoförleri de on dört günlük karantinaya alınıyor. Bu durumda, tedarik zincirlerinin eskisi gibi işlemesi mümkün değil. Şimdi benzer zorlukları, şehirlerarası ticarete de görmeye alışmamız gerekiyor yakın gelecekte, eğer sağlık alanında birden bir sıçrama olmazsa.

Bugüne kadar, biz, COVID-19’un negatif iktisadi etkilerini ölçmek ve bu negatif etkiyi sınırlandırmak için yapılabilecekleri tartışmaya açmak amacıyla iki politika notu kaleme aldık. İlkinin amacı, esasen, daha önce karşılaşmadığımız boyutta bir negatif iktisadi şokla karşıya olduğumuzda dikkat çekmek ve sıra dışı dönemlerin sıra dışı tedbirler gerektirdi-

COVID-19 sürecinin reel ekonomide bir değil, bir kaç çeyrek sürmesinin 2020’de ne mertebede bir ekonomik daralmaya neden olacağı hakkında bir fikir vereceğiz, daha sonra ise reel ekonomide bu boyutta bir “ani duruş” halinde “şeffaf ve güvenilir bir program çerçevesi” ile küresel işbirliğinin vazgeçilmezliğini vurgulayarak, G20 temelli bir işbirliği mekanizması önereceğiz.

ğini özellikle vurgulamaktı. Bu çerçevede, aynı merkez bankalarının ‘son kertede borç veren’ fonksiyonu gibi, reel ekonomi için

‘son kertede alıcı’ fonksiyonuna sahip bir mekanizmaya ilk kez ihtiyaç olduğuna dikkat çektik ve işini kaybeden, işsiz kalanlar için gelir desteğinin artan önemini vurguladık. Bu desteğin, bu dönemde, Merkez Bankası’nın Hazine’nin ihraç edeceği Devlet İç Borçlanma Senetlerini (DİBS) satın alması vasıtasıyla finanse edilebileceğini de özellikle vurguladık.

Geleceğe yönelik planlamalar yapılmalı

İkinci notumuzda ise bu kez bu boyutta bir halk sağlığı problemi ile baş edebilmek için, bulaşıcı hastalığın geçmiş seyrine değil, gelecekteki seyrine yönelik projeksiyonlara ve üretim faaliyetlerinin bu projeksiyonlar dikkate alınarak planlamasına ihtiyacımız olduğunu vurgulayarak, iktisadi aktivitedeki daralmanın iki haneli rakamlarda olmasını beklemek gerektiğini belirttik. Sonra da mal ve hizmet üretiminin sağlık sisteminin acil ihtiyaçlarının karşılanması, yeni ihtiyaçlara uygun olarak dönüşebilecek olan firmaların dönüşümüne katkı

SALGIN BİR YIL SÜRERSE YILLIK GSYH KAYBI NE OLUR?

	Kriz etkisi (kriz öncesi =100)		GSYH içinde % pay (2012-2019 ortalaması)
Özel tüketim içinde pay (% 2012-19 ortalaması)			
1. Özel tüketim harcamalarına ağırlıklandırılmış etki	65		59,6
1.a Gıda ve alkolsüz içecekler	95	21,3	
1.b Alkollü içecekler, tütün	85	3,2	
1.c Giyim ve ayakkabı	60	7,4	
1.d Konut, su, elektrik, gaz ve diğer yakıtlar	100	15,7	
1.e Mobilyalar, ev ekipmanları, ev bakım ve onarımı	50	8,1	
1.f Sağlık	100	2,1	
1.g Ulaştırma	35	16,0	
1.h Haberleşme	100	3,4	
1.i Eğlence ve kültür	10	5,6	
1.j Eğitim	90	1,5	
1.k Lokantalar ve oteller	10	7,9	
1.e Çeşitli mal ve hizmetler	50	7,7	
2. Devletin tüketim harcamaları	120		14,4
3. Yatırım harcamaları	30		29,3
Mal ve hizmet ihracatında yaklaşık pay (% 2012-29 ort)			
4. Mal ve hizmet ihracatına ağırlıklandırılmış etki	58		24,7
4.a Mal ihracatı ile turizm dışında kalan gelirler	65	88,5	
4.b Turizm gelirleri	0	11,5	
Mal ve hizmet ithalatında yaklaşık pay (% 2012-29 ort)			
5. Mal ve hizmet ithalatına ağırlıklandırılmış etki	61		-28,1
5.a Enerji dışı mal ithalatı ve turizm dışı hizmetler	65	79	
5.b Enerji ithalatı	50	19	
5.c Turizm giderleri	0	2	
Gayri Safi Yurtiçi Hasıla Büyüme Oranı	62 -38		

yapılması ve bunların dışında kalan firmaların bir sonraki üretim dönemine işletme sermayelerini kaybetmeden ulaştırılması için yapılması gerekenleri kısmi olarak ramsallaştırarak ortaya koyduk. Adil bir gelir desteği programının maliyetini de hesaplayarak, bu tutarın devlet tarafından karşılanmasında herhangi bir sorun olmayacağını da söyledik.

Ancak bütün bu çalışmalarda aklımızda reel ekonomi kaynaklı bir kaç aylık, en fazla bir çeyreklik bir "ani duruş" vardı iktisadi aktivitede. Hal böyle olduğu için de dış alemle ilişkilerimizde büyük bir problem yaşanmadan, merkez bankaları arası swap anlaşmalarının da yardımıyla COVID-19 sürecinin sıra dışı ulusal önlemlerle yürütülebileceğini varsaymıştık. Ne de olsa problem yalnız Türkiye'de değil, her yerdedi.

Bir resesyon varsa ne yapmak gerekir?

Peki, reel ekonomide bir çeyrek değil, birkaç çeyrek sürecek bir "ani duruş" ve bundan kaynaklanan bir resesyon varsa, ne yapmak gerekir? Açık ki küresel sistem, reel ekonomi kaynaklı ani duruşlar düşü-

nülerek tasarlanmış bir acil durum müdahale mekanizmasına sahip değil. Hele reel ekonomi kaynaklı bu acil durum her yerde aynı anda gerçekleşiyorsa. Mevcut sistemimiz daha çok bir veya birden fazla ülkede finansal piyasalar kaynaklı bir "ani duruş" riskini dikkate alarak tahkim edildi en son 2007-2008 küresel krizi sırasında. Bugün küresel işbirliği açısından ihtiyacı doğru tespit etmek gerekir. Zorluğun nerede olduğunu görmek gerekir.

Bu notta, COVID-19 sürecinin reel ekonomide bir değil, bir kaç çeyrek sürmesinin 2020'de ne mertebede bir ekonomik daralmaya neden olacağı hakkında bir fikir vereceğiz, daha sonra ise reel ekonomide bu boyutta bir "ani duruş" halinde "şeffaf ve güvenilir bir program çerçevesi" ile küresel işbirliğinin vazgeçilmezliğini vurgulayarak, G20 temelli bir işbirliği mekanizması önereceğiz. Böylece tek tek ülkelerde bu mertebede bir fiskal genişlemenin küresel işbirliği olmadan yapılabildiği olmadığına da altını çizmiş olacağız. Daha önceki notlarda fazla tartışılmayan dış dünyayı, kamunun ve şirketlerimizin dış yükümlülükleri açısından analize dahil etmeye çalışacağız.

BÜYÜMEYE ETKİ

COVID-19 salgınının Türkiye'nin 2020 büyüme oranı üzerine etkisi ne mertebede olabilir? Açık ki mevcut büyük belirsizlik altında ancak çok 'kaba' bir değerlendirme yapmak mümkün. Yine de bize fikir verecek, hadisenin ciddiyetini akıllara yerleştirecek ve nasıl sıra dışı bir ekonomi politikası tasarlanması gerektiğine ışık tutacak yaklaşık bir mertebeye ihtiyacımız var.

Alınan kararlar sonucunda havayolu taşımacılığının neredeyse durduğunu biliyoruz. Şehirlerarası ulaşım ve şehir içi ulaşım da önemli ölçüde azaldı. Eğlence yerleri, lokantalar, alışveriş merkezleri kapatıldı. Bunlar özel tüketim harcamalarının alt kalemlerinden. Bazıları çok önemli. Mesela, ulaştırma harcamalarının özel tüketim harcamaları içindeki payı yüzde 16, eğlence ve kültür harcamalarının yüzde 5,6, lokanta ve otel harcamalarının ise yüzde 7.9. Öte yandan mal ve hizmet ihracatımızın yaklaşık yüzde 11'i turizm gelirinden oluşuyor. Turizm gelirimiz bıcak gibi kesildi. Ülkelerarası seyahat neredeyse imkansız hale geldi. Dolayısıyla, alınan sosyal mesafe koyma kararlarının her biri GSYH'nin önemli kalemleri için bizatihi öncü göstergeler konumuna geldi. Bu kararların ilk yansımalarını bazı somut öncü göstergelerde görmek mümkün. Mesela mart ayında reel kesim güven endeksi hızlı bir düşüş gösterdi. Keza mart ayının son haftasında kredi kartı ile yapılan alışverişlerin değeri bir hafta öncesine kıyasla yüzde 31 oranında azaldı. Verisi mart ayı sonunda, nisan başında toplanan, TEPAV Perakende Güven Endeksi de sert bir düşüş sergiledi. Nisan ayının ilk yedi gününde bir yıl öncesine kıyasla elektrik tüketiminde yüzde 13 oranında düşüş gerçekleşti.

Bu bilgi setine dayanarak ve GSYH'yi harcama tarafından ele alarak bir büyüme değerlendirmesi yapmak mümkün. Öncelikle alınan kararların harcama alt kalemlerine olası yansımaları için bazı kabuller yapmak gerekiyor. Somut olarak, "kriz öncesi ilgili harcama kaleminin değeri 100 ise, kriz nedeniyle kaç olur?" sorusuna yanıt arıyoruz. Sonra da her bir

harcama kalemi için ortaya çıkan değeri, o harcama kaleminin GSYH'deki yüzde payı (2012-2019 dönemi ortalaması) ile çarpıyoruz. Böylece, normal koşullar altında 100 değerini alacak GSYH'nin mevcut koşullar altında kaçta düşebileceğini buluyoruz.

Böylelikle, COVID salgının yarattığı ekonomik tahribatın ve alınan kararların bir yıl sürmesi halinde, normal bir duruma kıyasla GSYH'nin ne kadar düşeceğini hesaplayabiliyoruz. Söz konusu koşullar ve kararlar altı ay sürerse, hesaplanan küçülme oranını ikiye, üç ay sürerse dörde bölmek gerekiyor. Böyle hesaplandığında, tablodaki kabuller çerçevesinde, yıllık GSYH kaybı kriz olmadığı duruma göre yaklaşık yüzde 40 çıkıyor (Tablo 1). Dolayısıyla, krizin etkisi altı ay sürerse, GSYH kaybının yüzde 20 dolaylarında olacağı bulunuyor.

Hesaplama, salgının olası etkileri için bize bir merteye veriyor

Tekrar dikkatinizi çekmek istediğimiz nokta, bunun büyük belirsizlik altında yapılan kaba bir hesaplama olduğu. Ne kadar gerçekçi olduğunu alt kalemlerin alabilecekleri değerlere bakıp değerlendirmek gerekiyor. Mesela hiç turizm geliri ve gideri olmayacağı varsayımı var (Tablo 1'deki ikinci sütunda bu harcama kalemlerinin karşısında '0' değeri yer alıyor). Ya da lokanta ve otellere yapılan tüketim harcamalarının 100'den 10'a düşeceği kabulü yapılıyor. Bunlar makul sayılabilecek değerler. Buna karşılık, İçişleri Bakanı'nın şehirlerarası ve büyük şehirlerdeki trafiğe ilişkin hafta sonunda yaptığı açıklamalar çerçevesinde, ulaştırma harcamalarının karşısında yer alan '35' değeri bile yüksek kalmış olabilir (100'den 35'e düşüş yerine 100'den daha düşük bir değere gerileyeceği de kabul edilebilir).

Öte yandan, yatırım harcamaları karşısında yer alan '30' değeri de düşük bulunabilir; daha fazla yatırım harcaması yapılabileceği söylenebilir.

Önemli olan şu: Bu hesaplama, olası etkileri değerlendirebilmemiz açısından bize bir merteye veriyor. Mevcut kararların ve koşulların bir yıl sürmesi halinde

ekonomideki daralmanın yüzde 5 ya da yüzde 15 olmayacağını söylüyor. Hesapladığımız değeri bir aralık olarak düşünmek daha doğru. Mesela yüzde 30 ila yüzde 50 arasında bir daralma gibi. Aralığın genişliği büyük belirsizliği yansıtıyor. Ancak OECD (2020)'nin yaptığı hesaplamalardaki Türkiye ekonomisi daralmasının da (bir yıl süren salgın ve tedbirler için) yüzde 23 civarında olduğuna dikkatinizi çekeriz. İlgili çalışma Mart ayının ikinci yarısında yayımlanmıştı. Şimdi bulaşıcı hastalığın seyri konusunda daha fazla malumat sahibiyiz doğrusu.

Vurgulanması gereken son iki nokta da şu: Bu değerler 2020'de ekonomimiz ne kadar küçülür sorusunun tam yanıtı değil. Zira zaten yılın ilk iki-iki buçuk ayında yüksek bir oranda büyüdük. Ayrıca, salgın ve alınan tedbirler altı ay sürse bile, yılın geriye kalanında ekonomik faaliyet hacmi toparlanabilir. Bu hususlar dikkate alınsa da 2020 büyümesi için asıl belirleyici olan yine salgının ve alınan tedbirlerin ne kadar süreceği. Karşımıza her koşulda çok ürkütücü küçülme rakamları çıkıyor ama maalesef durum bu. Önemli olan bu durum karşısında ne yapabileceğimiz.

İkincisi, küresel finansal krizin en sıcak döneminde -2009'un ilk çeyreğinde- ekonomimizin yüzde 14,4 oranında daraldığını

hiç unutmamak gerekiyor. O sıcak günler 2009'un tümüne yayılsaydı, 2009'daki küçülme oranımızın en az yüzde 14,4 olacağı, sanırım yeteri kadar açık. Şu anda yaşadığımız ekonomik problem açık ki o dönemdekinden çok daha derin.

DAHA ÖNCE ÖNERİLEN ÖNLEMLER UYGULANIRSA NASIL BİR MALİYET ORTAYA ÇIKIYOR?

Önce ilk çalışmamızdaki -COVID- 19 salgınının birkaç ay sürmesi durumunda geçerli olan önerilerimiz (Özatay ve Sak, 2020a) salgının altı ya da dokuz ay sürmesi halinde de uygulansaydı ne olurdu sorusuna odaklanıyoruz. Önerimiz, merkez bankalarının 'son kertede borç veren' fonksiyonu gibi, reel ekonomi için bir 'son kertede alıcı' fonksiyonuna sahip bir mekanizma oluşturulması idi. Ayrıca, işini kaybedenler için gelir desteği önermiştik. Bu önerinin maliyetini, mülga Devlet Planlama Teşkilatı gibi kuruluşların uzmanlığı ve bilgi birikimi olmadan hesaplamak çok zor; bu yazının sınırları içinde ise mümkün değil. Bunun yerine, ikinci bölümdeki 'kaba' büyüme etkisi hesabından yola çıkarak yine kaba bir hesaplama yapılabilir.

Her bir puanlık gelir (GSYH) kaybının yüzde 80'i son kerte de alıcı olma fonksiyonu çerçevesinde devletçe üstlenilsin. Bu durumda, altı aylık bir salgın süresi için GSYH'nin yüzde 19'u kadar desteğe ihtiyaç var. Salgının süresi dokuz aya çıkarsa bu değer yüzde 27 oluyor.

Çok yüksek değerler. Ancak burada dikkate alınması gereken bir nokta var. Son kerte de alıcı olmak özellikle stoklanabilir mallar açısından daha 'rahat' yerine getirilebilir bir fonksiyon. Ekonomi normale dönme sürecine girip de talep artmaya başladığında stoktan satışlar yapıldıkça devlete de ödemeler yapılacak. Dolayısıyla, yukarıdaki 'ürkütücü' maliyetlerin bir kısmı geçici bir süre geçerli olacak; sonra devlet açısından bu maliyetler azalacak. Özetleyerek ve Sak (2020b)'de ise sosyal mesafe koyma yaklaşımının zorunlu hale gelmesi halinde yapılabilecekleri ele almıştık. Öncelikle, bu boyutta bir halk sağlığı problemi ile baş edebilmek için, bulaşıcı hastalığın geçmiş seyrine değil, gelecekteki seyrine yönelik projeksiyonlara ve üretim faaliyetlerinin bu projeksiyonlar dikkate alınarak planlama-

sına ihtiyacımız olduğunu vurgulamıştık.

Karşılaşılan yük önemli oranda artacak

İki ayrı hesaplama biçiminden –hane başına gelir desteği; mevcut işgücünün yüzde 80'inin çalışmayacağını düşünerek ve salgın öncesindeki işsizleri de dikkate alarak- yola çıkmıştık. Ortalama aylık 2000 lira yardımın üç aylık maliyeti 2019 GSYH'sinin yüzde 3,3'ü olarak hesaplanıyordu. Dolayısıyla, altı aylık maliyet GSYH'nin yüzde 6,6'sı, dokuz aylığın ki ise GSYH'nin yüzde 10'una yükseliyor. Bu hesaba, sağlık kapasitesini hızla artırmak için gereken yeni ürün ve hizmet alımının, şirketlerin işletme sermayesi kaybını azaltmak için verilecek destek ile elektrik, su, doğalgaz ve vergi ödemesi ertelemeleri nedeniyle bütçeye gelen yükün maliyetini de katmak gerekiyor. Bunları hesaplamak da bu notun sınırlarını aşıyor ama yapılabilir. Ancak açık ki karşılaşılan yük önemli oranda artacak. Bir de dikkate alınması gereken şu nokta var: Zorunlu sosyal mesafe koyma seçeneğinde ekonomik faaliyetin çok daha fazla düşeceği dikkate alınmalı.

YAPILABİLİRLİK SORUNU

Daha önce yayınladığımız her iki yazıda da devlet desteğinin mecburen parasal genişleme ile karşılanması gerekeceğini vurgulamıştık. Hazine ve Maliye Bakanlığı DİBS ihraç edecek ve bu DİBS'ler şu ya da bu yolla Merkez Bankası portföyüne geçecekti. Sonuçta para tabanı artacaktı.

Yazılarımıza gelen eleştirilerin önemli bir ortak noktası, parasal genişlemenin Türkiye'ye ilişkin risk algılamasını önemli ölçüde yükselteceği şeklindeydi.

Bizim birinci yazımızda sonuç bölümünde şu değerlendirmeyi yapmamızın temel nedeni de buydu:

"... Elbette, bunun ekonomimize ilişkin risk algılamasını artırma tehlikesi taşıdığı bilincindeyiz. Ancak tüm dünyanın sıra dışı önlemler aldığı bir dönem yaşamaktayız. Parasal genişlemeye gitmemiz de sıra dışı bir önlem olarak anlatılmalı ve belli bir süre sonra bir plan dahilinde geri alınacağı açıklanmalıdır.

Burada unutulmaması gereken bir nokta 2001 krizinden hemen sonra ağırlıklı olarak kamu bankalarını ayağa kaldırma operasyonu nedeniyle Hazine'nin bu bankalara verdiği DİBS'lerin, Merkez Bankası'nca paraya çevrildiği ve sistemde önemli bir parasal genişleme yaşandığı gerçeğidir. O dönemde, parasal genişleme güvenilir bir ekonomik programın bir parçası olarak ortaya çıktığı için herhangi bir güven sorunu ortaya çıkmamıştır. O deneyimden alınacak ders, sıra dışı duruma karşı uygulanacak ekonomik programında güven sorunu oluşturmayacak şekilde tasarlanabileceği ve uygulanabileceği gerçeğidir."

Salgının birkaç ay sürmesi halinde devletin sağlayacağı desteğin Türkiye'ye ilişkin risk algılamasında yaratacağı artışı sınırlandırmak elbette mümkündür. Sözünü ettiğimiz iki çalışmanın bir uzantısı olarak, bu çalışmaları kaleme alan yazarlardan biri, ortak görüşümüzü yansıtan bazı önerilerde bulunmuştu (Özatay, 2020): Birincisi, ne hedeflendiği ve bu hedefe ulaşmak için ne yapılacağı şeffaf bir biçimde bilinmeliydi. İkincisi, salgının ne zaman tepe noktasına ulaşacağı ve ne kadar zaman sonra önemsiz bir düzeye ineceği hakkında çeşitli senaryolar altın-

da öngörüler yapılmalıydı. Üçüncüsü, desteğin parasal karşılığı hesaplanmalıydı. Dördüncüsü, gerekli kaynağın ne kadarının parasal genişleme ile finanse edileceği önceden açıklanmalıydı. Beşincisi, salgının süresine ilişkin yapılan farklı senaryolara dayanılarak, parasal genişlemenin yaklaşık ne zaman ve ne hızla geri çekilmeye başlanacağı da açıklanmalıydı. Altıncısı, devlet bütçesindeki olanakların yalnızca salgının doğurduğu tahribatı en aza indirmek için kullanılması gerekiyordu. Bu çerçevede, mega projelerin ertelenmesi ve bütçeden verilen gelir garantilerinin azaltılması, mevcut kontratların bu çerçevede gözden geçirilmesi çok yararlı olurdu. Yedincisi, dış yükümlülüklerin mümkün mertebe yerine getirilebilmesi için ikna edici bir mekanizma tasarlanmalıydı. İşte tam da bu “şeffaf ve güvenilir program çerçevesi” nde küresel işbirliği olanakları aranmalıydı.

Devlet desteğinin çok daha büyük ölçekte yapılması

Salgının ve salgın karşısında alınan kararların birkaç ay yerine daha uzun bir süre devam etmesi halinde, bir önceki bölümde dile getirdiğimiz küçülme senaryosu dikkate alındığında, bundan önceki yazılarımızda tartışmaya açtığımız devlet desteğinin çok daha büyük ölçekte yapılması gerekeceği açık. Öte yandan, yerel ekonomide bütün yükümlülükler ileriye doğru ertelenir ya da devlet tarafından üstlenilirken, yurtdışı yükümlülüklerin aksamadan sürdürülmesini beklemek de gerçekçi bir varsayım değil. Bu noktada temel sorun ortaya çıkıyor. Daha uzun sürecek bir salgın durumunda devletin vermesi gereken desteğin çok daha yükseleceği dikkate alındığında risk algılaması nasıl azaltılacak? Desteğin faizlerde ve döviz kurunda büyük bir sıçrayışa yol açarak bilançoları daha da tahrip etmesi ve dolayısıyla ekonomik küçülmenin daha da derinleşmesi, finansman ihtiyacının daha da

artması nasıl önlenecek?

Gelişmiş ülkeler de benzer bir ekonomik daralma ve işsizlik sıçraması tehdidi altında. Bu tehdidin ne boyutta olacağını kabaca ölçmeye çalışan çok sayıda rapor yayınlandı (mesela OECD, 2020). Eşi görülmemiş düzeylerde olabilecek ekonomik küçülmeye karşı gelişmiş ülkelerin ekonomi politikası tepkisi vermek açısından büyük avantajları var. Reel borçlanma maliyetleri çok düşük; borçlanabilirler. Büyük miktarda parasal genişlemeye gidebiliyorlar; risklerini artırmıyor. Elbette, oralarda da nasıl bir ekonomi politikası tepkisi verilebileceği ve alternatif politikaların doğurabileceği riskler tartışılıyor. Ama son tahlilde onların bizim gibi ülkelere kıyasla çok daha büyük destek programlarını çok daha az risk artışı ile gerçekleştirmeleri mümkün (bu tartışmalar için, mesela Baldwin ve di Mario, 2020 ve oradaki görüşlere bakılabilir). Ancak gelişmekte olan ülkelerin durumu, gelişmiş ülkeler gibi değil.

Şüphesiz daha az kırılgan bir ekonomik yapıda olsaydık COVID-19 salgınına karşı daha güçlü tepki verebilirdik ve daha az risk tehlikesi altında olurduk. Sonrası için alınacak çok ders var ama bunu tartışmanın bu aşamada bize bir yararı yok. Daha önemli soru şu: Nasıl bir uluslararası düzen/küresel işbirliği mekanizması olmalı ki biz de ekonomimizi korkmadan destekleyelim? Böyle bir işbirliği kurulamıyorsa bu savaşta tek başımıza neler yapabiliriz?

KÜRESEL İŞBİRLİĞİNE NASIL BAKABİLİRİZ?

COVID-19 salgınında küresel işbirliği denildiğinde aslında meseleye çok daha geniş bir perspektiften bakmak gerektiğini biliyoruz. Ancak biz bu notun sınırları kapsamında mümkün olduğunca işlevsel politika önerilerinde bulunabilmek için kendimizi finansal dış yükümlülüklerle sınırlamayı daha uygun gördük. Daha önce yazdıklarımıza gelen eleştirilerin önemli bir kısmı da finansal dış yükümlülüklerle alakalıydı.

Gelişmiş ülkelerden iktisatçıların küresel salgınla ilgili olarak ortaya koydukları önerileri, birebir gelişmekte olan ülkelere uyarlamak mümkün değil. COVID-19 ile mücadelede bir aşu geliştirilinceye kadar gün-

deme getirilen zaman kazandırıcı tedbirler geliştirmekte olan ülkeleri daha doğrudan etkiliyor. Neden? Kurumsal kapasite problemlerini bir kenara bırakarak doğrudan finansal meseleye odaklanırsak, burada üç temel neden sayabilmek mümkündür.

Öncelikle COVID-19 için getirilen karantina uygulamaları ve gönüllü ya da zorunlu sosyal mesafe koyma tedbirleri ile küresel ölçekteki hızlı talep düşüşü dünya ticaretini durma noktasına getirmekte ve gelişmekte olan ülkelerin yabancı para kazanma kabiliyetini neredeyse tamamen ortadan kaldırmaktadır. İkinci neden, gelişmekte olan ülkelerin kendi paraları ile borçlanamamaları, esasen, dolar ile borçlanmaları ve artan belirsizlik dönemlerinde uluslararası fonların 'kendi evlerindeki varlıkları tercih etmeleri (home asset preference)' nedeniyle bu ülkelerin finansal geri ödeme kapasitelerinin tamamen ortadan kalkmasıdır. Ayrıca üçüncü olarak Amerikan dolarını yalnızca Amerikan hükümeti basabilmektedir. Hadise esasen sistemle değil, sistemin mevcut tasarımı ile alakalıdır.

Bu çerçevede, içeride COVID-19 salgını nedeniyle çalışanlar ve işletme sahipleri ve işletmeler bu negatif bulaşıcı hastalık şokundan en az etkilensin diye, bir dizi maliye ve para politikası tedbiri alınırken, ülkenin finansal dış yükümlülüklerini hiçbir şey olmamış gibi yerine getirmeye

devam etmesini beklememek gerekir. Tam tersine bu süreçte, her ülkenin uygulamaya koyacağı aynı yönlü maliye politikası tedbirlerinin ödemeler dengesi üzerindeki olumsuz etkilerini kontrol etmeye yönelik bir küresel işbirliği mekanizmasına acil ihtiyaç olduğu açıktır.

Şu anda tüm ülkeler bu bulaşıcı hastalık salgınına son derece hazırlıksız yakalandıkları için herkes kendi evindeki yangınla daha çok ilgilidir. Ancak 'ertesı gün'ü unutmamakta fayda vardır. Eğer bugün ülkelerin dış yükümlülükleri konusunda işler bir mekanizma inşa edilemezse, engellenemeyen, kontrolsüz iflaslar ile yeniden toparlanma daha da güç olacak, sistemik risk daha da artacaktır. Yeniden toparlanma güçleşecek ve daha uzun bir zamana yayılacaktır.

ABD Doları sağlayacak swap anlaşmalarına ihtiyaç var

COVID-19 salgını beklendiği gibi bir değil, bir kaç çeyrek daha devam ederse, üçüncü bölümde gösterdiğimiz gibi negatif iktisadi şokun etkisi süratle büyümektedir. Bu durumda, Türkiye gibi kısa vadeli (önümüzdeki bir yıllık dönem için) 172 milyar dolar dış borç ödemesi olan bir ülkenin ne yapabileceği açıktır.

Önce 'yerel' çerçevede bakalım. İlk olarak, vadesi gelen yükümlülükleri yerine getirebilmek için ABD Doları sağlayacak

swap anlaşmalarına ihtiyaç vardır. Ancak, hem ABD Merkez Bankası'nın (Fed) hem de IMF'nin Türkiye'ye sağlayabilecekleri olanağın –Fed teminat cinsini esnetmez ve IMF de 2017 ortalarında tartışmaya açtığı mekanizmayı bir an önce hayata geçirmez ya da geçirse bile o gün geçerli olan çerçeveyi güçlendirmezse- sınırlı olacağı görülmektedir.

Bu durumda hem swap olanağının sınırlı olabileceği hem de salgının uzun sürmesi halinde döviz ihtiyacının fazla olacağı dikkate alındığında hareket kabiliyeti ortadan kalkmaktadır. Bütün borçlar zaten TCMB bünyesindeki dış borç kütüğüne kaydedilmektedir. Krizin bir kaç çeyrek süreceğinin anlaşılması üzerine TCMB ve Hazine'nin ülkenin tüm dış borç ödemelerini üstlenmesi, bu amaçla tek elden tüm kreditorlerle görüşmelere başlaması ve de tüm ödemelerin ileriye doğru atılması suretiyle kendiliğinden yeniden yapılandırılmasından başka bir yerel çare kalmamaktadır. Buna iyi ya da kötü değil, zaruri bir adım olarak bakmak gerekmektedir.

Buna karşılık, TCMB'nin/Hazine'nin üstlendiği dış yükümlülükler kadar ilgili şirketlerden imtiyazlı hisse senedi (preferred stock) ya da hisse senedi ile değiştirilebilir tahvil edinmesi ve belli bir dönem sonra bunların hisse senedine dönüştürülerek halka arzı düşünülebilir. Konunun ayrıntılarının nasıl tasarlanacağı ve neden öyle olması gerektiği bu notun boyutlarını aşmaktadır. Burada önem taşıyan, yurt dışı piyasalardan borçlanmış Türkiye'nin birikimi olan şirketlerinin yüzdürülerek, istihdam ve üretim kapasitelerinin korunmasıdır.

Elbette TCMB'nin mevcut rezerv düzeyinin ya da yakın gelecekteki olası rezerv düzeyinin böyle bir operasyona yetmeyeceği açıktır. Ya da az önce değindiğimiz gibi hem Fed'in mevcut swap koşullarının değiştirilmesi hem de IMF'de vaktiyle tartışılan ama hayata geçirilmeyen mekanizmaya benzer bir mekanizmayla swap olanağının sağlanması için salt yerel çabalar yeterli olamaz.

İşte bu nedenle küresel işbirliği arayışı içinde olmak ve mevcut arayış sürecine destek vermek ayrıca önem taşımaktadır.

Kaldı ki çok sayıda gelişmekte olan ülke bu sorunla şu ya da bu ölçüde karşı karşıyadır. Bu nedenle, uluslararası ödemeler sisteminin işleyişinde büyük bir kırılmaya yol açmadan bu dönemi aşabilmek için, yeni bir küresel işbirliği mekanizması tasarlamak şarttır.

REEL EKONOMİDE KÜRESEL ANİ DURUŞ VE G20

G20, 1996 Güney Doğu Asya finansal krizinden sonra ilgili ülkelerin hazine bakanları ve merkez bankası guvernörlerini bir araya getiren informal bir koordinasyon mekanizması olarak kurulmuşken, Amerikan finansal kurumlarında başlayan 2007 küresel finans krizi ile birlikte devlet ve hükümet başkanlarının katıldığı bir zirveye dönüşmüştü. Böyle bakıldığında, finansal piyasalar kaynaklı, artan risk algılaması kaynaklı uluslararası fon akımlarının yön değiştirmesi ile ortaya çıkan, 1996 ve 2007'ani duruş'ları G20'nin kurulmasına neden olmuştu. Bu kez ise hem gelişmiş

hem de gelişmekte olan ülkeler bir bulaşıcı hastalık salgınının yol açtığı doğrudan reel ekonomi kaynaklı bir ani duruş ile karşı karşıyadır. Bunun dinamikleri öncelilerden son derece farklıdır. G20 bünyesinde, zamanında ekonomi politikası koordinasyonu için, IMF tarafından oluşturulan ve başarılı bir koordinasyon sağlayan MAP (Mutual Assessment Process-Karşılıklı Değerlendirme) sürecinin, reel ekonomi kaynaklı bu ani duruşla baş edebilmek için, yeniden ele alınmasında fayda vardır. Bu süreçte, G20 merkez bankaları arasında swap ya da kredi kanallarının açılması, gelişmekte olan ülke çalışanları ve KOBİ destek programları için hibe ve faizsiz kredi desteği sağlanması ve gelişmekte olan ülkelerin zamanı gelen dış ödeme yükümlülüklerinin ötelenmesi için bir mekanizma oluşturulması için çalışmakta fayda vardır.

G20 MAP ile ilk olarak, IMF'nin gerektiğinde, G20 ülke merkez bankaları ile swap anlaşmaları yapabilmesine imkan sağlanmalıdır. IMF(2017)'de gündeme getirilen SLS dahil dış şoklara karşı esnek müdahale mekanizmalarına bugün ihtiyaç vardır. İlk

ortaya atıldığında, Amerikan yönetimi tarafından kabul görmeyen bu düzenlemenin bugün yeniden gündeme alınmasında fayda vardır. İkinci olarak ise, MAP vasıtasıyla, yerel düzeyde KOBİ'lere sağlanması tartışılan hibe ve faizsiz destek kredileri gibi mekanizmaların, doğrudan gelişmekte olan ülkeler için de devreye alınması yönlendirmelidir. Bu yolla, gelir akımından yoksun olan kesimlerin desteklenmesini, uluslararası ticaretin yeniden işlenmesini ve KOBİ'lerin ayağa kalkmasını kolaylaştıracak ulusal destek programları, ulusal iş ve işçi bulma kurumları, yerli Eximbank'lar ve kalkınma bankaları aracılığıyla tasarlanabilir. Gelişmekte olan ülke deyince kapsayıcı olmak, Türkiye, Güney Afrika ve G-20 içindeki diğer yükselen piyasa ekonomilerinin yanı sıra Sahra altı Afrika'yı da dikkate almak gerekir. Üçüncü olarak, ülkelerin mevcut dış yükümlülüklerinin ileriye doğru ertelenmesine imkân sağlayacak bir koordinasyon da sağlanmalıdır. Bu süreçte küresel bankacılık sisteminin sıhhati son derece önemlidir. Bütün bu destek mekanizmalarının hedefi, uluslararası ticaret koridorlarının işleyişini, tedarik zincirlerinin kopmamasını, sosyal uyumun daha fazla bozulmamasını, COVID-19 ile mücadelede herkesin üzerine düşeni yapmasını, bir bütün olarak küresel ekonominin istendiğinde yeniden işletilebilmesini, hiçbir ülkenin kendi içine kapanmamasını sağlamak olmalıdır.

Üzerine yoğunlaşılması gereken husus, COVID-19 salgını ile birlikte reel ekonomideki ani duruşu en az hasarla atlattık üzere G20 içindeki MAP sürecinin bir dizi yeni araçla, zaten daha önceden düşünüldüğü gibi tahkim edilmesidir. Bu yolla, MAP, merkez bankaları ve hazineler arası küresel işbirliğine doğrudan katkı da verebilecektir. Ancak bu tür çok taraflı işbirliği mekanizmalarında 'yeni' fikirlerin hayata geçmesinin zaman alacağını unutmamak gerekir. Yeni fikirlerden çok, eskiden tartışılmış 'yeni' fikirlere odaklanmakta fayda vardır. Unutmayalım, 2007- 2008 krizinde ortaya atılan yeni fikirlerden dışsal şoklara karşı acil kredi mekanizmaları ve swap hatları daha geçte aktarılabilmiş değildir. Odaklanması gereken çözümler buralardadır.

TEPAV'in internet sitesinden alınmıştır.

Türkiye’de Zirve Noktası ve Normalleşme Dönemine Kademeli Geçiş Zamanı Tahminleri

ilk olarak Çin’in Wuhan şehrinde 8 Aralık 2019’da görülen ve tüm dünyaya hızla yayılan koronavirüs (Covid-19) hastalığı, bulaşıcı ve ölümcül olması nedeniyle Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization) tarafından 11 Mart 2020 tarihinde “pandemi (yaygın salgın hastalık)” olarak ilan edilmiştir. Şu an hastalığın hangi hızda yayılmaya devam edeceği ve olası etkileri, Türkiye dâhil tüm dünya ülkelerinde en çok tartışılan ve üzerinde çalışılan konulardır. Hastalığın bulaşıcılık katsayısının yüksek olması, bilinen bir aşı ya da tedavisinin henüz bulunmaması ve insandan insana geçtiğinin bilinmesi; yayılımını azaltmak için, sosyal izolasyon (örneğin evde kalma), mecburi şartlarda dışarı çıkıldığında

ise sosyal mesafe kurallarına uyulması vb. şeklinde önlemler alınmasını gerekli kılmaktadır. Halk sağlığı için alınan bu karar ve önlemlerin ise diğer taraftan çok ciddi sosyal ve ekonomik maliyetleri bulunmaktadır. Bu nedenle hastalığın hangi şekilde bir yayılım izleyeceğinin ve ne kadar süreceğinin tahmini hem sağlık hem de ekonomi alanındaki tüm kararları etkileyecek derecede önemli bir konu haline gelmiştir.

Bu değerlendirme notunda, Covid-19 salgınının Türkiye’deki yayılımını analiz etmek için Markov Zincir modelleri temelinde geliştirdiğimiz bir model kullanılarak projeksiyonlar yapılmıştır. Bu öngörüler kamuoyunda merakla cevabı beklenen “zirve / pik noktası” tahmini, “tedbirlerin kademeli olarak

kaldırılma” ve “normalleşme” süreçlerine ne zaman geçilebileceği konularını kapsamaktadır. Bu not ile bahsi geçen konular hakkında elde ettiğimiz öncül sonuçların zaman kaybetmeden paylaşılması amaçlanmıştır.

Sağlık Bakanlığı’nın verileri kullanıldı

Analizler Türkiye’de toplam (birikimli) vaka sayısının 98 toplam vaka ile 100’e en çok yaklaştığı tarih olan 17.03.2020 ile 18.04.2020 tarihleri arasında T.C. Sağlık Bakanlığı tarafından açıklanan veriler kullanılarak yapılmıştır. Çalışmada öncelikli olarak “mevcut tedbirlerin varlığı” altında elde edilen sonuçları sunulacaktır. Daha sonrasında ise varsayımsal olarak “eğer alınan

tedbirler başlangıçtan itibaren daha katı ya da gevşek olsa idi sonuçlar nasıl değişirdi?" sorusuna cevap aranmaktadır. Yani bir başka ifadeyle, izolasyon politikalarının ve bu politikalara uyum derecesinin ne gibi sonuçlara yol açacağı da bu değerlendirme notunda analiz edilecektir.

İlk olarak, analiz metodolojisini ve sonuçlarını daha doğru okuyabilmek için "toplam", "günlük" ve "aktif" vaka sayısına ilişkin tanımlamalar yapılarak, bu kavramlarla ilgili bir iki önemli konuya açıklık getirmek gerekiyor.

T.C. Sağlık Bakanlığı'nın <https://covid19.saglik.gov.tr/sayfasında> günlük ve düzenli olarak açıkladığı ve Şekil 1'de 18 Nisan 2020 için sonuçları sunulan koronavirüs verileri tablosundaki kırmızı çerçeve içinde vurgulanan "Toplam Vaka Sayısı (TVS)"; hasta sayısının her gün için açıklanan "birikimli" değerini yansıtmaktadır. Dolayısıyla, tanım gereği TVS değişkeni, değeri sürekli artan ve belirli bir zaman sonra sabit seyir izleyecek olan (bir düzlüğe / platoya dönüşecek), ancak hiçbir zaman azalmayan bir değişkendir.

Diğer taraftan, kamuoyu tarafından çok yakından takip edilen bir diğer değişken ise Şekil 1'de mavi çerçeve ile gösterilen "Günlük (Bugünkü) Vaka Sayısı (GVS)"dir. Günlük vaka sayısı, tanım gereği her gün itibarıyla test sonucu pozitif olarak tespit edilen yeni

Şekil 1. 18 Nisan 2020 Tarihli Türkiye Günlük Koronavirüs Verileri Tablosu

hasta sayısını gösterir. Bu değer azalması toplam vaka sayısındaki artış hızını yavaşlatacaktır. Dolayısıyla günlük vaka sayısı sıfır olana kadar toplam vaka sayısı azalarak da olsa artmaya devam eder. Başka bir anlatımla toplam vaka sayısı, sadece salgın tümüyle bittiği yani günlük yeni vaka sayısının "sıfır" olduğu günden sonra sabit kalabilir.

Hesaplama yöntemi nasıl olacak?

Aslında, toplam ve günlük vaka sayılarına nazaran daha çok bilgi içeren değişken,

belirli bir tarihteki "Aktif (mevcut) Vaka Sayısı (AVS)"dir. AVS'nin hesaplanması için toplam vaka sayısından o güne kadar toplam iyileşen ve toplam vefat eden hasta sayılarını çıkarmamız gerekir. Dolayısıyla herhangi bir gündeki "Aktif Vaka (Hasta) Sayısı (AVS)" aşağıdaki eşitlik ile ifade edilebilir:

Aktif Vaka Sayısı (AVS) = Toplam Vaka Sayısı – (Toplam İyileşen Sayısı + Toplam Vefat Sayısı)

Buna göre örneğin; 18 Nisan 2020 için $AVS = 82.329 - 10.453 - 1.890 = 69.986$ 'dır (Değerler için Bkz. Şekil 1.).

Bu notta asıl vurgu da bu değişkenin, yani herhangi bir günde hastalığı aktif olarak yaşayan kişi sayısının analiz edilmesi üzerinedir.

Dolayısıyla ilk olarak, Türkiye’de AVS’nin önce ne kadar süre artacağı, hangi tarihte pik yani zirve noktasına ulaşacağına ve sonrasında da azalış sürecinin gelişimine ilişkin tahminlerimiz sunulacaktır. AVS içerisinde sayılan kişiler sağlık sistemi içerisinde hâlihazırda bulunan hastalar olduğundan, herhangi bir anda sağlık sistemi üzerindeki yükü bu değişkenle analiz etmek de mümkün olacaktır.

Aktif vaka sayısı için pik yani zirve noktası ise; günlük olarak tespit edilen hasta sayımızın, günlük iyileşen ve ölen hasta sayımızın toplamına eşit olduğu noktada gerçekleşecektir. Bu noktada, aktif vaka sayısını artıran günlük vaka sayısına karşılık aktif vaka sayısını azaltan iyileşme ve vefat sayıları eşitlendiğinden, aktif (mevcut) hasta sayısının günlük artışı duracaktır.

AVS için zirve koşulu

Daha açık olarak AVS için zirve koşulu şöyle özetlenebilir:

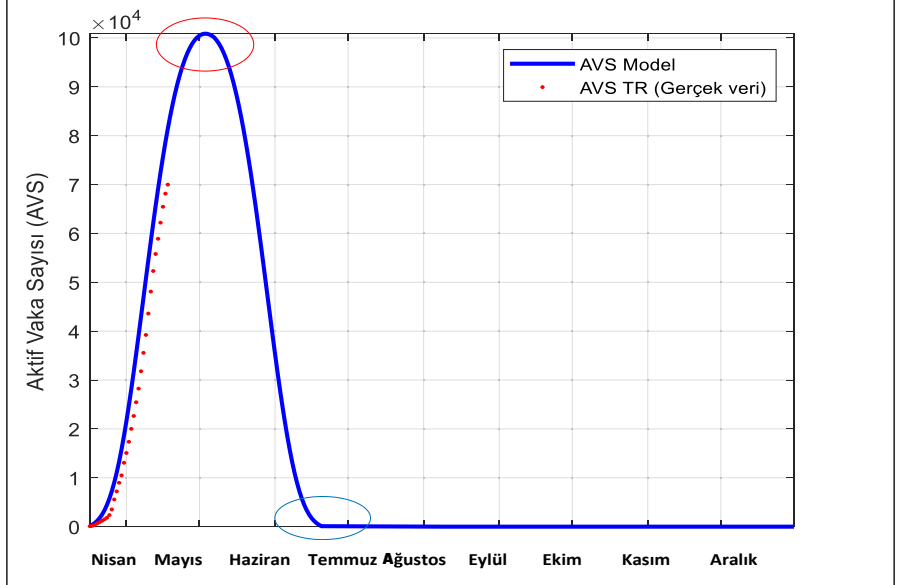
Günlük Vaka Sayısı (GVS) = Günlük iyileşen hasta sayısı + Günlük vefat sayısı

Doğal olarak, $GVS > \text{Günlük iyileşen hasta sayısı} + \text{Günlük vefat sayısı}$ olduğunda AVS artmakta; $GVS < \text{Günlük iyileşen hasta sayısı} + \text{Günlük vefat sayısı}$ durumunda ise AVS azalışa geçmektedir. Elbette AVS için zirve koşulunun tek bir gün yerine gelmesi yetmez, o noktanın zirve olabilmesi için sonraki

günlerde AVS’nin azalma koşulunun yerine gelmesi de gerekir.

Türkiye’de 18 Nisan 2020 itibarıyla, GVS (3.783); Günlük iyileşen hasta sayısı (1.822) ve Günlük ölüm sayısının (121) toplamı olan 1.943’ten yüksek olduğundan AVS hala artmaktadır (Değerler için Bkz. Şekil 1.).

Şekil 2. Aktif Vaka Sayısı Projeksiyonu

Son günlerde Türkiye’de günlük vaka sayılarında azalma meydana gelmektedir (Bkz. <https://covid19.saglik.gov.tr/>). Elbette ki bu sevindirici bir gelişmedir ve aktif vaka sayısının zirve noktasına daha kısa sürede ulaşmasına (daha sonra düşüşe geçmesine) yardımcı olacaktır. Ancak, diğer önemli kriter de aktif hasta olmaktan çıkan grubun (iyileşenler + vefat edenler) büyüklüğüdür. Dolayısıyla asıl olarak AVS’nin gelişimini izlemek bize daha açık bilgi sunacaktır.

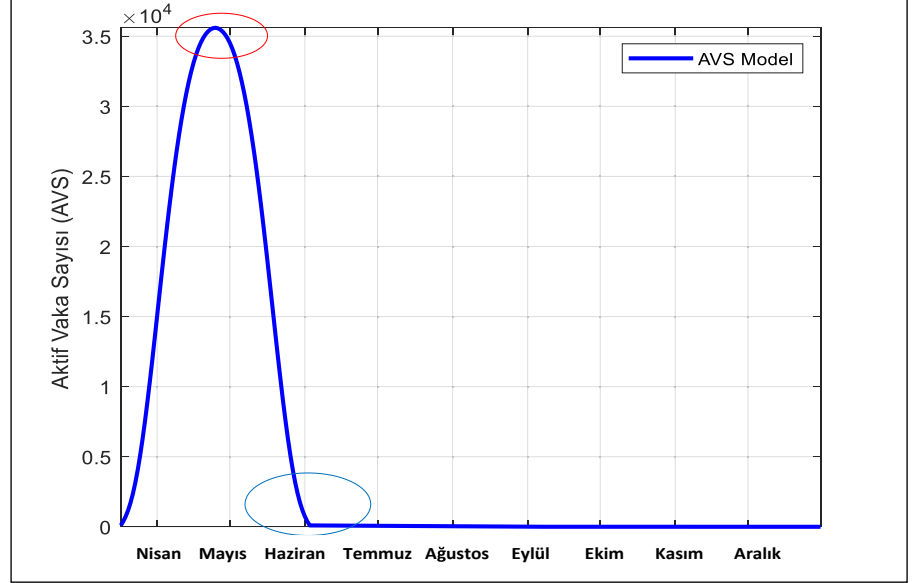
AKTİF VAKA SAYISI PROJEKSİYONU

Türkiye için 17 Mart 2020 (Türkiye’nin 98 hasta ile toplamda yaklaşık 100 hastayı bulduğu tarih) ile 18 Nisan 2020 tarihleri arasındaki veriler kullanılarak (mevcut durumda) elde edilen Aktif Vaka Sayısı projeksiyonu aşağıdaki Şekil 2’de sunulmuştur.

Şekilde, AVS için gerçekleşen veriler ile modelin tahmin sonuçları beraber gösterilmektedir. Mavi ile gösterilen tahmin eğrisinin kırmızı noktalar ile gösterilen gerçek değerlere oldukça yakınsadığı, dolayısıyla tahmin modelinin teknik anlamda “örneklem-içi (in-sample)” performansının iyi bir düzeyde (güvenilir) olduğu görülmektedir.

Sonuçlara göre, aktif hasta sayısının, zirve öngörüsü olarak görünen 3 Mayıs 2020 (tahmin aralığı olarak 28 Nisan - 8 Mayıs; Şekil 2’de kırmızı çerçeve) tarihine kadar

Şekil 3. Katı Tedbir Senaryosu - Aktif Vaka Sayısı

artacağı ve bu tarihten sonra artık aktif vaka sayısının azalışa geçeceği öngörülmektedir.

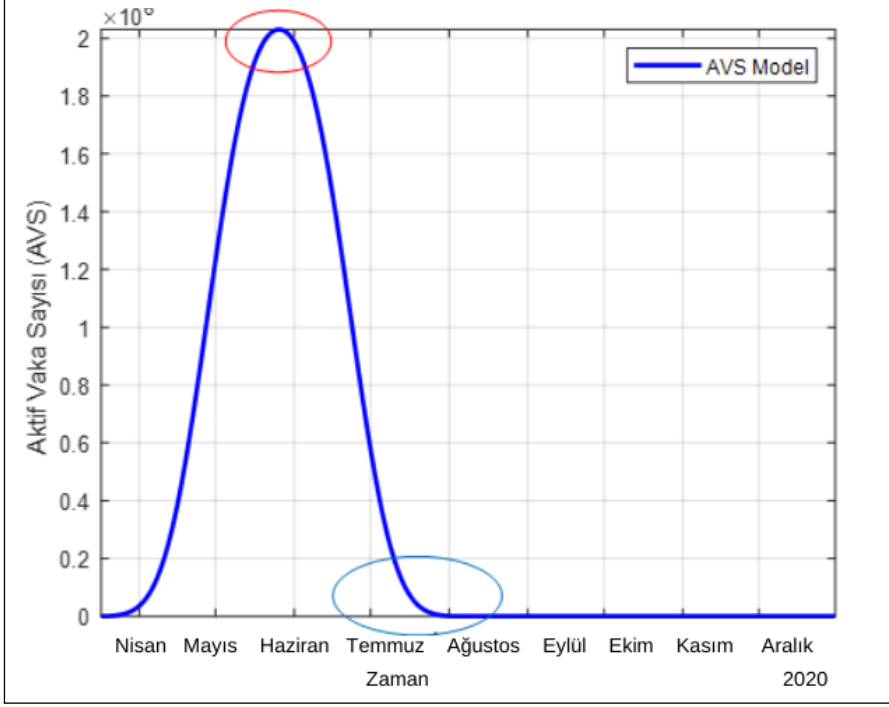
Bu noktada zirve (pik) noktası ile ilgili olası bir yanlış anlaşılmayı engellemek adına şu açıklama yapmayı gerekli görüyoruz:

Burada izlediğimiz ve tahminlerine yer verdiğimiz Aktif Vaka Sayısının zirve noktasına ulaşması; ilgili tarihte hastalığı aktif halde yaşayan “mevcut” hasta sayısının “en yüksek” olması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla bazen toplumda yanlış anlaşılmasının tersine, bu

zirve noktasının akabinde tedbirlerin azaltılması değil; tersine zirvenin hemen öncesi ve sonrası dönemde de belki tedbirlerin artırılması, ama her durumda açıklanan tedbirlere en sıkı şekilde uyulması gerekir. Zira aktif hasta sayısının en yüksek olduğu bu tarihlerde (diğer faktörler sabitken) enfekte olmayan bir kişinin enfekte olma olasılığı artacaktır. Ayrıca, aktif hasta sayısının en yüksek olduğu bu dönemde sağlık sisteminin sunduğu imkânlarla (yatak sayısı, yoğun

Şekil 4. Gevşek Tedbir Senaryosu - Aktif Vaka Sayısı

bakım ünitesi, solunum cihazı vb.) duyulan ihtiyaç ve sağlık personeli üzerindeki yük de en fazla olacaktır.

En kritik unsur, sağlık sistemi üzerindeki yük

Sağlık sistemi üzerindeki yükün bu hastalıkla mücadelede en kritik unsurlardan biri olduğu herkes tarafından bilinmektedir.

Hayatın normalleşmesi ve tedbirlerin kaldırılması ise ancak aktif vaka sayısının ihmal edilebilecek düzeye indiği tarihlerde gerçekleştirilebilir. Zira bu tarihlerde toplumdaki aktif (mevcut) vaka sayısı az olacak; bu da o ana kadar hasta olmayanların enfekte olma olasılığını en düşük düzeye indirecektir. Bu dönem, aynı zamanda sağlık sisteminin en fazla rahatladığı dönem olacaktır. Diğer taraftan salgınla mücadele öncelikli olmakla birlikte her tedbirin ekonomik ve diğer (başka sağlık hizmetlerinin ertelenmesi, yığınlık vb. psikolojik) maliyetleri de olacağından tedbirlerin zaman içinde "kademeli" azaltılması yoluna gidilebilir.

Şekil 2'de gösterilen aktif vaka sayılarına ilişkin yapılan tahminlere göre tedbirlerin kademeli olarak kaldırılması ve normalleşme için uygun tarihler açısından şu çıkarımlar yapılabilir:

Aktif vaka sayısının görece düşük seviyelere indiği Haziran başı - ortası kademeli olarak tedbirlerin gevşetilebileceği tarih aralığı ve Haziran ortası normalleşme süresine başladığımız dönem olarak gösterilebilir (Şekil 2 mavi çerçeve). Tabi bu dönemlerde dahi artık günlük yaşamımızın bir parçası olan ve alıştığımız tedbirlerin (daha sık el yıkama, tokalaşmama vb.) devam etmesinde fayda olacaktır. Çünkü bahsi geçen bu dönemlerde önemli derecede iyileşme beklenmesine rağmen aktif vaka sayısının sıfırlanmadığı, toplumda tespit edilmemiş taşıyıcıların bir süre daha mevcut olabileceği ve dolayısıyla hala enfekte olma olasılığının bulunacağı gözden kaçırılmamalıdır.

KATI VE GEVŞEK İZOLASYON TEDBİR SENARYOLARI İÇİN PROJEKSİYONLAR

Bu noktaya kadar sunulan analizlerde Türkiye'de ilk vakanın ortaya çıktığı 10 Mart'tan bu yana alınan tedbirler ışığında (analizlerde bu durum, modele analiz başlangıcı olan 17 Mart'tan itibaren yansıtılmıştır) alınan sonuçlar (gerçek / mevcut durum) ortaya konulmuştur. Bu kısımda ise "eğer baştan beri daha katı izolasyon tedbirleri

alındı" veya tersine; "eğer baştan beri alınan izolasyon tedbirlerine ilişkin politikalar daha gevşek tutulsa" senaryolarına göre projeksiyonlar gerçekleştirilmiştir.

Daha Katı İzolasyon Senaryosu

Bu senaryoya göre değiştirilen parametre değeri, mevcut duruma göre 17 Mart'ta (alınan daha katı tedbirler nedeniyle) modelde 5 milyon daha fazla insanın toplumsal yaşamdan izole edildiği (korunduğu) durum anlamına gelmektedir. Katı tedbir senaryosunda aktif vaka sayısı zirve değeri, nokta tahmini olarak mevcut durum analizine göre 3 Mayıs olarak belirlenen tarihten 25 Nisan'a gerilemektedir (20-30 Nisan tahmin aralığı). Aktif vaka sayısının görece düşük seviyelere indiği Mayıs ayı ikinci haftası – Mayıs sonu kademeli olarak tedbirlerin gevşetilebileceği tarih aralığı ve Mayıs sonu normalleşme süresine başladığımız dönem olarak gösterilebilir (Şekil 3 mavi çerçeve).

Daha Gevşek İzolasyon Senaryosu

Bu senaryoya göre değiştirilen parametre değeri, mevcut duruma göre 17 Mart'ta (uygulanan daha gevşek tedbirler nedeniyle) modelde 5 milyon daha az insanın toplumsal yaşamdan izole edildiği (korunduğu) durum anlamına gelmektedir.

Gevşek tedbir senaryosunda aktif vaka sayısı zirve değeri, nokta tahmini olarak, mevcut durum analizine göre 3 Mayıs olarak belirlenen tarihten 26 Mayıs'a kaymaktadır (21-31 Mayıs tahmin aralığı). Aktif vaka sayısının görece düşük seviyelere indiği Temmuz ayı ortası kademeli olarak tedbirlerin gevşetilebileceği tarih aralığı ve Ağustos başı normalleşme süresine başladığımız dönem olarak gösterilebilir (Şekil 4 mavi çerçeve). Burada dikkat edilmesi gereken en önemli husus, eğer tedbirler gerekli zamanlarda alınmasa ve uygulamaları kontrol edilmese idi normalleşmenin bekleneneği tarih olan Ağustos ayı başının, mevcut şartlardaki beklenen normalleşme tarihi olan Haziran ortasından 1,5 ay daha sonra öngörülmesidir. Bu da normalleşmenin 1,5 ay ileriye ötelenmesi anlamına gelmektedir. Bu sonucun sağlık ve ekonomi üzerinde açısından azımsanamayacak ölçüde olumsuz sonuçlar doğuracağı açıktır.

Aktif vaka sayıları dikkate alındığında

Türkiye’de sağlık sistemi ve yoğun bakım ünitesi açısından mevcut ve katılaştırılmış tedbir senaryolarında bir sıkıntı yaşanmadığı sonucuna ulaşmıştır. Fakat tedbirlerin gevşek kabul edildiği senaryo hayata geçse idi bu senaryodaki zirve aktif vaka sayısı, mevcut durum zirvesinin yaklaşık 20 katı olabilecek ve bu durum sağlık sektörünün kaldıramayacağı bir yük anlamına gelecekti. Sağlık sisteminin özellikle yoğun bakım ihtiyacını karşılayıp karşılamayacağını anlamak üzere bir ülkede yoğun bakım ihtiyacının en çok olacağı aktif hasta sayısının pik yaptığı döneme bakılabilir. AVS pik sayıları ve bu tarihteki yoğun bakım ihtiyacı sayıları aşağıdaki Tablo 1’de sunulmuştur:

Bu tablodan öncelikle anlaşılması gereken, “Mevcut durumda” ve “Katılaştırılmış senaryoda” pik zamanında bile sağlık sistemi görece rahattır; çünkü mevcut yoğun bakım kapasitemizin oldukça altında yoğun bakım hasta ihtiyacı vardır. Gevşetilmiş senaryoda ise yoğun bakım ihtiyacı kapasiteyi aşmaktadır. Bu da izolasyon ve tedbirlere uymanın ne kadar kritik olduğunu ifade etmektedir.

Son olarak, buradaki analizler ve tahminler, belirli varsayımlar üzerine kurulan ve teknik açıklaması ile ilgili özet bilgiyi EK kısmında verdiğimiz model aracılığı ile ve ayrıca 18 Nisan koşullarının devam edeceği

kabulü ile gerçekleştirildiğinden, kesin tarihler yerine ilgili tarih aralıklarını dikkate alarak yorumlamanın daha sağlıklı olabileceğini vurgulamak isteriz. Örneğin bu dönemde alınacak tedbirlerin ve uygulamaların, buradaki senaryolardaki varsayımlardan daha farklı olarak katılaştırılması / gevşetilmesi ile koşullarda meydana gelebilecek her türlü değişiklik sonuçları etkileyebilecektir. Modelin sonuçları belirli aralıklarla; ilave

edilen veriler, tedbirlerle ilgili olası politika değişiklikleri ve insan davranışlarında yaşanacak olası değişiklikler dikkate alınarak güncellenecektir.

Hazırlayanlar:

Prof. Dr. Türkmen Göksele

Doç. Dr. Yetkin Çınar

Araştırmanın detayları TEPAV’ın internet sitesinde yer almaktadır.

Tablo 1. Pik Döneminde Aktif Vaka ve Yoğun Bakım Hasta Tahmin Sayıları

Aktif Vaka ve Yoğun Bakım Hasta Sayısı Tahmini	Pik (Zirve)	Tedbirlerin Kademeli Gevşetilmesi	Normalleşme
Mevcut Durum Senaryosu	3 Mayıs (28 Nisan-8 Mayıs tahmin aralığı) Pik tarihinde 100.900 hasta sayısı var iken yoğun bakım ihtiyacı 3.632	Haziran Başı	Haziran Ortası
Katılaştırılmış Senaryo	25 Nisan (20-30 Nisan tahmin aralığı) Pik tarihinde 35.570 hasta sayısı var iken yoğun bakım ihtiyacı 925	Mayısın ikinci haftası	Mayıs Sonu
Gevşetilmiş Senaryo	26 Mayıs (21-31 Mayıs tahmin aralığı) Pik tarihinde 2.031.000 hasta var iken yoğun bakım ihtiyacı 117.705	Temmuz Ortası	Ağustos Başı

KORONAVİRÜS YASAKLARI

Büyükşehir statüsündeki 30 il ile Zonguldak ili için kara, hava ve deniz yolu ile yapılacak tüm giriş ve çıkışlar durduruldu.

Belirtilen amaçlarla kısıtlanan illere giriş yapanlar giriş amacını gösteren belgeler ile 72 saat sonrasına kadar teslim ilinden ayrılarak ilk çıkış iline dönebilecek.

Giriş/çıkışı sınırlandırılan illere giren ticari araç sürücüleri seyahatleri süresince, maske takmak temas gerektirdiği durumlarda sosyal mesafeye uymak zorundalar.

Tüm il ve ilçelerde 01.01.2000 tarihinden sonra doğmuş olanların ve 65 yaş üzerindekiilerin sokağa çıkmaları yasaklandı.

Pazar yeri, market ve toplu olarak çalışılan iş yerlerinde maske takma zorunluluğu getirildi.

Sokak ve caddelerde, vatandaşların sosyal mesafeyi gözetmeden toplu olarak yürümelerine veya bulunmalarına izin verilmeyecek.

Yasalara uymayanlara 250 lira ila bin lira arası idari para cezası ile 2 ayla 1 yıl arası hapis cezası uygulanabilecek.

İftar, sahur gibi kalabalık grupları bir araya getiren her türlü etkinlik ve iftar çadırları yasaklandı.

Tıbbi maskeler, test kitleri ve limon gibi bazı ürünlerin ithalatı izne bağlandı.

Maske satışı yasaklandı.

Salgınla mücadele kapsamında hafta sonları sokağa çıkma yasağı getirildi.

Fırınlardaki pide ve ekmeğin üretimi ile özel siparişler iftardan iki saat önce sonlandırılacak.

Ramazan davulcularının tek tek vatandaşları haneleri dolaşarak bahşiş toplamasına izin verilmeyecek.